

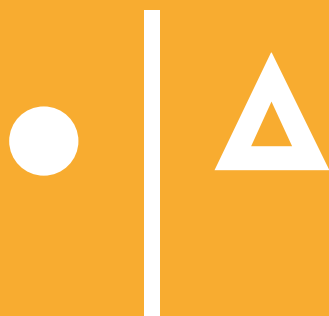

İZMİR'DE
KÜLTÜR ve SANAT

Δ L M Δ I I Δ K

2022

İZMİR
• | ART

● İZMİR'DE KÜLTÜR ve SANAT

Δ L M Δ N Δ K

2 0 2 2

TUNÇ SOYER
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

KÜLTÜR ve SANAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI
KÜLTÜR ve SANAT ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

İZMİR
• | ART

Almanak 2022

İzmir.Art platformu verileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

ALMANAK
2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
M. Tunç SOYER

Sorumlu Müdür
Arzu ÜTAŞ

Yayına Hazırlayan
Anıl YILDIZ
Hale ERYILMAZ

İçerik Editörleri
Anıl YILDIZ
Onur ERYEŞİL
Tayfun İÇSEL
Tuğçe DEMİRÖZ

Redaksiyon
Hale ERYILMAZ

Grafik Tasarım ve Uygulama
Şafak IŞIK

İzmir.Art Ekibi
Anıl YILDIZ, Bora YÜCEL, Cevat Ziya MARUFLU, Fatih BİLGİN, Onur ERYEŞİL,
Sevda AYDIN, Şafak IŞIK, Tayfun İÇSEL, Tuğçe DEMİRÖZ, Zelaya Can YILDIRIM

Katkıda Bulunanlar
Ayşegül DÜŞEK, Begüm TATARİ, Emre Can ACAR
Günseli BAKİ, İsmail OKAY, Kahraman ÇAYIRLI, Murat MERİÇ,
Özge Ç. DENİZCİ, Serhan ADA, Şenay AYDEMİR, Yücel TUNCA

Teşekkür
Ertuğrul TUGAY, K. Efe ORUÇ, Onur ERYÜCE, Jordi PASQUAL,
Derya İRKDAŞ DOĞU, Gülümden Alev KARAMAN, Hakan GERÇEK,
Nursaç SARGON, Şölen KİPÖZ, Tolga TAVİŞ

İzmir Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sanat Dairesi Başkanlığı yayınları 2023

İzmir Büyükşehir Belediyesi İZELMAN A.Ş. Konak-İZMİR
Tel: 0232 464 6445 / www.izelman.com.tr
Yayıncı Sertifika No: 47904

ISBN: 978-605-72735-5-0

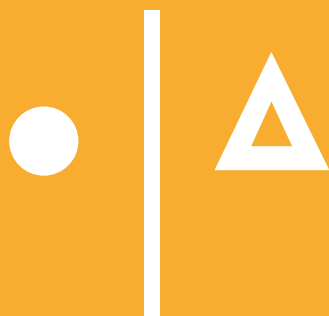
Basıldığı yer: MURAT CAN AÇAN - PUNTO AJANS
Seyrantepe Mah. İbrahim Karaoğlanoğlu Cd. İspar İş Merkezi
No:105/124 Kağıthane / İstanbul
Sertifika No: 44527

Baskı Adedi: 500

Baskı tarihi: Mart 2023

Ücretsiz dağıtılan İzmir.Art Kültür Sanat Almanağı 2022, bir İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Dairesi yayınıdır. Her hakkı saklıdır. Yazı, fotoğraf, çizim ve haritalar; kaynak gösterilmeden kullanılamaz. **Satılamaz.** İçerikler şahısların kişisel görüşünü yansıtır.

© **İzmir Büyükşehir Belediyesi**

İçindekiler

Sunuş 7

İzmir.Art 2022 10

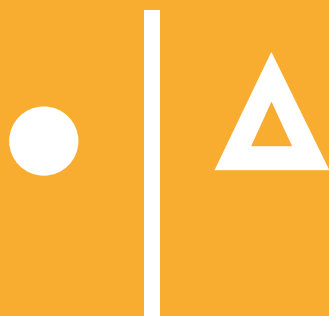
Sayılarla İzmir'de Kültür Sanat 16

Bir Yılda Kültür & Sanatta Ne Oldu? 20

Gündem 2022 30

İzmir.Art İçin Ne Dediler? 107

Yazarlar - Özgeçmiş 109

Sunuş

İzmir.Art olarak, 1 sene önce güzel bir yolculuğa çıktık. İzmir'in renklerinden beslenen bu kültür sanat yolculuğunda; pek çok etkinlik, duyuru, blog yazısı, haber, sanal sergiler, kültür sanat rotaları, haftalık dinleme listeleriyle müziğin geniş dünyası adımlarımıza eşlik etti. İnsanların kültür sanata daha kolay erişimini sağlamak; tek bir merkezden pek çok alana dair etkinlikleri takip edip kendi ajandalarını oluşturmalarına vesile olmak, blog yazıları ile kültür sanata dair farklı okumaları sunmak, kendi rotalarını belirlemelerine yardım etmek, sanal sergiler ile her nerede olurlarsa olsunlar sanata erişimlerini kolaylaştırmak temel amaçlarımızdandı.

İzmir.Art, İzmir için bir kent ajandası sunar; eşitlikçi, demokratik, toplumsal cinsiyet eşitliğine saygılı, çevre bilincine son derece önem veren bir platformdur. Yolculuğumuz boyunca bu ilkeler doğrultusunda üretimler yapmaya dikkat ettik.

Ekonomik, sosyal, siyasal olarak zor günler geçirdiğimiz ayrıca pandemi ile mücadele ettiğimiz bir dönemde kültür sanat ile bir nebze de olsa insanlara nefes aldirmaya çalıştık. Sanatın bu anlamdaki yol açıcılığını her daim önemsedik. Etik - estetik değerleri koruyarak bu alanda bir sözümüzün olduğunu ve bu sözün eşitlikçi, demokratik ilkeleri içerdiğini hiçbir zaman aklımızdan çıkarmadık.

Genç ve dinamik bir kent olan İzmir'in yapısına uygun olarak gençlerin çalışmalarına öncelik verdik. "Genç Bilet" uygulamasıyla gençlerin kültürel etkinliklere daha rahat ulaşmalarını sağladık.

Pek çok kültür sanat kurumuyla ortaklıklar kurduk, akredite sistemimiz ile onların kendi etkinliklerini duyurmalarına vesile olduk. Böylece önemseydiğimiz ilkelerden biri olan "kültürel üretimlerin sürekliliğini" sağlama yolunda önemli bir adım atmış olduk.

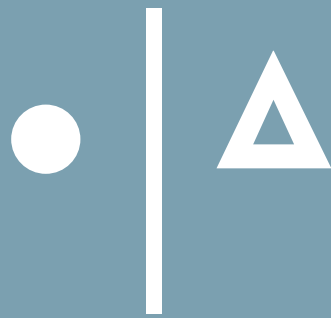
İzmir.Art ekibi olarak bu dijital yolculuğumuzda çok şey öğrendik. Her daim kendimizi geliştirmenin, birlikte öğrenmenin ve öğrendiklerimizi paylaşmanın heyecanını yaşadık.

Daha gidilecek çok yol, birlikte keşfedilecek pek çok güzellik olduğunu biliyoruz. Sanat, tek başına dünyayı güzelleştirmeye yetmeyecek belki ama sanatsız da dünyanın tek başına güzel olmayacağını, insana dair hikâyenin eksik kalacağını biliyoruz.

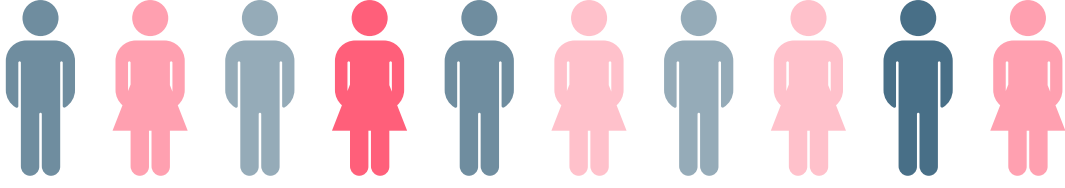
Hep beraber daha pek çok güzelliği keşfetmek, birlikte heyecanlı bir yolculuk yapmak, kültür sanat dünyasında unutulmayacak anılar bırakmak dileğiyle...

Bizimle birlikte yol alan bütün paydaşlarımıza en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz. Sevgiyle...

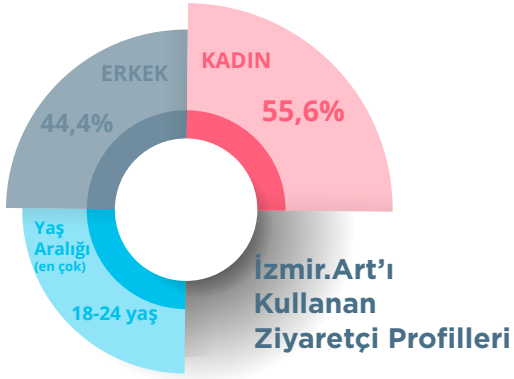
İzmir.Art Ekibi

izmir.Art
2022

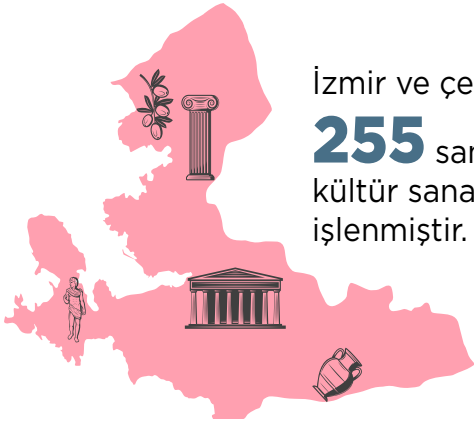

İzmir.Art'a **29.860** kişi üye oldu.

İzmir'den sonra İzmir.Art'ı en çok ziyaret eden şehirler: İstanbul, Ankara, Denizli, Antalya, Konya, Bursa, Manisa

Türkiye'den sonra İzmir.Art'ı en çok ziyaret eden ülkeler: Amerika, İngiltere, Almanya, İngiltere, Kıbrıs, Bulgaristan, Hollanda, Fransa

İzmir ve çevresinde bulunan

255 sanat eseri
kültür sanat haritasına
işlenmiştir.

Yıl boyunca İzmir.Art sitesinde dokuz adet sanal sergi paylaşıldı. Sanal sergilere toplamda

4.153 ziyaret gerçekleşti.

İzmir.Art bu sene ilk defa açık çağrıya çıktı, blog sayfasında yedi adet yazı yayınlandı.

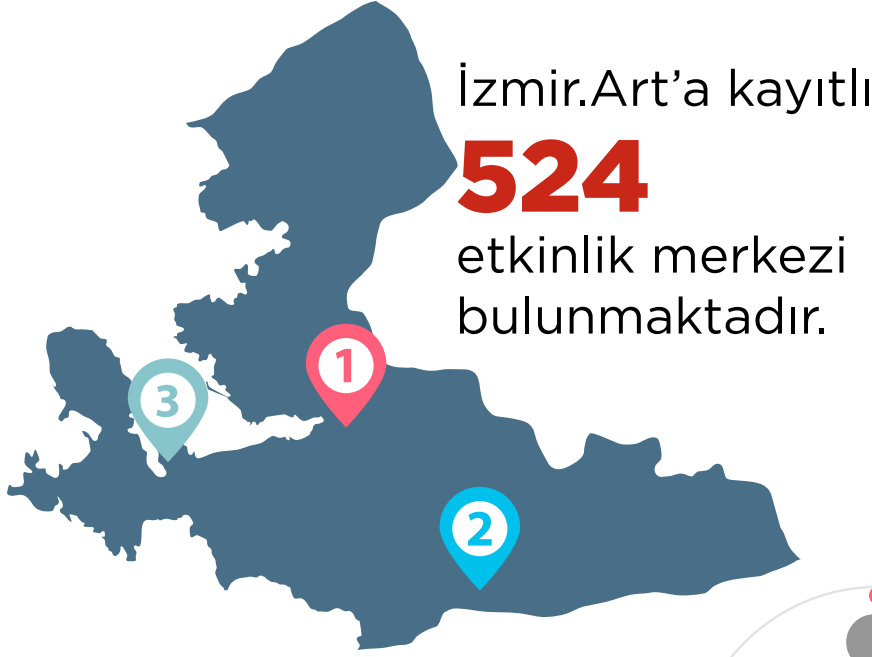
İzmir'deki pek çok sanatçı, kültür sanat kurumu ve sanat inisiyatifleri ile sanatsal üretimler, kültür sanat politikaları üzerine toplam **otuz iki röportaj gerçekleştirildi.**

İzmir.Art'ın "**Kulak Misafiri**" isimli podcast kanalında yedi bölüm paylaşıldı.

İzmir.Art'ta yayınlanan sesli kitaplar:

Halid Ziya Uşaklıgil - İzmir Hikayeleri, 2 Nisan Dünya Çocuk Günü'ne özel çocuk kitapları seslendirmeleri ve İzmir.Art kitap serisi olmak üzere **toplam 11 sesli kitap paylaşıldı.**

*İzmir.Art Akredite Üyelik: İzmir'de kültür sanat alanında faaliyet gösteren kişi, kurum ve topluluklara sunulan üyelik sistemidir. Akredite üyeler, etkinliklerine ilişkin duyuruları ve etkinlik mekanlarına ilişkin bilgilerin girişini kendileri yapabilmektedirler.

İzmir.Art bir buçuk yılda pek çok işbirliğinde yer aldı. İzmir Poetik, Karaca Sineması, Keçi Fest, Cinatı Jazz Festivali, Coffee Fest, İzelman Anaokulları, İzmir Arena, İzmir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığı Gençizmir, Yakın Kitabevi

Genç Bilet kapsamında 35.000 ücretsiz etkinlik bileti dağıtıldı. 12-30 yaş arası İzmir'de yaşayan 7000 bin gencin İzmir.Art mobil hesabına tanımlanan 5 bilet hakkı ile yıl boyunca kültür sanat etkinliklerine ücretsiz erişimi sağlandı.

211 sokak sanatçısı kart başvurusunda bulundu. Başvurular süresiz olarak devam etmektedir.

Toplamda
3342
etkinlik
duyurusu
yapılmıştır.

Anma
Atölye
Bale
Belgesel
Dans
Dinleti
Enstalasyon
Festival
Fuar
Gösteri

İmza Günü
Kısa Metraj Film
Konferans
Kongre
Konser
Kütüphanecilik Faaliyeti
Müzikal
Online Etkinlik
Opera
Panel

Seminer
Sempozyum
Sergi
Sinema
Söyleşi
Tiyatro
Toplantı
Webinar
Yarışma

Aylara göre İzmir.Art'ta en çok ilgi gören etkinlikler:

Haziran 2021: Sanal Sergiler

Temmuz 2021: Gün Batımı Konserleri

Ağustos 2021: Etkinlik Rotaları

Eylül 2021: 90. İzmir Enternasyonal Fuarı - 15. Balkanlılar Halk Dansları ve Kültür Festivali

Ekim 2021: Bloglar

Kasım 2021: Aziznâme

Aralık 2021: 40. Uluslararası İzmir Tiyatro Günleri

Ocak 2022: Hülya - Özdemir Nutku Uluslararası İzmir Tiyatro Festivali Başvuruları

Şubat 2022: İzmir'de Sergiler Rotası - Şubat 2022

Mart 2022: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kursları

Nisan 2022: Nisan Ayı Etkinlik Programı

Mayıs 2022: Genç Bilet Kampanyası

Haziran 2022: 35. Uluslararası İzmir Festivali

Temmuz 2022: 5. Uluslararası Efes Opera ve Bale Festivali

Ağustos 2022: Urla Müzik Festivali

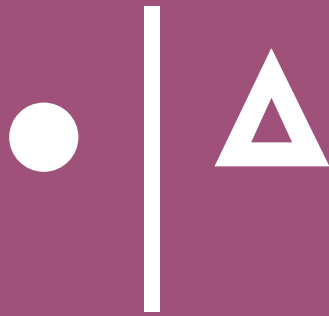
Eylül 2022: Açık Çağrı ve Başvurular

Ekim 2022: İZKİTAP Fuarı

Kasım 2022: Arabalı Sinema "Kasım'da Aşk Başkadır"

İzmir.Art'ta yer alan istatistiklere göre;

Festivaller özellikle **yaz aylarında** en çok takip edilen etkinlikler olurken, **kış aylarında** kültürel aktivitelerin yanında atölye ve eğitim programları da sıklıkla takip edilen etkinliklerdi. Yine kış ayları boyunca ziyaretçiler, İzmir.Art'ı İzmir'de düzenlenen sergiler hakkında bilgi almak için de sıklıkla kullandı. Zira, İzmir.Art yayın hayatına başladığı ilk günden itibaren siteyi ziyaret edenler, aylık olarak hazırlanan etkinlik temalı listelere yoğun/özellikle ilgi gösterdi.

Sayılarla İzmir

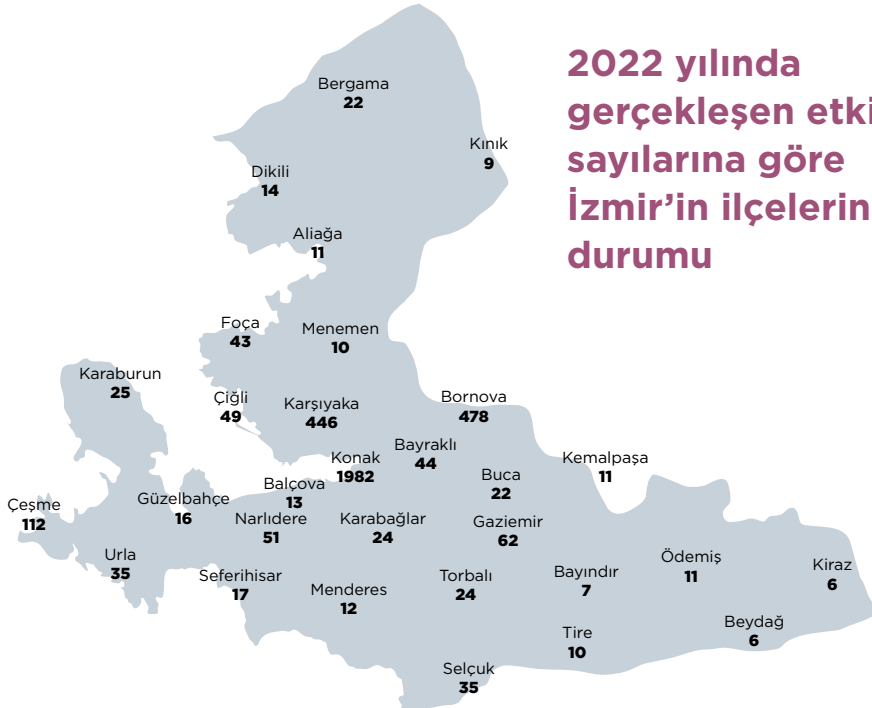

Bu etkinliklerin 1509'u ücretsiz (%42), 2098'i ücretli (%58) etkinliklerden oluşmaktadır.

2022 yılında İzmir'de kültür sanat etkinliklerinin %54'ü (1982 etkinlik) Konak ilçesinde gerçekleşmiştir.

2022 yılında İzmir'de kültür sanat etkinliklerinin %88'i (3178 etkinlik) 11 merkez ilçesinde gerçekleşmiştir.

2022 yılında İzmir'de kültür sanat etkinliklerinin %23'ü kış mevsiminde, %32'si ilkbahar mevsiminde, %20'si yaz mevsiminde ve %25'i sonbahar mevsiminde gerçekleşmiştir.

Aylara göre etkinlik sayıları ve bu sayılara göre öne çıkan ilçeler

Ocak 254 Etkinlik (104 Konak, 47 Bornova, 31 Karşıyaka, Gaziemir 14, Torbalı 13)

Şubat 279 Etkinlik (Konak 144, Karşıyaka 47, Bornova 42, Gaziemir 13, Narlıdere 5)

Mart 348 Etkinlik (Konak 197, Bornova 49, Karşıyaka 49, Gaziemir 10, Çiğli 8, Narlıdere 8)

Nisan 488 Etkinlik (Konak 290, Bornova 57, Karşıyaka 55, Karabağlar 11, Gaziemir 9)

Mayıs 330 Etkinlik (Konak 198, Bornova 37, Karşıyaka 29, Narlıdere 12)

Haziran 378 Etkinlik (Konak 207, Karşıyaka 58, Bornova 50, Çeşme 7)

Temmuz 177 Etkinlik (Çeşme 55, Konak 46, Karşıyaka 19, Selçuk 15, Karaburun 15)

Ağustos 183 Etkinlik (Konak 54, Çeşme 39, Foça 26, Bornova 17, Karşıyaka 15)

Eylül 203 Etkinlik (Konak 110, Bornova 42, Karşıyaka 18, Çeşme 7, Bayraklı 6)

Ekim 379 Etkinlik (Konak 262, Bornova 45, Karşıyaka 38, Çiğli 7)

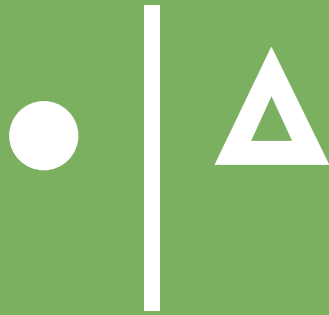
Kasım 309 Etkinlik (Konak 206, Bornova 51, Karşıyaka 29, Çiğli 7)

Aralık 279 Etkinlik (Konak 164, Karşıyaka 57, Bornova 27, Bayraklı 13, Çiğli 13)

Etkinlik türlerinin aylara göre dağılım tablosu

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Konser	49	63	53	73	65	47	95	87	68	57	55	52
Tiyatro	90	149	161	182	150	89	29	41	54	104	113	150
Gösteri	23	15	23	37	16	10	13	11	23	14	12	7
Sergi	9	19	25	34	23	22	4	4	23	18	12	12
Sinema	59	9	22	77	18	136	11	11	3	6	27	9
Opera, Bale, Müzikal	4	-	4	3	-	-	3	1	3	8	1	4
Dans	1	1	-	5	2	9	2	1	-	1	-	2
Söyleşi	4	3	6	14	4	3	-	3	6	6	9	9
Atölye	-	8	28	3	4	3	3	2	5	14	16	2
Panel	1	5	1	4	7	1	2	-	5	4	7	4

Bu bölümde yer alan bilgiler sadece İzmir.Art platformunda yayınlanan etkinlik verileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Bir Yılda
Kültür
Sanatta
Ne Oldu?

1 Yılda Kültür Sanatta Ne Oldu?

Smyrna Antik Tiyatrosu kazı çalışmalarında 2000 yıllık vomitoryum bulundu.
29 Ocak 2022

Bergen'in hayatını anlatan filmin gösterimi, Adana'nın Kozan ilçesinde belediye tarafından engellendi.
4 Mart 2022 (Yasak - Sansür)

Arkas Sanat Merkezi'nin son sergisi "Doğa, Bahçeler, Düşler" Elgiz Müzesi'nde, Elgiz Koleksiyonu'ndan "Mitler ve Hayaller" sergisi ise Arkas Sanat Merkezi'nde İzmirliyle buluştu. Türkiye'de ilk kez iki sanat kurumu koleksiyon değişimi ile sergi yaptı.
13 Mart 2022

2022 Dünya Tiyatro Günü Ulusal Bildirisi Seçkin Selvi, Uluslararası Bildirisi ise ABD'li tiyatro ve opera yönetmeni Peter Sellars tarafından yazıldı.
14 Mart 2022

Pandemiden dolayı getirilen yasakların tümü kalktı ancak 24:00'ten sonra müzik yasağı hala yürürlükte.
17 Mart 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Her Mahalleye Bir Kütüphane" kampanyası Tunç Soyer'in 200 kitap bağışıyla başladı.
01 Nisan 2022

Genco Erkal, "Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaret ettiği" iddiasıyla hakkında açılan davadan beraat etti.
14 Nisan 2022

Emin Alper'in "Kurak Günler" filminin Cannes Film Festivali'nin "Belirli Bir Bakış" bölümüne seçildi.
14 Nisan 2022

Karatepe Yazıtları, UNESCO Dünya Belleği Kütüğü'ne alındı.
15 Nisan 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi Konak Metro İstasyonu'nda yapımı tamamlanan Konak Metro Galeri, Hanri Benazus'un "Atatürk ve Çocuk Fotoğrafları Seçkisi"nden oluşan sergi ile açıldı.
23 Nisan 2022

İzmir 2022 Avrupa Ödülü'nü kazandı.
27 Nisan 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin gençlere 35 bin sanat etkinliği bileti dağıtacağı İzmir Art Genç Bilet Kampanyası başladı.
17 Mayıs 2022

Eurovision şarkı yarışmasında Ukrayna'yı temsil eden Kalush Orchestra, "Stefania" şarkısıyla birinci oldu. Türkiye halen Eurovision'da yer almıyor.
15 Mayıs 2022

Aynur Doğan'ın Bursa Kültürpark Açık hava sahnesinde gerçekleşmesi planlanan konseri iptal edildi.
26 Mayıs 2022 (Yasak - Sansür)

2022'de üçüncüsü düzenlenen Bergama Tiyatro Festivali, 2-5 Haziran günleri arasında ilçenin tarihi mekanlarında seyirciyle buluştu.
1 Haziran 2022

Efes'in ilk yerleşim alanı olan Ayasuluk Tepesi'nde devam eden kazılarda yaklaşık 3 bin 200 yıllık Miken heykelciği bulundu.
11 Haziran 2022

Dünyanın ilk Cittaslow Metropol Kenti İzmir seçildi.
12 Haziran 2021

İzmir Uluslararası Film ve Müzik Festivali dünyaca ünlü yönetmen Tony Gatlif'i ağırladı. Festivalde yönetmenin filmleri seyirciyle buluştu.
17 Haziran 2022

Türkiye'deki Müzik Emekçilerinin Çalışma Koşulları ve Gelir Durumları Üzerine Araştırma Raporu yayımlandı. Raporda müzik emekçilerinin yüzde 63'nün sosyal güvenlik kaydı olmadığı vurgulandı.
21 Haziran 2022

Sanat yolculuğunda 50 yılı geride bırakan Bülent Ortaçgil ve dostları, İzmir Fuar Açık hava Tiyatrosu sahnesinde İzmirliyle buluştu.
1 Ağustos 2022

“Biat değil inat” sloganıyla yola çıkan Keçi-Fest, 26-28 Ağustos’ta İzmir’in Selçuk ilçesindeki Pamucak Sahili’nde düzenlendi.
5 Ağustos 2022

İzmir’in Kemalpaşa ilçesindeki Ulucak Höyüğü kazısında 7 bin 800 yıl öncesine tarihlenen kilden yapılmış kadın figürlü bir heykelcik çıkarıldı.
08.08.2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi, “Kültür ve Kriz Belediyeciliği” projesiyle Uluslararası UCLG Ödülü-Kültür 21 Mansiyon Ödülü’nü aldı.
14 Ağustos 2022

17-21 Ağustos tarihlerinde gerçekleşmesi planlanan “Zeytinli Rock Festivali”, iptal edildi.
15 Ağustos 2022 (Yasak - Sansür)

Yeşilova Höyüğü’nde 5 bin yıllık mermer idol bulundu.
17 Ağustos 2022

İzmir’in ilk insanların yaşadığı yerlerden olduğu belirtilen Yassitepe Höyüğü’ndeki kazı çalışmalarında son olarak 5 bin yıllık mühür ile ‘Pyxis’ adı verilen 2 bölmeli kutu bulundu.
23 Ağustos 2022

İzmir Enternasyonal Fuarı 91. kez kapılarını ziyaretçilere açtı.
2 Eylül 2022

İlk kez İtalya dışında düzenlenecek olan Terra Madre Gastronomi fuarına (Terra Madre Anatolia) Kültürpark’ta kapılarını açtı.
2 Eylül 2022

Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2021 yılına ilişkin “Kültürel Miras İstatistikleri” açıkladı. Türkiye genelinde müze sayısı 2020’ye göre yüzde 5,1 artarak 519’a çıktı. Bu müzelerin 210’u Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, 309’u ise özel müze kategorisinde yer alırken ören yeri sayısı 143 oldu.
7 Eylül 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kentin kuruluşunun 100’üncü yılı kapsamında İzmir’in düşman işgalinden kurtuluşunun 100’üncü yılı nedeniyle Gündoğdu Meydanı’ndan Tarkan konseri düzenlendi. Resmî olmayan rakamlara göre yaklaşık iki milyon kişinin izlediği belirtildi.
9 Eylül 2022

Kültür ve Turizm Bakanlığı, pandeminin tiyatro ve sinemada yol açtığı olumsuz etkiyi açıkladı. Aktarılan bilgiye göre; 608 özel tiyatrodan 503’ü kapandı, sadece 105’i aktif durumda hizmet veriyor.
13 Eylül 2022

İlyas Salman’ın “Türk milletini alenen aşağıladığı” iddiasıyla yargılandığı davada 6 aydan 2 yıla kadar hapsi istendi.
13 Eylül 2022

Zeus Sunağı'na atfen bestelenen Bergama Oratoryosu "Sunağın Gözyaşları" eserinin dünya prömiyeri yapıldı.
17 Eylül 2022

12 kenti kültür rotası üzerinden bir araya getirerek bir tarihin yeniden hayat bulacağı İon Kentler Birliği Projesi'nin lansmanı Teos Antik Kenti'nde gerçekleştirildi.
18 Eylül 2022

2022 Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nü Yazar Mehmet Eroğlu kazandı.
26 Eylül 2022

Küratörlüğünü Dr. Necmi Sönmez'in yürüttüğü "L'Air de Paris - Paris Havası" sergisi, Arkas Sanat Merkezi'nde ziyarete açıldı.
28 Eylül 2022

Sanatçı Sezen Aksu, İran'da Mahsa Jîna Amîni'nin ahlak polisi tarafından katledilmesinin ardından sokakları dolduran kadınlara "Acınız acım, mücadeleniz mücadelemdir" sözleriyle destek verdi.
28 Eylül 2022

Darağaç Sanat Kolektifi'nin bu yıl The Urban Arts kolektifi ile iş birliği yaptığı "Rotasyon" başlığıyla 30 Eylül - 23 Ekim arasında yedinci kez yapılan serginin bu edisyonunda, yurtiçinden ve yurtdışından yaklaşık 150 sanatçı yer aldı.
30 Eylül 2022

Müziyen Onur Şener, istenilen şarkıyı bilmediği için öldürüldü.
2 Ekim 2022

UNESCO Dünya Kültür Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı - MONDIACULT 2022, 28-30 Eylül 2022 tarihleri arasında, Mexico City'de toplandı.
3 Ekim 2022

Annie Ernaux Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı.
6 Ekim 2022

Erkan Oğur ve İsmail Hakkı Demircioğlu'nun konseri, Şırnak Üniversitesi Rektörlüğü salon tahsis etmediği için iptal edildi.
7 Ekim 2022 (Yasak - Sansür)

Duman'ın hayatını kaybeden madenciler için verdiği konseri 5 bin kişi dinledi.
15 Ekim 2022

Günseli Baki ve Yücel Tunca'nın, "Fabrika - Mekânın Hafızası, Hafızanın Mekânı" proje sergisi Odeon Pergamon Kültür Sanat Alanı'nda açıldı.
21 Ekim 2022

Efes'te yamaç evlerinin bulunmasından sonra en önemli keşif: 1400 yıllık mahalle gün ışığına çıktı.
28 Ekim 2022

İzmir'in yeni kitap fuarı İZKİTAP açıldı. Fuarın onur konuğu ise Nedim Gürsel oldu.
28 Ekim-6 Kasım 2022

Yönetmen Özcan Alper, yaptığı ödül konuşması nedeniyle 10. Boğaziçi Film Festivali komitesi tarafından hedef gösterildi.
29 Ekim 2022

İzmir'deki Yassitepe Höyüğü'nden Miken uygarlığına ait 3 bin 400 yıllık buluntular çıkarıldı.
30.10.2022

Kültürel haklara ve kültür politikalarına odaklanan yeni bir gazetecilik girişimi olan Kültür Meclisi yayın hayatına başladı Kültür Meclisi kuruldu.
1 Kasım 2022

Ahmet Güneştekin'in "Gâvur Mahallesi" sergisi Kültürpark Atlas Pavilyon'da açıldı.
04 Kasım 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi Avrupa-Akdeniz Bölgesel ve Yerel Meclisi'nin 13. genel kurulu ev sahipliği yaptı.
7 Kasım 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı Tunç Soyer, Mısır'da yapılacak COP 27'ye Döngüsel Kültürlü Şehirler İçin Bir İttifak (Alliance for Cities with Circular Culture) kurma çağrısı yaptı.

8 Kasım 2022

İzmir'deki Antik Smyrna Agorası kazılarında 17 ila 19. yüzyıllar arasında Osmanlı sofralarında kullanılmış, Avrupa'dan getirilen seramik tabak ve fincanlar bulundu.

21 Kasım 2022

TEB Ödülleri tarafından yapılan açıklamada 'oyuncu' kategorisinden 'kadın/erkek oyuncu' ayrımı kaldırıldığı duyuruldu.

26 Kasım 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile K2 Güncel Sanat Merkezi tarafından düzenlenen, İzmir Akdeniz Bienali, Tarihi Havagazı Fabrikası'nda lansman etkinliğiyle tanıtıldı.

28 Kasım 2022

Sanatçı Azadeh Ramezani Tabrizi, İzmir Tiyatro Festivali'nin açılış programında "ses-siz bir konuşma" gerçekleştirdi. İran'da yaşananlara dikkat çekmek isteyen Tabrizi konuşmasını "#BeOurVoice/#SesimizOlun" mesajıyla bitirdi.

2 Aralık 2022

İzmir'de 'Yaşar Kemal ile Binbir Çiçekli Bahçede' sempozyumu düzenledi.

2-3 Aralık 2022

Oxford Sözlüğü 'Goblin modu'nu yılın kelimesi seçti.

05 Aralık 2022

Kültür ve Turizm Bakanlığı, yönetmen Emin Alper'in "Kurak Günler" filminin çekimleri için verdiği destek fonunu "yasal faiziyle" birlikte geri istedi.

8 Aralık 2022 (Yasak - Sansür)

İzmir Arkeoloji Müzesi'nin "Göremediklerinizi Göreceksiniz" projesi çerçevesinde yılın 11 ayında yaklaşık 55 bin kişi, depolardan çıkarılarak gösterime sunulan Antik Çağ eserlerini görme imkanı buldu.

08 Aralık 2022

Öncü Kent İzmir Sonuç Konferansı UCLG Kültür Komitesi Koordinatörü Jordi Pascual'ın katılımıyla Tarihi Havagazı Fabrikası'nda gerçekleşti.

9 Aralık 2022

Merriam-Webster sözlüğü 2022'nin kelimesini seçti: 'Gaslighting'.

30 Kasım 2022

İzmir Tiyatro Festivali, 10. kez perde açtı, festivalin bu yılki teması 'Emek' olarak belirlendi.

2 Aralık 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ortaklığıyla başlatılan “Nefret Söylemi ve Ayrımcılığa Karşı Kapsayıcı Bir Kent İçin İletişim Kampanyası” kapsamında “Bir Arada Yaşama Sözümüz Var” paneli düzenlendi.
9 Aralık 2022

Bakı Kültür Sanat Vakfı tarafından düzenlenen “Anadolu Ödülleri 2022” İzmir Kısa Film Festivali ve Arkas Sanat Merkezi ödüle layık görüldü.
14 Aralık 2022

Piiz grubunun davulcusu Mehmet Dudarık, Ankara konseri sonrası saldırıya uğradı.
17 Aralık 2022

İzmir'in kurtuluşunun 100. Yılı'nı etkinlikleri kapsamında “İzmir'in Yüz Yılı” sempozyumu düzenledi.
15 - 17 Aralık 2022

Smyrna/İzmir Agorası Örenyeri'nin, 101.519 ziyaretçiyi ağırladığı açıklandı.
12 Aralık 2022

İzmir Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın düzenlediği “Büyükşehir Belediyeleri Şehir Tiyatroları Buluşması”nda 12 oyun kentlilerle buluştu.
12 Aralık 2022

Sanatçı İlkey Akkaya'nın konserleri yıl boyunca sistematik olarak engellendi.
26 Aralık 2022 (Yasak - Sansür)

Türkiye, bu yıl Anadolu kökenli 1.120 tarihî eserin yurtdışından iadesini gerçekleştirdi. Kültür ve Turizm Bakanlığı yaptığı açıklamada yurda getirilen eser sayısının 9 bin 42'ye yükseldiğini belirtti.
27 Aralık 2022

YİTİRDİKLERİMİZ

Fatma Girik

Füsun Nalan Açın

Mıgırdiç Margosyan

Ahmet Say

Ayhan Kahya

Halit Kıvanç

Ahmet Tulgar

Rıza Pekkutsal

Civan Canova

İlhan İrem

Erden Kırıl

Sencar Sağdıç

Cüneyt Arkın

Güzin Çorağan

Rıza Akın

Gürkan Coşkun (Komet)

N. Ahmet Özalp

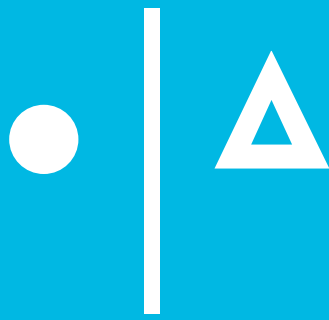
Aytaç Kardüz

Latif Demirci

Murat Özer

Erdal Uğurlu

SEVGİYLE ANIYORUZ

Günderdem 2022

İZMİR KÜLTÜRDE YENİ ATILIMLARIN EŞİĞİNDE¹

Serhan Ada

İki yıl kadar önce, Kültür İçin Gündem 21 programının Öncü Kent projesine başlarken diğer kentlerde uygulanandan farklı, İzmir'e özgü bir yol izledik. Sayıları elliye bulan ve yerel yönetim, sivil toplum, özel sektör ve akademiden temsilcilerin katıldığı bir dizi hazırlık toplantısı düzenledik. Amaç, ortak çalışmanın zeminini yavaş yavaş kurmaktı. Katılımcılar kurumlarını temsil etmek yerine, birikimleri ve ilgili alandaki deneyimleriyle bireysel olarak projede yer aldılar. Önce, Öncü Kent'in aslında programın parçası olan kentlerin kendilerine özgü pratiklerinden yola koyularak kendi yaklaşımlarını belirlemeleri olduğuna karar verdik. Kültürle, Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasındaki ilişki üzerinde durduk. Doğrudan kültür ile ilgili bir hedef belgenin metninde olmasa da ruhunda vardı. Hemen ardından, o sırada sayıları çok az olan Öncü Kent uygulamalarındaki kimi "iyi vakaları" birlikte anlamaya çalıştık.

Birlikte düşünmeye iki ayrı başlıkta düzenlenen dört webinar ile devam ettik. Sürdürülebilir kalkınmanın, bildiğimiz haliyle sonuna yaklaşmakta olduğumuz sermaye çağı, kapitalosenin sorgulandığı ve dünya ölçeğinde sosyal kooperatif uygulamalarının tartışıldığı ilk iki oturumdan sonra, eğitim ile kültür ilişkisini, "doğakültür" dolaşıklığı (entanglement) ve özne olarak çocuklar üzerinden irdeleyen iki webinar daha gerçekleştirildi. Kültürle, bilinen kültür tanımı ile, doğrudan ilgisi yokmuş gibi görünen temalarda gerçekleştirilen bu çalışmalarda Öncü Kent projelerinin çıktısı olan "Yedi Anahtar", yedi yeni projeyi arayıp

bulma aşamasında öne çıkabilecek kalkınma boyutları üzerinden hep birlikte düşünme fırsatı yaratıldı. Kültürün içinde bulunduğu ekosistemde kültüre erişim ve katılımın öncelikli rolü etrafında ortak bir görüş belirmeye başlandı. Aynı zamanda, bu birlikte öğrenme evresinde programa katkıda bulunanların sayısı azalarak, adına "paydaşlar grubu" dediğimiz topluluk ortaya çıktı.

Proje aşamasına gelindiğinde, kavramsal çerçevenin tanımlanmasından başlayarak atılan tüm adımlarda, "normal hayatta" birbirinden farklı alanlarda çalışan aktörler uzun bir zamana yayılan ortak çalışma deneyimini yaşadılar. Projeler bir yıla yakın bir süre boyunca sürekli değişim dönüşüm geçirerek en son hallerine ulaştılar. Bu sırada paydaşlar grubunun sayısı da giderek azalarak bugünkü "odak (ya da çekirdek) grup" oluştu.

En son olarak daha önce başlamış, sürmekte olan ve nitelikleri itibarıyla diğerleriyle ve Öncü Kent'in kriterleriyle tutarlılık gösteren "Kültürlab" ile "Balconnection"un eklenmesiyle Yedi Anahtar'a son şekli verildi.

Yedi Anahtar'da dikkati çeken bazı başlıkları sıralamak istiyorum:

- » Kültür çalışmalarında ve sanat etkinliklerinde sunumdan ziyade birlikte arayış ve ortak üretim,
- » Şehirde bu alanda akla geliveren temsil biçimleri yerine, kültürden yeterince pay almamış yerlerin, orada yaşayanlarla birlikte gerçekleştirilecek işler için seçilmesi,

¹ Bu yazı, 9 Aralık 2022 tarihindeki İzmir Öncü Kent Sonuç Konferansı'nda yapılan Keynote Konuşma'dan yararlanarak hazırlanmıştır.

- » Bitmiş üründen çok, süreç halinde işlerin öne çıkarılması,
- » Tüm kültür projelerinde sanatın ve sanatçının katkısının, iklim önceliğinin, kırla kent arasındaki kopmaz bağın, kapasite geliştirme ve eğitimin gözetilmesi,
- » Tüm aşamaların uzun süre boyunca uzun uzun tartışmalarla ve birlikte geçilmesi sayesinde hepsi birbirinden farklı ve fakat kolayca birbirine eklenebilecek projelerin ortaya çıkması.

Özetle bugün, İzmir ölçeğinde her bakımdan çeşitlilik arz eden, kültürel hakları ve esenlik içinde birlikte yaşamayı öne çıkaran Yedi Anahtar'a sahibiz.

Bu noktada Öncü Kent - Yedi Anahtar programına gelirken yaşanan sürecin arka planını özetlemek doğru olur.

Bugünden beş yıl kadar önce, yine İzmir Kültür Platformu Girişimi'nin girişimiyle ve tamamen aşağıdan yukarı veri toplanması yöntemiyle gerçekleştirilen kültür mekânları haritası hâlâ çok değerli ve güncelleştirilmeyi bekliyor. İzmir'in otuz ilçesi içinde merkezde yer alan on bir ilçeyi kapsayan harita, bize kültürel merkezleşme ya da yoğunlaşma diyebileceğimiz şeyi açıkça gösteriyordu. Yedi Anahtar projelerinde şehrin güney (Selçuk), kuzey (Bergama) ve batı (Karaburun) uçlarında bulunan paydaşlar doğrudan söz aldılar. Harita bugün yenilendiğinde, kuşkusuz, aradan geçen zamanda nelerin değişebildiğini de görebileceğiz.

2017'de yapılan bu haritanın bize gösterdiği İzmir'e özgü bir başka kültürel boyut, kültüre ve sanata ayrılan mekânlara ve etkinliklere bakıldığında, kentte başat iki aktörün yerel yönetim ve sivil toplum/ yani bağımsızlar olduğu idi. Şimdi bu boyutun sürdüğünü açıkça görüyoruz. Aralarında organik ve açıkça bir işbirliği olmasa da her iki kesimin yaklaşımları birbirini destekler nitelikte.

İlk örnek yavaşlıkla ilgili. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin girişimiyle geçtiğimiz Haziran ayında nüfusu beş milyon civarında olan İzmir, küçük kentlerin kurduğu città slow hareketinin ilk metropol kent üyesi olarak kabul edildi. Şimdi, mahallelerde başlatılan pilot çalışmalar genişliyor. Bu çerçevede sürdürülebilirlik ya da daha iyisi dayanabilirlik (resilience) doğrultusunda yapılan çalışmalarda mikro ölçekli başarı öyküleri yaratılması hayati öneme sahip. Yedi Anahtar örneklerinde de mahalle ve köy ölçeği dikkat çekici bir ortak özellik. İkinci örnek ise, kamu sağlığı ve esenlik. Daha 2015 yılında yapılan Expo için Milano ile yarışırken, İzmir'in belirlediği tema "herkes için sağlık" idi. Henüz Covid-19'un getirdiği eko-

nomik çöküş, insanların ve toplumların birbirlerine karşı aşırı tedbirli ve kuşkulu olmalarıyla sonuçlanan psikotik sarsıntı yaşanmamıştı. Esenlik ve sağlık, Öncü Kent çalışmalarının da değişmez önceliklerinden biri oldu.

Aynı başlığın altına kır ve tarımı da eklemeliyiz. Sağlıklı gıda, su ve havanın yeryüzünde hayatın tüm canlılar için sürmesi bakımından vazgeçilmez olduğunu biliyoruz. Öncü Kent projelerinde sağlıklı kır ve canlılığını kaybetmemiş köy önceliğini görebiliyoruz. Büyükşehir Belediyesi de "Başka Bir Tarım Mümkün" başlığı altında ve cinsiyet eşitliğini de öncelleyen bir stratejiye sahip.

İzmir'in on üç yıl önce yapılan ve kültür stratejisinde bugün de büyük ölçüde geçerli ana doğrultuların ortaya konduğu Kültür Çalıştayında ortaklaşa dile getirilen zayıflıklardan biri İzmir'den "beyin göçü" idi. Aradan geçen zamanda, İzmir'de "tersine beyin göçü"ne tanık olunuyor. İzmir'e zorunluluktan değil bile isteye gelenler, İzmir'in yukarıda sıralamaya çalıştığım özelliklerinin de kolaylaştırmasıyla kısa sürede kendilerini "İzmirli" hissederek şehirdeki hayata katkıda bulunuyorlar.

Bir başka eksiklik, İzmir'de kültür sunumunun kapalı devre denebilecek kadar içe kapalı olmasıydı. Aradan geçen zamanda Akdeniz Akademisi kuruldu ve özellikle kültür ve aynı zamanda tasarım, tarih ve ekoloji alanında kentin en geniş tanımıyla Akdeniz'de konumlandırılmasında etkin bir rol üstlendi. Aynı zamanda yine Akademi içinde başlatılan ve viral diyebileceğim bir şekilde dal budak saran girişimle İzmir'deki sivil toplum temsilcileri, bugün özellikle Avrupa'nın ve tabii Türkiye'nin doğusundaki paydaşlarıyla sürekli iletişim halinde ve birlikte iş yapıyorlar. Bu başlık altında başı Goethe Enstitüsü ile Dutch Culture'ın çektiği Spaces of Culture ile Culture Civic programlarını anmadan geçmek istemiyorum.

Bu noktada beş yılı aşkın süredir devamlılık göstererek yürütülen UCLG'nin Pilot Kent ve Öncü Kent uygulamalarına ayrı bir yer vermek doğru olur. Her iki uygulama, bir yandan kent içinde var olan kaynakların, aktörlerin kültürel yönetim kavramıyla ve sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda yeniden değerlendirilmesini sağlarken öte yandan eş öğrenme, değişim, iyi örneklerin analizi gibi boyutlarıyla İzmir'in uluslararası kültürel hareketliliğin içinde yerini almasının da yolunu açtı.

Kültür Politikasında Şehirler Çağı ve Döngüsel Kültür

Şehir, basitçe "kültürün hayat bulduğu yer" olarak da tanımlanıyor. Buna rağmen, kültür politikaları çok uzun bir süre, on yıllar boyunca

ca ulus-devletlerin yetki alanında kalan, bakanlıklar düzeyinde yürütülecek konular olarak anlaşıldı. Avrupa Kültür Başkenti ünvanı kırk yıla yakın bir zamandır veriliyor. Onlarca kent arasında akılda kalıcı işler yapan ve yapmaya devam eden kent sayısı iki elin parmaklarını geçmez. UNESCO'nun Yaratıcı Kentler Ağı (2004) ise yirminci yılına geliyor. Üç yüzü aşkın kent, ağın üyesi. Her şeye rağmen, bu programların kültürün kent ölçeğinde taşıdığı önemin kavranmasında etkili olduğu açık.

Ancak, kültürde aslan payını hep kozmopolitan/ metropoliten dev kentlerin aldığını hepimiz biliyorduk. Hem de ülkelerdeki diğer kentleri bir tür yoksulluk içinde bırakmak pahasına. Üstelik kendi çeperlerinde yaşayanları da kültür ürün ve hizmetlerine erişimden mahrum bırakmak pahasına. Tabii “yaratıcı sınıf” (yatırımı, istihdamı, sermayeyi, katma değeri çekecek yaratıcı elit) “yaratıcı kent” konusunda hazırlanan onca “alet kutusu”, yazılan onca kitap, kentlere verilen onca danışmanlıkla da katkısıyla.

Sonra bir şey oldu. Kültürel eşitsizlik konusunda kanıtlara dayalı en inandırıcı söylemlerin en keskin kuramsal açılımların başaramayacağı bir şey oldu. Covid-19 pandemisi ile hızları ve zenginlikleriyle bilinen kültür sermayesi sahibi büyük kentlerde hayat durdu. Ve ortama büyük bir belirsizlik-endişe sindi. İşte insanların asıl böyle zamanlarda su, hava ve gıda kadar kültüre ve sanata ihtiyaçları olduğu açıkça anlaşıldı.

Aynı vesileyle kent ölçeğinde kültür politikalarının, kentlerin konu değil, doğrudan özne olduğu kültür politikalarının çağı da başlamış oldu. (Bu bağlamda, özellikle UCLG'nin oynadığı rolü vurgulamak gerekir). 2020 yılında Roma Şartı,² 2021 yılında İzmir Bildirgesi³ yayınlandı. Bu iki uluslararası, daha doğrusu kentlerarası belge yazılıp imzalandıkları kentlerin adını taşımakla kalmıyor, aynı zamanda sözünü ettiğim çağı da haber veriyor.

“Biz halklar kentiz” cümlesiyle açılan Roma Şartı bir çevrim halinde kurgulanmış beş fiil-kavramdan oluşuyor:

Kültürel köklerini **Keşfet**,
Kültürel ifadeleri **Yarat**,
Kültürleri ve yaratıcılığı **Paylaş**,
Kentin kültürel kaynaklarının **Keyfini çıkart**,
Kültürel kaynakları **Koru**.

Kentlere yönelik bütünleştirici ve öneri ile gö-

rev arasında boyutlar içeren bir döngü. Hakların ancak sahiplerinin çabasıyla gerçeklik olabileceğine vurgu yapan, farklı kıtalardan (İzmir dahil) yerel yönetimlerin altına imza koyarak uymayı taahhüde dönüştürdükleri yön gösterici bir kültür politikası belgesi.

2021 yılında İzmir’de yapılan Kültür Zirvesi’nin Sonuç Bildirgesi’nde İzmir’in katkısı olarak yer alan ve ilhamını “döngüsel ekonomi”den alan “döngüsel kültür”, çevrimi yine kentsel ölçekte mümkün olabilecek, uzun/yavaş/sabırla kurulabilecek bir sürece gönderme yapıyor. Merkezinde “uyum” kavramının yer aldığı döngünün boyutlarında, Doğa ve Tüm Türlerle Uyum, Geçmişle Uyum, Birbirimizle Uyum ve Değişimle Uyum yer alıyor. Yeryüzündeki hayatın sürdürülebilmesi için doğa-kültür dolaylılığının gözetilmesi, mirasın korunup kulanmasının ancak bugünün gereklilikleriyle, bugünün insanları tarafından mümkün olacağı, (biyoçeşitlilik kadar vazgeçilmez olan) kültürel çeşitliliğin özenle kolanıp geliştirilmesi ve nihayet hepsinin topyekün kalkınma amacı doğrultusunda harekete geçirilmesi.

Roma Şartı’nın dört fiilini İzmir Bildirgesi’nde döngüsel kültür, bütüncül bir süreç halinde ele alıyor. İki döngü, bir arada bir bütün oluşturuyorlar. Hem insanlar, kentlerde ve kırlarda yaşayanlar bakımından hem de yöneticiler için yön gösterici iki belge. Döngülerin, öne açık pratiklere ilham verebilmesi, yapılan her işte fraktal olarak aynı özellikleri barındırarak var olmalarına bağlı.

Döngüsel kültürün tam ortasında da dört boyuta anlamını veren “uyum” yer alıyor. Uyum iki tarafı gerekli kılıyor. Zayıf ile güçlü, zengin ile yoksul, operaya gidebilen ile yılda bir kez film izleyemeyen. Bu ikililer arasında “uyum” olabilmesi için hakkaniyet ilkesinin geçerli kılınması şart. Hakkaniyet (equity) ise farklılıklar gözetilerek haklardan pay alınabilmesiyle ancak mümkün. Hakkaniyet, o bildiğimiz kuralların ayrımsız herkes için eşit uygulanması demek olan adaletten farklı bir şey. Uyum ancak geride olana daha fazla fırsat tanınmasıyla olabilir. Bu da matematik eşitliğin ötesine geçen bir durum. Etik duyarlılık gerektiriyor. Çeşitlilik gösteren toplulukların varlığının ve kültürel ifadelerinin fiziki mekânlarda desteklenmesi, kamusal politikaların, geleceğe dönük yatırımların bu doğrultuda sürekli gözden geçirilmesini içeriyor. Hakkaniyetin bir tarafında dayanışma var. Farklıların arasındaki dayanışma. Öte tarafında ise fedakârlık var ki o daha zor. Sermayenin, yeryüzünün gelece-

² <https://www.2020romecharter.org/MC-API/Risorse/StreamRisorsa.ashx?guid=f964d407-cd35-47c4-9f43-10a-b5c990be6#:text=Herkes%2C%20toplulu%C4%9Fun%20k%C3%BCit%C3%BCrel%20ya%C5%9Fam%C4%B1na%20%C3%B6zg%C3%BCrce,onun%20yararlar%C4%B1n%C4%B1%20payla%C5%9Fma%20hakk%C4%B1na%20sahiptir.&text=Biz%2C%20halklar%2C%20%C5%9Fehrin%20kendisiyiz,.ta%C5%9Fflar%20ve%20hayaller%20%C5%9Fehrin%20bi%C3%A7imlendirebiliriz>

³ https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/File/Izmir2021_statement_tr.pdf

ğini düşünerek kârlarının bir kısmından vazgeçmesi, kent merkezinde festival düzenleyen çeperdeki çocuklar için özel gösterimler ya da atölyeler yapması. Her ikisi de kolay değil ama olmazsa olmaz.

Kültür alanında da var olan, var olmamızı borçlu olduğumuzu sandığımız “değerleri” gözden geçirmeden uyumu, bırakın gerçekleştirmek hayal etmek dahi mümkün değil. Bu bakımdan sanatın “bir ürün” olarak taşıdığı maddi kullanım ve değişim değerinin ötesinde, bizzat içinde bulunan, içkin bir değeri olduğunu kabul etmek gerekecek. İnsan yaratıcılığının en üst ve insana en yakın ifadesi olarak, özel olarak kollanmaya ihtiyacı var. Sanatçının ve onun emeğinin hak ettiği değeri alabilmesi, sanat eserinin hepimize ulaşmasının yolunu açan döngüsel kültürdeki “değişimle uyum”un da esası sayılmalı. Ve son olarak eğitim. Çoğu kez komşu alanlar olarak değerlendirilen kültürle eğitimin ayrılmaz bir ikili haline gelmesi vakti çoktan geldi. En küçük yaştaki sanat eğitiminden başlayarak, sanatçının eğitimine kadar ve daha da ötesi eğitmenlere verilecek eğitime, kültür eğitimine kadar kültür politikaları ile eğitim politikaları arasında geçişlilikler yaratmak bir zorunluluk.

Roma ve İzmir’in adıyla anılan iki uluslararası kültür politikası belgesini örnek olarak verdim. Her iki belge de imzalandıkları yerler olarak değil, içeriği oluşturma bakımından kentlerin oynadığı rol, vurgulanmayı hak ediyor. İzmir’in kültürel öncülüğünde ve gelecekte yapılacak çalışmalarda 2021 Kültür Zirvesi ev sahipliği ve döngüsel kültür kavramlaştırması hep anılacak.

Yapılanlar ve Yapılabilecekler

Pilot Kent projesi sürerken ve bitiminde yazılan sonuç raporunda, kentin süren kültür yürüyüşünde önünde görev olarak bekleyen kimi uygulamalar sıralanmıştı. Aradan geçen iki-üç yıllık süre içinde bunlardan ikisi gerçekleşme yoluna girdi. İlk olarak, İzmir 2023 yılından başlayarak Uluslararası Akdeniz Biennial’ine ev sahipliği yapacak. İzmir’in adıyla anılan bu büyük etkinlik yalnızca dünya sanat ortamıyla alışveriş içinde olmayı değil, kent içindeki sanat etkinliklerinin de yeniden düzenlenmesini gerekli kılacak.

İkinci önemli ihtiyaç olarak belirtilen, kentin kültürel öncelikleri doğrultusunda faaliyet gösteren sanatçılara ve kültür üreticilerine yerel yönetimin desteğini garanti altına alacak şeffaf bir mekanizmanın kurulması idi. Öncü Kent Sonuç Konferansı’nda ilk kez kamuya

sunulan İzmir Kültür Fonu (İzKF) bu ihtiyaca cevap olacak. Türkiye’de ilk defa bir yerel yönetim, açık çağrı yöntemiyle ve bağımsız bir değerlendirme kurulu tarafından verilecek bir kültür fonunu 2023 yılında hayata geçiriyor. Uygulanmaya başladıktan sonra İzKF’nin Türkiye’deki diğer belediyelere ve hatta merkezi yönetime örnek olacağına inanıyorum.

Öncü Kent biterken, İzmir’in kültür yolunda önünde duran kimi görevleri de sıralamanın yararlı olacağı kanısındayım.

Kültür Haritası çalışmasının gösterdiği gerçeklerden biri, şehirde başlıca iki kültür aktörü olması idi: Yerel yönetim ve sivil toplum. Oysa İzmir’de, İzmir’in genlerinde ticaret var. İzmir’in kültür hayatına ve tüm kenti kapsayacak biçimde, özel kesim aktörlerini dahil etme ihtiyacı çok açık. Bu kültürel yönetim bakımından da bir gereklilik. Mevcut özel kesim aktörlerini kendilerine ait “kapalı” alandan çıkararak, ekonomik faaliyet gösterdikleri kentin hayatına doğrudan dahil olmayı özendirecek adımların atılması zamanı geldi. “Yedi Anahtar” arasında izleyebileceğiniz ve kentteki özel kesimin görünürlüğünü ve yaptıklarını öne çıkaran “Kentin Kültür Öncüleri” projeden hayata doğru geçerken en çok zorlanan anahtar oldu. Bu da ihtiyacın ne kadar “can alıcı” hale geldiğinin açık kanıtı.

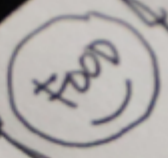
2017 yılında yapılan bir araştırma, Belediye’nin kültür bütçesinin yarıdan fazlasını personel giderlerinin oluşturduğunu gösteriyordu.⁴ Bu önemli kaynağın etkin kullanılması için bir “kapasite geliştirme” çalışmasının yapılmasına ihtiyaç var. İzmir’de oluşturulacak bir “kültür bilgi merkezi” (culture hub) bu ihtiyaca cevap verebilir. Aynı zamanda kentin tüm ilçelerinde ve en azından Ege Bölgesi’ndeki diğer kentlerin de böyle bir merkezden yararlanacağını söylemek iyimserlik sayılmamalı.

Son beş yıldaki gelişmeler ışığında, İzmir’in kültür politikasını gözden geçirme zamanı geldi. 2009’da olduğu gibi katılımcı yöntemle ve verilere daha fazla dayalı olarak yapılacak böyle bir çalışma on beş yıllık süre içinde, kültür alanında stratejik önceliklerle hareket eden bir metropolün geçirdiği değişimi de gösterecektir. Ancak, politika geliştirme çalışmalarından önce 2017’de yapılan ve on bir ilçede sadece mekanlar üzerinden yürütülen kültür haritalama projesinin tüm kenti kapsayacak biçimde mekanlar, aktörler, etkinlikler temelinde yenilenmesi gerekir.

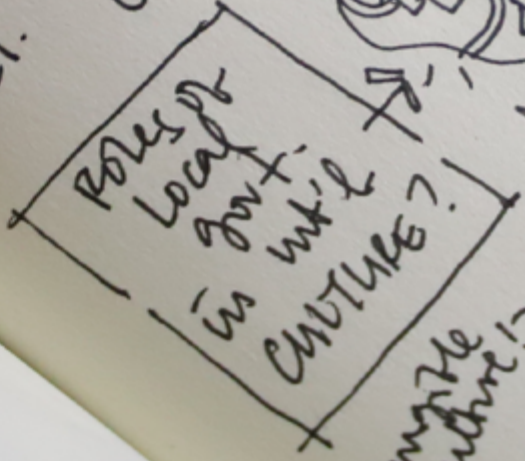
⁴ Serhan Ada, ve diğ., “İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Faaliyetleri (2004- 2017) Değerlendirme Raporu”, İzmir Modeli Çalışmaları Beşinci Cilt: İzmir Modelinin Komünite, Kamusal Alan ve Yer Oluşturabilme Stratejileri, İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2018, s. 199.

10.09.
2021.

CULTURE
DIPLOMACY

STRUCTURE
OF COMMUNITY

Intangible
culture!

Quantity 4 TOOL

regulating
POLICY
STRENGTH

What does
the
MAYOR
want?

Cultural & Technical
Knowledge

opportunities
local development

CULTURE
DIPLO-
MACY

CITY
DIPLOMACY
COMMERCE,
MUNICIPALITY,
ETC.

NORMS,
beliefs,
etc.

im-
material
dimensions
-tion of
culture

“ŞEHİRLER YAPABİLİYORSA ULUSLAR DA YAPABİLİR”

UCLG Kültür Komitesi Koordinatörü Jordi Pascual ile röportaj
Röportaj: Kahraman Çayırılı

Aşağıdaki röportaj, UCLG Kültür Komitesi'nin İzmir'in kültür-sanat çalışmaları ve politikaları hususunda değerlendirme yapması için hazırlandı. Yanıtlarda UCLG Kültür Komitesiyle yürütülen 7 yılın değerlendirilmesi, diğer dünya kentleri ile kıyaslama değil ancak konumunun belirginleştirilmesi beklendi. İzmir'in, dünya kültür politikaları çalışmalarında ve uygulamalarındaki yerini uluslararası bir kurum gözünden görmek amaçlandı.

Kahraman Çayırılı: 2015 yılında başlayan Pilot Kent programı, 2020'de başlayan ve Aralık 2022'de tamamlanan Öncü Kent programını göz önünde bulundurarak İzmir'in kültür politikaları ve uygulamalarındaki değişimi nasıl değerlendirirsiniz?

Jordi Pascual: Söyleyebileceğim, bugün İzmir'in kültür politikasının dünyanın en iyilerinden biri olduğudur. Kuzey Amerika'dan Avrupa'ya, Asya'dan Afrika'ya, Güney Amerika'ya kentlerin kültür politikalarıyla temas halindeyim ve İzmir'in kültür politikası çok ileri, çok sağlam. Bir kültür politikasının bugün ele alması gereken temel konuları geliştiriyor. İzmir'in Pilot Kentler ve Öncü Kentler sürecini ve güzergahını biraz açıklayayım çünkü Pilot Kentler programı, dünya kentler organizasyonunda beş etkinlik sağladığımız üç yıllık bir program ve UCLG'nin dünya sekreterliğinde oldukça yol gösterici. Pilot Kentler programında belediyenin, kültür kurumlarının ve kültür aktörlerinin çok iyi bir kültür politika-

sı yürütme kapasitesine sahip olduklarından emin olmak istiyoruz. Bu, kültür politikasının dilini anlamak, kültür politikasında esasen miras kalan yaratıcılığı ve çeşitliliği olan bir çekirdek olduğunu anlamak demek. Kültür politikalarının bu temel faaliyetlerinin elitlerle sınırlı olmadığı, kentte yaşayan herkesin kültür politikasına erişebilmesinin hedeflendiği doğrudur.

Bu nedenle, kültür politikasının toplumsal cinsiyet eşitliği, kamusal alanlarda sosyal kapsayıcılık, ekonomik kalkınma, sosyal kapsayıcılık politikalarına karşılıklı bağımlılığı söz konusu. Bu İzmir'de büyük bir başarıyla tamamlandı ve bu yüzden İzmir'e “bir sonraki adıma geçelim”, “bize zorluklarınızın hangileri olduğunu söyleyin” diye önerebileceğiz. İzmir son iki yıldır geliyor. 9 Aralık 2022'de herkesle paylaştığımız da budur. İzmir'in öncü bir kent olarak geliştirdiği projelere bakıyorum ve insanlığın temel zorluklarından biri olan kültür-doğa ilişkilerinden müteşekkil bir endişe olduğunu görebiliyorum. Sosyal kapsayıcılık ve eşitsizlikler konusunda da bir endişe var, çevre mahallelerden kaynaklanan bir endişe var ve bu alanların tarihi ve anlamı, o alanlarda yaşayan insanlar için onlara özgü alanlar da ele alınıyor. Tüm bu programların sadece İzmir'in değil, tüm dünyanın ilgisini çektiğine inanıyorum ve Öncü Kentler bileşeninin önemli olduğu yer burasıdır, İzmir'in Pilot Kentler'e ek olarak bu programı geliştirdiğini dünyadaki herkesin bilmesini istiyoruz.

Jordi Pascual

K.Ç. : İzmir Pilot Kent ve Öncü Kent programlarının yanı sıra 2021 yılında UCLG Kültür Zirvesi'ne ev sahipliği yaptı. Sizden zirve hakkında kısa bir değerlendirme isteyebilir miyim? Zirvede ele alınan konular, tema, organizasyon yapısı hakkında ne dersiniz?

J. P. : İzmir Kültür Zirvesi'nin UCLG'de ilk kez Döngüsel Kültür kavramını tanıttığını ve bu kavramı çok sevdiğimizi beyan ederek sona erdiğini görüyorsunuz. Aslında iki önde gelen akademisyen Véronique Guèvremont ve Justin O'Connor'dan yarın bu kavramı tartışmak için çevrimiçi olarak bizimle birlikte olmalarını istedik çünkü bu kavramı UCLG çevrelerinde daha geniş bir şekilde tanıtmak istiyoruz. Döngüsel Kültür'ün dört bileşeni yeniden hatırlatıyorum: geçmişle uyum, ötekiyle uyum, doğayla uyum ve değişimle uyum. Bunlar sadece kültür politikaları için değil, genel olarak kentsel gelişim için de çok önemli fikirler. Bu yüzden zirvenin ana sonuçlarından biri döngüsel kültür kavramı ve bu kavram zirvedeki genel kurulların ve çalıştayların çoğunu çok iyi özetliyor.

Ulusal, uluslararası programlar yerel ölçekteki gerçeklerle bağlantı kurmalıdır ve yerel ölçekteki gerçekler tarih aracılığıyla, diller aracılığıyla, yaşam biçimleri aracılığıyla ifade edilir; elbette, o yerde yaşayan insanların yaratıcılığını, o yerde yaşayan insanların çeşitliliğini dikkate alarak, bu yüzden açık ve işlevsel olması gerekir.

K.Ç. : UCLG Kültür Zirvesi sonucunda İzmir Deklarasyonu: Döngüsel Kültür yayınlandı. Döngüsel Kültür, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın 4. Ayağının kültür olduğunu daha belirgin hale getiriyor ve güçlü bir önerme yapıyor. Döngüsel Kültür için siz neler söylemek istersiniz?

J. P. : Bazen kültür politikası kavramları kentteki diğer aktörler tarafından kolay okunamıyor. Döngüsel Kültür kavramının erdemlerinden biri, kentteki diğer aktörler tarafından okunmasının kolay olduğuna inanıyorum. Çünkü döngüsel ekonomi kavramı zaten var, çünkü birkaç geçiş var; ekolojik geçiş, dijital geçiş, ekonomik geçiş ve Döngüsel Kültür kavramı, toplumumuzu sürdürülebilir kılmak isteyen aktörler tarafından kullanılan kavramlara kolayca bağlanmaktadır. Justin [O'Connor], döngüsel ekonomi ve kültürün döngüsel ekonomideki yeri üzerine eleştirel bir yazı yazdı. Véronique [Guèvremont], kültürün dünyadaki mal ve hizmet trafiğindeki yerini yansıtan adalet kültürünü incelerken Netflix, Google, Meta, Facebook gibi sistemdeki büyük oyuncular ve ağlarda adalet kavramının nasıl uygulanabileceğine baktı. Bu iki düşünürden neyin yeni olduğunu görelim ve İzmir'in kültürel aktörlerinin de Justin [O'Connor] ve Véronique'in [Guèvremont] bu girdilerine nasıl tepki verdiklerine bakalım.

**Mondiacult 2022
México**

K.Ç. : Bu yıl gerçekleştirilen Mondiacult UNESCO Dünya Kültür Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda birçok konu ele alındı ve sonucunda somut eylemlere dayanan, çok önemli çıktılar olan bir bildirme yayınlandı. Mondiacult Konferansı'nı bizim için yorumlar mısınız?

Öncü Kent Final Konferansı, 9 Aralık 2022.
Fotoğraf: Mustafa Demiröz, İzmir.

J. P. : Mondiacult, UNESCO tarihinde ilk kez kültürel haklar kavramını açıkça ele alıyor ve aslında biz bunu UCLG'nin kuruluşundan bu yana on sekiz yıldır teşvik ediyoruz. Kültürel haklar derken birçok şeyi kastediyoruz; esas olarak kültür politikalarının insan haklarına dayanması gerekiyor ve bu da kültür politikalarında en az iki bileşeni önemli kılıyor çünkü birçok Anglosakson kentinin yaptığı gibi sırf gelir getirdiği veya ihracat sağladığı için kültür politikalarını meşrulaştırmanın birçok yolu var. Turizm, kültür politikalarını meşrulaştırmanın bir yoludur, bunu yapabilirsiniz ama sonra toplumsal bir söyleminiz olmaz, ekonomik bir söyleminiz olur; bazı aktörleriniz ve tartışma konularınız vardır ama masada herkes yoktur. Kültür politikalarını kültürel haklarla meşrulaştırırsanız, insan haklarıyla öncelikle herkesin sohbetine davet edilmesini garanti edersiniz, çünkü insan hakları herkes içindir ve bir şehirde insan hakları temelli politikalar yürüttüğünüzde periferi ya da merkezdeki, kent ya da kırdaki, zengin ya da fakir herkesin kapısını çalmak zorundasınız.

İkincisi, sadece teklif için politikalar tasarlamazsınız, o zaman sadece kültürel kurumları programlamazsınız, izleyicilerin programınıza doğal olarak cevap verip vermeyeceğini sorun. Önce herkesi arayın, ikincisi engelleri tanımlayın ve talebin de dahil olduğunu söylediğinizden emin olun. Üçüncüsü, kültürel yaşama katılma hakkı eğitim, boş zaman, kamusal alanlara sahip olma, ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü hakkına bağlıdır. Tüm bu haklar esasen birbirine bağlıdır. Bazı kültürel kurumlarda programı içeride tutma eğilimi olduğunu biliyoruz. Kültürel yaşama katılımı diğer haklarla ilişkilendirmek biraz daha zor ama daha zenginleştirici. Herkesin kültür hakkından yararlanmasını sağlamak için kesinlikle uzun vadede en iyi strateji budur. Bu nedenle kültürel haklar ilk kez Mondiacult sonuç bildirgesinde yer alırken, biz şehirleri, son yıllarda çok eksiksiz bir araç setiyle kültürel hakları kentsel kültür politikalarının temeli olarak teşvik ediyoruz. UNESCO'yu BM üye devletleri için benzer araç setlerini benimsemeye zorlamak istiyoruz, böylece uluslar kültürel haklara dayalı politikalar uygulayabilir. Çünkü şehirler olarak zaten bunu yapıyoruz

ve "şehirler yapabiliyorsa uluslar yapabilir". Evet, Mondiacult'un sonucu bu.

K.Ç. :Döngüsel Kültür, 26. İklim Değişikliği Konferansı (COP 26), Mondiacult UNESCO Dünya Kültür Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı gibi birçok önemli zirve ve toplantıda ele alındı ya da refere edildi. Sizce Döngüsel Kültür dünyada nasıl bir karşılık buldu?

J. P. : UCLG kurulduğu 2004 yılından bu yana her beş yılda bir, rehber niteliğinde önemli bir belge yayınladı.

Kesinlikle üyelerimize yeni bir araç seti sağlamakla yükümlü olacağız. Döngüsel Kültür'ün bu yeni araç setinin bir bileşeni olması gerektiği gibi, birkaç yıl önce ekolojik kriz, acil durum, cinsiyet eşitliği gibi pek açık olmayan kontrol politikalarında artık zorunlu olan, yeni ortaya çıkan sorunların yanı sıra, bazıları zaten Döngüsel Kültür kavramı olan doğayla uyum ve değişimle uyum ve diğeri bu yeni alanlara hitap ediyor.

UCLG, yakın zamanda kültürel haklarla ilgili geleceğe yönelik yeni bir paket benimsemişti. Ve bu paketi ayrıntılandırırken Döngüsel Kültür kavramını daha fazla araştıracağımıza, İzmir'in kültürel aktörlerini daha fazla duymak istediğimize inanıyorum. Bu konuda, İzmir'den doğan bu fikri daha iyi yapılandıracağız, diğer konularla bağını güçlendirmemiz gerektiğine inanıyorum.

K.Ç. : Sizce Pilot ve Öncü Kent programlarını tamamlayan ve bir zirve ile Döngüsel Kültür programı sunan İzmir'in kültür-sanat politikaları sürecinde neler bekliyorsunuz?

J. P. : İzmir'in kültür sanat politikasını sürdürmesini bekliyor ve İzmir'le güçlü bir bağ kurmayı umuyoruz çünkü hem İzmir'in hem diğer Öncü Kentler'in deneyimlerinden çok şey öğreniyoruz. İzmir'in Öncü Kent programı sona eriyor ancak 2023'te dünyanın dört bir yanındaki herkesin İzmir deneyimi hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmesi için bir web semineri düzenlemek istiyoruz. İzmir'in Mexico City, Buenos Aires, Barselona, Malmö ile yaptığımız gibi Öncü Kentler'in ikinci bir döngüsüne gitmeye karar vermesi durumunda çok mutlu olacağız. Kentlerden ilgi olduğu sürece desteklemekten mutluluk duyuyoruz. Dolayısıyla, beklediğimiz şey, gelecekte devam edecek iyi ilişkilerdir.

İzmir ekibi çok iyi, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde ve İzmir Akdeniz Akademisi'nde çalışan profesyoneller, kendi alanlarında çok iyiler ve bu alanda çalışan insanların profesyonelliklerinin de dünya standartlarında olduğunu vurgulamak gerekir.

BİR KÜLTÜR KENTİ ÖRNEĞİ: İZMİR

İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı

Onur ERYÜCE ile Röportaj

Röportaj: İzmir.Art

İzmir, yüzyılların birikimiyle Akdeniz'in önemli bir kültür kenti. Bu zengin kültürel birikimin yanında, sahip olduğu potansiyeller ve olanaklar ile hem küresel hem de bölgesel olarak özel bir şehir. Bu özelliği ile her daim hep göz önünde. Sanatsal, tarihsel ve kültürel değerlerin korunması için bu birikimi geliştirerek gelecek kuşaklara aktaracak farklı, heyecan verici pek çok projeye ve bunun için çaba gösterecek genç nüfusa sahip. İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı Onur ERYÜCE ile hareketli geçen bir yılın ardından dünya kültür sahnesindeki İzmir, yapılan çalışmalar ve mevcut olanaklar üzerine konuştuk.

İzmir.Art: UCLG Kültür Zirvesi'nin üzerinden bir yılı aşkın zaman geçti; kent zirve boyunca bu alanda pek çok önemli ismi ve fikri ağırladı. Zirve, kente neler verdi? Neler elde etti İzmir bu süreçte; neler öğrendik?

Onur Eryüce: Kentimiz dünyaya çok entegre bir yer. Bu sadece 2022'nin İzmir'i değil, tarihten gelen bir özelliği. Liman kenti olması sebebiyle hep dünyayla ilişkisini sürdürdüğü için böyle bir kimliği kazanmış. Daha açık, çok dilli bir şehir olmuş. Farklı kültürlerin, farklı kimliklerin bir arada yaşadığı bir kent olmuş. Sayın Başkanımız Tunç Soyer de kentteki bu çeşitliliğe ve dünyayla kurduğu bağa çok önem veriyor. Bu yüzden, kültür zirveleri gibi pek çok etkinliğe ev sahipliği yapıyoruz ve bunun kentimize dönük olumlu katkılarını da görüyoruz. Ben 2016 yılında Kemal Derviş ile yan yana gelmişim; o sıralar kentler konusuna çalış-

İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı Onur Eryüce - Fotoğraf: İzmir.Art

yordum. Bana "Bir kentin kalkınması, başarılı olması için diğer şehirlere öykünmesine gerek yok. Çünkü kendi kimliğiyle başarması gerekiyor, bunun için tarihinin en parlak dönemine bakması gerekiyor. Kent bu başarıyı tarihinde nasıl başardıysa, bugün de başarır" demişti. Bence Tunç Başkan da aynı şekilde hareket

Avrupa - Akdeniz Bölgesel ve Yerel Meclisi (ARLEM) 13. Genel Kurulu
Fotoğraf: İzmir Büyükşehir Belediyesi Basın Arşivi

ediyor. Tarihimize bakıyor; kentimizin zenginliklerini, refahını dünyayla bağlantılar kurarak sürdürüyor. Dünya Belediyeler Birliği, Dünya Bankası, uluslararası finans kuruluşları, Avrupa Konseyi, Avrupa Konseyi Kongresi, Avrupa Birliği gibi kurumlarla çalışmaları devam ediyor. Bu kurumlarla yapılan işbirliklerinde Tunç Başkan, önemli sorumlulukları yerine getirdi. Küresel Sürdürülebilir Kentler Ağı ya da Cittaslow Başkan Yardımcılığı gibi pek çok misyonu üstlendi. Buralarda karar alma süreçlerinde etkin görevler aldı. Bu da İzmir'in birçok alanda görünürlüğünü arttırdı. Kente farklı yerlerden ziyaretlerin gerçekleşmesine vesile oldu. Kültür Zirvesi de böyle bir etkinlikti. Birçok ülkenin belediye başkanları gelip İzmir'i gördü. Üç gün boyunca pek çok konuda fikir alışverişinde bulunduk; ayrıca İzmir'in gelecek tasarımına yönelik İzmirli'nin de düşünmesine vesile oldu. Tunç Başkanımız kendi kültür politikalarını ve uygulamalarını anlatırken, "döngüsel kültür" kavramına dair stratejilerimizi paylaştı. O günden beri bu kavram uluslararası pek çok toplantıda tartışılıyor. Bu da İzmir vizyonunun tanınmasına katkıda bulunuyor, ayrıca şehrimizin isminin markalaşması açısından bu çalışmalar önemli katkı yapıyor. Bizim şehrimiz çok güçlü; 12 sanayi bölgesi, 2 serbest bölgesi, 9 üniversitesi 170 bin öğrencisi var. Bunların hepsini dünyadaki muadillerine eklemlen, onlarla bağ kurmasına fırsat veren ve sonrasında da bu bağ üzerinden çeşitli aktörlerin dünyayla etkileşime girmesini sağlayan bu ve benzeri çalışmalar oluyor. "Döngüsel Kültür", bu bağlamda büyük bir

miras oldu bize. UCLG Kültür Zirvesi'nin bize olduğu kadar küresel yerel işbirliğine de katkısı oldu. Avrupa, Akdeniz Yerel ve Bölgesel Yönetimler Meclisi'nde ve pek çok çalışmada hep "Döngüsel Kültür"ün tartışılmasını sağlamaya çalışıyoruz. Şehrimizin ve dünyanın ihtiyacı olan birçok çözümü, bu şemsiye altında üretiyoruz. Kültür Zirvesi bizim de öğrendiğimiz, bizden de öğrenilen güzel bir miras oldu.

İzmir.Art: "Döngüsel Kültür", UCLG Kültür Zirvesi'nin değerli bir çıktısıydı. Geçtiğimiz ay gerçekleşen Avrupa - Akdeniz Bölgesel ve Yerel Meclisi (ARLEM) Genel Kurulu'nda Akdeniz Sürdürülebilir Kent ve Bölgeleri Ajansı (AVİTEM) seminerlerinde bu kavram öne çıktı. Uluslararası arenada yapılan çalışmalar, kurulan ilişkiler göz önüne alındığında, İzmir ve İzmirli için nasıl bir vizyon ortaya çıkıyor? İzmir'in bu iki yapı ile birlikteliği kent için ne ifade etmeli?

O. E.: Tunç Başkan, "Döngüsel Kültür" kavramını hangi toplantıda söylese sihirli bir sözcük gibi ciddi bir karşılık buluyor. Bizim bekleğimizden daha hızlı bir şekilde kabul ediliyor. ARLEM, bu konuyu Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 27. Taraflar Konferansı'na (COP 27) ortak bir karar olarak taşınmak üzere karara bağladı. Tepkilerin bu denli yapıcı olmasının nedeni döngüsel kültür kavramının birçok alanı ve sorunu çok net bir şekilde ifade ediyor olması. "Döngüsel Kültür", kurumların ihtiyaç duyduğu stratejik çer-

çeveyi çok yalın bir biçimde ortaya koyuyor. AVITEM bir Fransız yapısı olmasıyla beraber Akdeniz’de bir işbirliği oluşturmaya çalışan ve bunda da etki yaratabilen, Fransız Kalkınma Ajansı gibi finans kurumlarıyla yakın çalışan bir yapı. Bünyesinde çok nitelikli uzmanlar yer alıyor. AVITEM’den şehir planlamacısı uzmanlarla geldiler ve İzmir’i değerlendirmek üzere birçok çalışmamızı ziyaret ettiler. Bu çalışmaların “Döngüsel Kültür” ile nasıl bağdaştığını da incelediler. Çok olumlu görüşlerini paylaşarak ayrıldılar. Bu tür çalışmalar hem İzmir’in tanınmasına vesile oluyor hem de onların uzmanlıklarıyla yaptıkları analizlerle “Döngüsel Kültür” çalışmamız güçlenmiş oluyor.

İzmir bir Akdeniz kenti ve maalesef 1. Dünya Savaşı sonrasında şanssız bir yangın yaşamış, bundan dolayı da birçok zenginliğini kaybetmiş şehrimiz ama kimliği, kültürü hala toplumumuzda çok canlı bir şekilde yaşıyor. Böyle olunca Tunç Başkanımız da Akdeniz’deki kentler arasındaki işbirliğinde başat bir rolü üstlenmek arzusunda. Biz de bu vizyon doğrultusunda çalışıyoruz. ARLEM ve AVITEM gibi kurumların şehrimize yaptıkları ziyaretler bu hedefle yapılıyor. Böyle olunca iki kuruluş da çeşitli kaynakları bünyesinde barındırıyor ve bize çeşitli katkılar sağlıyor. Örneğin, ARLEM’in meclisini burada yaptık. Akdeniz’in 80 kentinden delege İzmir’e geldi ve burada bölgeyi ilgilendiren çeşitli kararları sonuca bağladık. Bu deneyimler bize işin mutfağına girdiğimizde her zaman karşılaşamayacağımız fırsatları ve yöntemleri de kazandırıyor.

İzmir.Art: 2023 yılında, pek çok Akdeniz ülkesinden sanatçıların, özellikle de genç sanatçıların katılımıyla gerçekleştirilecek 1. Akdeniz Bienali’ni kültürel diplomasi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? Kurumsal olarak Büyükşehir Belediyesi’nin politikaları içinde nasıl bir yer tutuyor ve beklentiler nelerdir?

O.E.: Hangi alanda olursa olsun zenginliğin kaynağı, bir işi beraber yapmaktır. Kültür de böyledir; özellikle bölgedeki barış için bunları bizim teşvik etmemiz lazım. Çünkü bir yandan bölgemizde iyi etkileşimler olurken, bir yandan da endişeler, korkular, yabancı düşmanlığı gibi çok ciddi ve zarar verici ön yargılar besleniyor. Tüm bunlarla mücadele etmenin en önemli yöntemlerinden biri farklı kültürleri bir araya getirmek. Yan yana gelmek, birlikte mutfağımızın güzelliklerini paylaşmak, sanatlarımızı beraberce icra etmek... Bu, insanların ön yargılarını parçalayabilecek, bizi daha zengin ve mutlu bir hayata taşıyabilen en önemli araçtır. Gençler ve sanat bu açıdan önemli. Gençler ön yargılara uzak, daha yaratıcı ve meraklı olabiliyorlar. Bazı şeyler onlarda kemikleşmemiş, bu nedenle gençlerin açık ya-

nını da dâhil etmek çok doğru bir iş. Bu rolü de İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin üstleniyor olmasından çok gurur duyuyorum. Kentimiz hem çok büyük hem de 900 bin gencin yaşadığı bir şehir. Eğer statükoyla, korkularla mücadele edeceksek, bunun anahtar rolünü gençler oynayacaklar. Cesaretle, yenilikçilikle, motivasyonlarıyla yenecekler. Ellerindeki en büyük araç da kültür diplomasidir. Bu anlamda ben çok ümitliyim bu işten.

İzmir.Art: İzmir, bir “kültür kenti” olarak bilinirliğini ve tanınırlığını kuvvetlendirmek için tüm bileşenleri ile öncü bir kent olarak başka neler yapmalı; fikirlerini ve çabalarını nereye odaklamalı?

O. E.: Az önce dediğim gibi gençler bence kilit bir rol oynuyorlar. Onların merakı ve hevesi elimizdeki en önemli kaldıraçlardan biri. Kentte 8500 yıllık bir tarih var ve bu tarihten gelen bir miras zenginliğimiz var. Ayrıca şehrimiz kaynak dolu bir şehir. Tarımından, sanayisinden, insanından ve diasporasından kaynaklanan bir zenginliği var. Kurumlarımız güçlüler, belediyemiz güçlü, pek çok paydaşı bir araya getiren İZFAŞ gibi bir kuruma sahibiz. Ortak hareket etme kabiliyeti çok kolay bir şey değil, dünyanın bazı kentlerinde var, bazı kentlerinde yok. İnsanların duygularının, egolarının bazen başka sebeplerinin ortaya çıktığı ve zarar verdiği süreçleri de gözlemliyoruz. İzmir bu açıdan nispeten daha şanslı bir şehir. Kültüre, sanata, sosyal adalete çok değer veren bir belediye başkanımız var. Kentin güçlü yanlarını daha fazla ortaya çıkartmamız gerekiyor. İzmir’i Avrupa Kültür Başkenti yapma hedefiyle bu işleri önemli bir noktaya taşıyabiliriz.

İzmir.Art: Yurt dışında açılan İzmir Ofisleri’nde kentli sanatçılarımızın eserleri sergilenbilir mi?

O. E.: Bence de yapılması çok uygun olur. Terra Madre bünyesinde Brüksel’de bir tanıtımımız oldu. Orada gastronomiyi kullandık ve ofisin açılışında bir resepsiyon verdik ve orada İzmir’in kadim mutfağını davet ettiğimiz kuruluşların temsilcilerine tanıttık. Ertesi gün Avrupa Parlamentosu’nun girişinde bir resepsiyon düzenlendi. Ahmet Güzelyağdöken gibi tanınmış bir aşçı tarafından yapılan yemekler sunuldu. İzmir’in yemeklerini böylelikle tüm Avrupa Birliği bürokratları tatma fırsatı yakaladılar. Gastronomi, kültürün çok önemli unsurlarından biridir ve kentinizle ilgili önemli bilgiler verir. Terra Madre ile bunu başarmış olduk, buna benzer organizasyonları arttırmamız gerekiyor.

KENDİ YAPIMININ SESİNİ TAŞIYAN KUTU¹ İZMİR'İN SANAT İNİSİYATİFLERİ

Günseli Baki

İzmir çok kültürlülüğünün yanı sıra yavaş şehir olma özelliğini içinde barındıran bir şehir olmasına rağmen tüketim toplumunun birey üzerindeki yıkıcı etkilerinden muaf değil. Hal böyleyken, belki de bu yıkıcı/yakıcı etkileri bir nebze olsun kıracak, bizi başka şekilde düşünmeye zorlayan İzmir'deki alternatif sanat alanlarının, ekonomik sıkıntıya rağmen başka bir dünyanın varlığını bazen sezgisel bazen de somut olarak zorlayıcı bir şekilde ortaya koymaları umut verici. Hipnoz halindeki bireyin silkinmesini sağlamaya çalışan, gündelik hayatla sanatı kaynaştıran işler üreten inisiyatifler ve sanatçı kolektifleri kentte yeni direniş alanları yaratıyor. Ana akım gösteri ve eğlence dünyasının algılarıyla donanmış, içerikten çok görseleğe alışkın izleyiciyi düşünmeye, zamanın sömürüldüğü hızlı tüketim çağında belki de yavaşlamaya davet ediyor.

İzmir'in Umurbey Mahallesi'nde bir sanayi bölgesinde yer alan **Darağaç**'ın, kolektifleri buluşturduğu sokaklara yayılan Darağaç_Rotasyon sergisinde; Gülden Ataman ve Rana Kelleci'nin ürettikleri turuncu renkli insan ölçeğinde bir topta bu daveti görebiliyoruz. Sanatçıların atıl bir mekanda karşılaştıkları malzemelerle ürettikleri top, kendi hikayesini de içinde taşıyarak Darağaç'ın sokaklarında yuvarlanırken bizi oyuna davet ediyor. Çünkü oyun akıl, ödev ve hakikat ölçülerinin haricinde bir geçerliliğe sahiptir ve gündelik hayatın mantığının dışında, gereklilik ve yararlılık

alanının dışında yer alır.² Darağaç, yüz elli sanatçılı Darağaç_Rotasyon sergisinde sanatı, sanayi dükkanlarının ortasındaki bir karmaşanın içine yerleştirirken kentin merkezinde yeni bir dünya kuruyor. Sergi metinlerinde bir su değirmeninin enerji üretmesi için çarkların birlikte dönmesi gerektiğinin altını çiziyor ve belki de bağımsız sanat alanlarının sürdürülebilirliğine dikkat çekiyor.

Sanatçılara rezidans ve stüdyo alanı sağlayan, ekolojik ve kültürel eylemler gerçekleştiren **Maquis Project**'in çalışmalarında da bir direniş alanı görmemiz mümkün. Kamusal alanlarda yaratılan bostanlarda bitki dikme etkinliği bir direniş ve bu kültürel eylemler bir sanat formu olarak gündelik hayatın tam ortasında, Darağaç'ta sokak arasında bir bostanda kendini çoğaltıyor.

İzmirli sanatçıların başka şehirlerdeki inisiyatiflerle ortak çalışmalar yaparak kendi sınırlarını aştıklarını, birlikte üretmeye, farklı konulara ve mekânlara dikkat çekme çabalarını da görüyoruz. Fotoğraf alanında çalışmalar yapan **No.238**, 13 Metrekare Sanat Kolektifiyle iş birliği içinde gerçekleştirdikleri bu yılki projelerinde İzmir'e göç eden Mardinliler'in yaşadıkları sosyokültürel sorunları ve göç sürecini araştırıyor. İzmir'den Mardin'e giden sanatçılar ise göç edenlerin izlerini sürerek bir karşılaşma alanı yaratıyor.

¹ Bu yazı ismini, Robert Morris'in 1961 tarihli Kendi Yapımının Sesini Taşıyan Kutu (Box with the Sound of It's Own Making) eserinin adından alıyor. Eser, yapımı sırasında çıkan çekiç, testere gibi seslerin kaydının da içinde bulunduğu bir ahşap küp. Sanatçı, yapım sürecini kullanarak esere dahil ediyor ve eserin mekandaki konumunu üzerinde bulunduğu kaideden taşıyarak eserin alanını genişletiyor. Eserin adının Türkçe çevirisi Arthur C. Danto'nun "Sanatın Sonundan Sonra" kitabında çevirmenin kullandığı haliyle yazılmıştır. (s.123)

² Huizinga, J. Homo Ludens, Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir deneme, s.202 (2006) 2.Basım, Ayrıntı Yayınları.

İnisiyatiflerin farklı konulara ve mekânlara yönelmeleri bazen de sanatçıların hayatın içinden üretmesini teşvik edecek yaklaşımları içinde barındırıyor. Bunun bir örneği bu yıl ikinci projesini Hatay'da gerçekleştiren **Mahal Aura**. Farklı disiplinlerden sanatçıları, mikro kültürel hafıza mekânlarıyla buluşturan ve bu mekanlar üzerinde yeniden düşünmeye ve üretmeye teşvik eden Mahal Aura, yok olmaya yüz tutmuş atölyeleri zamanda aslı kaldığı yerden çıkartarak bize bu alanları başka formlarda gösteriyor. Geçtiğimiz yıl gerçekleşen projelerinde müzisyen Volkan İncüvez'in, Musa Tokdil Ersoy'un atölyesinde bulunduğu işlevini yitirmiş vantilatör bir enstrümana dönüşürken, Hanife Buğurcu'nun, Ahmet Bilgin'in atölyesinde yankılanan kelimeleri ahsaba uyguladığı çalışmasında, bu kültür mekanlarının sanatçıların üretim sürecine yaratıcı katkılarını görebiliyoruz.

Mahal Aura, sanatçıları hayatın içinden üretmeye teşvik ederek mikro kültürel hafıza alanlarına yönlendirirken, **Kendine Ait Bir Oda**, güncel sanat alanında genç sanatçılar için sanatta deneyim aktarımına dayalı alternatif öğrenme ve karşılıklı üretme biçimlerine dair projelere alan açıyor; sanatçıların sanat öğrencileri, akademisyenlerle bağımsız kültür aktörlerini bir araya getiren buluşmalara ev sahipliği yapıyor. İzmir'in bağımsız sanat alanları sadece sanat üretimine katkıda bulunmuyor, aynı zamanda sanatta yeni öğrenme biçimleri ve üretme pratikleri üzerine de ilham verici projeler gerçekleştiriyorlar. İnisiyatifler, Kendine Ait Bir Oda'nın 2021 yılında açılan sergisinde yer alan Hatice Gülerüz'ün neon led ışıklı iki kelimedenden oluşan "Biz, Siz" çalışmasında sorguladığı toplumsal kutuplaşmaların da farkındalar ve bunu aşmak için yeni karşılaşmalara alan açmaya niyetliler.

İzmir'in güncel sanat alanında farklılık yaratmayı kendine amaç edinen başka bir oluşum da video odaklı güncel sanat platformu **Monitor**. Yurt dışından ve Türkiye'den sanatçıları belli bir kavramsal çerçevede bir araya getirerek video sergileri düzenleyen; sanatçılar, öğrenciler, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle işbirliği içinde olan Monitor, alternatif sergi mekânlarıyla İzmir'in güncel sanat alanında yaratıcı ve yenilikçi bir yaklaşım sergiliyor. Sadece sergileme mekânlarıyla değil, aynı zamanda sanatçıların üretimlerini kesitirdiği içerikleriyle de ilham verici. Son sergi metinlerinden alıntıyla, "kendimiz ve içine doğduğumuz dünya hakkında bildiklerimiz ve henüz karşılaşmadıklarımız için buluşma alanı" Monitor.

Yaratıcı başka bir yaklaşımı da şiirle güncel sanatı birleştirerek yeni ilişki ağları kurmayı deneyen **Ur Kolektif**'in "Nazireler Kitabı" projesinde bulabiliyoruz. Geleneksel olanın güncel olanda yeni üretim biçimini deneyen proje, yaratıcılığını sadece deneyselliğinden almıyor; belki de şu soruyu sordurmayı başarıyor: "En son ne zaman bir şiir okuduk?" Çevrimiçi gerçekleşen video sergilerinin biri olan "Hallerimden"de bir suyun kenarına oturtuyor Nazireler Kitabı; en son ne zaman bir şiir okudum, diye düşünürken, çalışmanın başında şu alıntıyla karşılaşıyoruz: "...Gerçek uzakta değildir, dünya adına seferber olmuş tüm nesnelere ona erişilebilir. (Bruno Latour, Biz Hiç Modern Olmadık)"

Urla gibi merkez dışından başka bir girişim de Bergama'da çalışmalarını sürdüren **Sarı Denizaltı Sanat İnisiyatifi**. Görsel sanatlar, görsel kültür ve fotoğraf alanında sanat projeleri üreten ve etkinlikler düzenleyen inisiyatif, aynı zamanda yereli önceleyen hafıza çalışmaları da yapıyor, merkez dışında bir temas

Esra Okyay - Pankart - İçindeki özlem yalnızca geçmişe değil biliyorum

Tokdil Ersoy Atölyesi Konser - Mahal Aura

alanı oluşturmaya çalışıyor. Yürütücülerinden biri oldukları **Odeon Pergamon Kültür Sanat Alanı**'nın da ortaya çıkması böyle bir temas alanı oluşturma amacının ve yerelde kültür ve sanat alanındaki ihtiyaçlarını karşılayabilecek çeşitlilikte olanakların olmamasının eksikliğinin bir sonucu.

Sanatçının toplumla dolaysız diyalog kurabilmesini amaçlayan bir hareket olarak kendilerini tanımlayan **Balconnection** ise Selçuk'ta çalışmalarını yürütüyor. Balkon sergileriyle, sanat arzının yoğun olduğu merkezler dışında sergi alanları yaratarak gündelik hayatın içine nüfuz eden girişim, sanatla hayatı kaynaştırırken, bağımsız sanatçılara da alan açıyor; izleyicilere sanatçı ve eserle doğrudan bağ kurma imkânı sağlıyor.

İzmir'deki sanat inisiyatifleri, ürettikleri projelerin yanı sıra yaşadıkları kentin kültür sanat ortamını iyileştirmeye yönelik girişimlerde bulunuyor; eksikleri tespit ediyor, ihtiyaçları belirliyor, dayanışmayı örgütlüyor, işbirlikleri geliştiriyor. Kentin kültürel kapasitesini artırmaya yönelik stratejiler ve etkinlikler üreten **6x6x6**, geleceği biçimlendirmek için geçmişe bakan; kültür sanat üretimlerinin izini sürerek kaydını tutan, haritalama çalışmaları yapan **Dahili Bellek**, 2009 yılında gerçekleşen İzmir Kültür Çalıştay'ı sonrasında kurulan İzmir Akdeniz Akademisi bünyesindeki **İzmir Kültür Platformu Girişimi**, İzmir'in kültür sanat hayatının gelişmesine yönelik çalışmalar yapıyor.

Türkiye'nin ekonomik ve politik durumunun yaşamı giderek daraltan etkileri sanat inisiyatiflerini geçmişte olduğundan çok daha fazla dayanışmaya, işbirlikleri kurmaya ve sürdürülebilirlik üzerine düşünmeye itiyor. Bir yandan kültür sanatta işbirliklerinin farklı açılardan nasıl tanımlanabileceği **Hayy Açık Alan, Karantina, NomadMind, K2 Güncel Sanat Mer-**

kezi, Açık Stüdyo gibi sanat alanlarının işbirliğiyle tasarladıkları Komünitas (İzmir Bağımsız Performans ve Kültür Çalışmaları Birliği) projesindeki gibi bir çevrimiçi konuşmalar serisinde tartışılıyor; diğer yandan güvencesizlik, yaratıcı ve idari yönetim çelişkisi, sivil toplum ve kültür yönetimi ilişkisi, yeni ifade ve örgütlenme biçimleri gibi güncel sorunlar Açık Stüdyo'nun koordinasyonunda bu yıl gerçekleşen "Süreğen Eşiksellik" çalışmasında bu defa bir sanat formu olarak karşımıza çıkıyor. Ekonomik zorluklara karşı da güç birliği yapan Karantina, 6x6x6, Dahili Bellek, Kendine Ait Bir Oda ve No.238 bağımsız sanat inisiyatifleri aynı mekanı paylaşıyor. İzmir'in kültür sanat hayatının gelişmesine yönelik tüm bu çabalar, güncel sorunlara kayıtsız kalamayan prekarite kurbanı bağımsız sanatçıları, kendilerini aynı zamanda proje koordinatörü ve/veya kültür yöneticisi olarak konumlandırmak zorunda bırakıyor. Bununla birlikte, özel şirketlerin ya da galerilerin sahip olduğu mekanlar dışında alternatif mekanlarda yaratıcı projeler üreten ve giderek artan sayıda bir çeşitliliği olan bağımsız sanat alanları, alternatif fon kaynakları olmadan ne yazık ki günümüz koşullarında sürdürülebilirliklerini sağlamakta giderek zorlanıyor.

İzmir'in sanat inisiyatifleri bir yandan yaratıcı projeler üretmeye devam edip yeni alanlar açarak ufkumuzu genişletirken, diğer yandan da güncel sorunları bazen bir sanat formunda bazen de herkese açtıkları konuşma serileriyle tartışmaya; kendi deneyimlerinin, üretim süreçlerinin, sorunlarının seslerini de dışarıya taşıyarak devam ediyorlar. Robert Morris'in 1961 tarihli eseri "Kendi Yapımının Sesini Taşıyan Kutu" eserindeki ahşap küp gibi bu sesler etrafa yayılıyor, kendi anlamını çoğaltarak, alanını genişletiyor.

BIENALLER, KENTLER ve İZMİR

Begüm Tatarı

Bienaller, geçen yüzyılın sonlarından beri, güncel sanat dünyasının en fazla merak uyandıran ve gündem oluşturan, başlıca unsurları arasında yer alıyor. Kelime anlamı “yılaşırı” veya “iki yılda bir” olan “bienal”, sanat dünyasında “iki yılda bir düzenlenen büyük ölçekli uluslararası güncel sanat sergisi” anlamında kullanılıyor.

Tüm bienallerin anası olarak kabul edilen, türünün ilk örneği olan Venedik Bienali (İtalya), Belediye Başkanı Riccardo Selvatico'nun önderliğinde, 1895'te başlatılmış. Bienal, 2022'de 800 bin civarında ziyaretçi sayısı ile rekor kırdı. İkinci en eski bienal olan Sao Paulo Bienali (Brezilya), 1951'den beri düzenleniyor; İtalyan-Brezilyalı sanayici Ciccillo Mattarazzo tarafından kurulmuş. Sidney Bienali (Avustralya), 1973'te Transfield Holdings şirketinin girişimiyle oluşturulmuş ve en köklü üçüncü bienal. Bu üç bienal ile birlikte dünyanın önde gelen, en uzun süredir devam eden ve en etkili güncel sanat etkinlikleri arasında, 1955'te sanatçı-akademisyen Arnold Bode'un yarattığı, 5 yılda bir düzenlenen documenta (Almanya) yer alıyor.

Bienaller, yeni veya en azından yakın tarihli güncel sanat eserlerini gösteriyorlar. Ev sahibi şehir ve ülkenin sanat çevresi ile uluslararası sanat ortamı arasında -sanatçılar, küratörler, sanat yazarları, sanat izleyicileri ve diğer aktörler bağlamında- ağ oluşmasına vesile oluyor. Çoğu zaman kültürel ve tarihi değer taşıyan mekânları kullanarak, buralara kamuoyunun dikkatini çekiyor. Düzenleyen şehir için iyi bir kentsel pazarlama, dolayısıyla turistik çekim ve ekonomik canlanma unsuru oluşturduğu da yadsınmaz.

Bienallerin temel amacı, yerel izleyicilere uluslararası güncel sanatın geniş kapsamlı bir araştırmasını sunmak. Güncel görsel sanatlar sergi kompleksi içinde yapısal bir hale gelen bienaller, güncel sanatı eğlenceli, öğretici ve rekabetçi şekillerde sergiliyorlar. Kontrollü dinamikler ortaya koyan müzelerin aksine, farklı modeller sunuyorlar. Çağdaş enerjiyi belirli bir süre boyunca tek bir mekânda veya bir dizi yerde yoğunlaştırıyor (Smith 2016). Farklı kültürlerden ve coğrafyalardan gelen sanatçı ve sanat karmaları, kültürlerarası diyalogların ortaya çıkmasını sağlıyor (Green & Gardner 2016).

Tüm bu özellikleri taşıyan bienaller, Karaci'den Dallas'a, Taipei'den Dakar'a kadar dünyanın her yerine yayılmış durumda. Bienallerin düzenleyicileri olarak yerel yönetim, devlet, sivil toplum, sanatçılar ve özel sektörün farklı kombinasyonları karşımıza çıkıyor. Bugün, Bienal Vakfı'nın dizininde kayıtlı olan, 281 adet bienal bulunuyor. Bunlardan 25'i trienal niteliğinde, yani iki değil üç yılda bir düzenleniyor; bir tanesi ise 5 yılda bir gerçekleşiyor. Dizinde, İstanbul, Sinop, Çanakkale ve Mardin bienalleri olmak üzere Türkiye'den dört adet bienal kayıtlı (Biennial Foundation 2022).

Türkiye'nin ilk ve en kurumsal bienali, İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından 1987'den beri 17 kez gerçekleştirilmiş olan İstanbul Bienali. Sinop Sürdürülebilir Kalkınma Derneği'nin düzenlediği Sinopale (Uluslararası Sinop Bienali) 2006'dan bu yana 8 defa, Çanakkale Bienali İnisiyatifi tarafından hayata geçirilen Çanakkale Bienali 2008 yılından beri yine 8 kez, sonuncusu Mardin Sinema Derneği ev sahipliğinde ve özel sektörün desteğiyle düzenlenen Mardin Bienali de 2010'dan beri 5 defa izleyiciyle buluştu.

Jan-Hendrik Pelz, *Talk Interview An Inner Place*, ruruHaus documenta fifteen, Kassel 2022

İzmir'de ise, K2 Güncel Sanat Merkezi'nin 2007'de başlattığı ve en son 2017-2018'de dördüncü kez hayata geçirilen PORTIZMIR'i (Uluslararası İzmir Güncel Sanat Trienali) görüyoruz. PORTIZMIR projeleri ile uluslararası güncel sanat platformu üzerinden İzmir'in sanat ve kültür dinamiklerini harekete geçirmek ve sanatı daha geniş bir izleyici kitlesiyle buluşturmak hedefleniyor. PORTIZMIR'in yaklaşımı, tamamlanmış çalışmaları didaktik bir biçimde sergilemenin ötesinde, kentliyi sanatın üretim sürecine dahil ederek izleyiciye ulaşmak.

K2'nin PORTIZMIR ile bugüne kadar elde ettiği deneyim ve birikim, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin K2 ile birlikte düzenlediği İzmir Akdeniz Bienali'ne (İAB) aktarılıyor. İAB, 2023 yılında ilk kez izleyiciye sunulacak. İAB aracılığıyla kentin Akdeniz kültür ağının oluşmasında öncü rol oynaması, Akdeniz çanağında kültür-sanat merkezi olarak öne çıkması ve İzmir ile Akdeniz arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi hedefleniyor. Çoğulculuğu, çeşitliliği ve özgürlüğü sürdürmek için Akdeniz kültürleri ve toplumları arasındaki diyalogun teşvik edilmesi amaçlanıyor.

İAB'nin Ana Sergisi, Akdeniz ülkelerinden 35 yaş altındaki genç sanatçılara ayrılıyor. "Aynı Suya Bakmak" temasıyla düzenlenen İAB, çok sayıda genç sanatçıya görünürlük sağlamak için uluslararası bir platform teşkil ediyor. İAB kapsamındaki Yaratıcı Alan Çalışmaları ise, İzmir'in güncel sanat ortamına Bienal aracılığıyla ışık tutmayı ve bu alandaki potansiyeli uluslararası düzeyde görünür kılmayı hedefliyor. Açık atölye formunda ve 8 farklı başlıkta düzenlenen çalışmalar, ilgili alanlarda faaliyetlerini sürdüren uzmanlara delege ediliyor.

Bienaller, 1990'ların başından beri güncel sanat dünyasında tanımlayıcı bir role sahip.

Öyle ki, Gerhard Haupt'un ortaya attığı "bienalleşme" kavramı, güncel sanat bienali sayısındaki çoğalmayı içeren bu kültürel ve kitle-sel fenomene işaret ediyor (Art Nexus 2004). Bu bağlamda, yeni bienaller kurgulanırken, mümkün mertebe mevcut yaklaşımlarda tekrara düşülmemesi, güncel ve yeni sanatı sergilerken ilham verici bir şekilde yenilikçi ve yaratıcı yolları benimseyerek bienal formunun da güncel tutulmaya çalışılması anlamlı görünüyor.

Referanslar:

Art Nexus 2004, 'The Berlin Biennale: A Model for Anti-Biennialization', Sayı 53, erişim 5 Aralık 2022, <<https://www.artnexus.com/en/magazines/article-magazine-artnexus/5d6320af90cc21cf7c09ec56/53/the-berlin-biennale-a-model-for-anti-biennialization>>.

Biennial Foundation 2022, Directory of Biennials, erişim 6 Aralık 2022, <<https://biennialfoundation.org/network/biennial-map/>>.

Green, C & Gardner, A 2016, Biennials, Triennials, and documenta : the exhibitions that created contemporary art, Wiley Blackwell, West Sussex.

Smith, T 2016, Biennials: Four Fundamentals, Many Variations, Biennial Foundation, erişim 30 Kasım 2022, <<https://biennialfoundation.org/2016/12/biennials-four-fundamentals-many-variations/>>.

2022: MÜZİKTE YASAKLAR YILI

Murat Meriç

Başlığı yekten ilk cümleye taşıyayım: 2022, tarihe müzikte yasaklar yılı olarak geçti. Sadece yasak değil, şiddet de vardı. Geriye dönüp baktığımızda hoş olmayan her şeyin neredeyse bu yılda toplandığını görüyoruz. Bu, içimizdeki umudu köreltiyor.

İktidarın halk üzerinde kurmak istediği baskı, bir süredir farklı yönlerden tezahür ediyor. Belli bir saatten sonra içki satışının yasaklanması, başlangıç noktalarından biriydi. Pandemi ilan edilince önce içkili mekânlar kapatıldı, en son onlar açıldı. Pandemi tuhaftı: İlk rahatlama döneminde AVM'lerin açıldığını, deniz kıyılarında ve parklarda yasağın sürdüğünü gördük -ki bu da esasen baskının bir başka boyutu. İnsanların (alışveriş dışında) toplanması hoş karşılanmıyor. Nitekim yılın sonlarına doğru İstiklal Caddesi'nde patlayan bomba sonrasında "güvenlik önlemi" olarak caddede alışveriş dışında neredeyse her şeyin yasaklanması, bu savı güçlendiriyor. "İstanbul'un kalbi" diyebileceğimiz İstiklal Caddesi'nde, onu merkez yapan seyyar satıcılar, sokak müzisyenleri, performans sanatçıları artık yok ve caddede oturmak ve toplanmak yasak. Konser ve etkinlik düzenlemek hele, hayal.

Pandemi bahane edilerek mekânlara getirilen müzik kısıtlaması sürüyor. Maske takmak dâhil her şeyin serbest bırakıldığı, önlemlerin kaldırıldığı dönemde bu yasağın sürmesinin tek bir açıklaması var: İktidar müzik sevmiyor. Bugüne kadar getirdikleri yasaklar bunun göstergesiydi, 2022, bundan emin olduğumuz yıl oldu. Başta gece yarısından sonra müzik çalınamıyordu, sonra bir saat daha izin verildi ve yasak başlama saati olarak 01.00 belirlendi. Gerekçe, rahatsızlık. Bir noktada haklılar çünkü yüksek sesle yapılan her şey

rahatsızlık verebilir. Bunun gece olması gerekmiyor: Gündüz korna sesi, bağırımlar, havai fişek patlamaları ve daha nice buna dâhil. Ses açısından kirli kentlerde yaşıyoruz ama bunları gidermek, sakinleşmek için atılacak adım yasaklamak olmamalı. İşin kolayına kaçıldı, desibel ölçmek yerine yekten yasaklar geldi ve bu böyle kaldı. Türkiye'de 2022'den söz ederken ona "yasaklar yılı" diyorsak, sebeplerinden biri bu.

Bir diğeri ve asıl önemlisi, konserlere, festivallere getirilen yasaklar ki bu, sonrası için de endişe veren adımlardan biri. Yıllardır, belli bir zümrede uygulanan yasaklar bu yıl genele taşıdı ve konserler, festivaller, gerekçesiz olarak yasaklandı. "Gerekçesiz" diyorum ama aslında göstermelik bir gerekçe var: Güvenlik. Oysa güvenliği sağlaması gereken, devlet. Organizatörler alan içinden sorumlu ama dışarı için yapabilecekleri bir şey yok. Devletin özellikle festivalleri yasaklama gerekçesi, dışarıdaki güvenliği sağlayamamak. Bunu savunanlar da var ama faturanın neden festivali yapana ve izlemek isteyen kesildiği bilinmiyor.

Bu yasakların ilki, Eskişehir Valiliği tarafından yapılan bir açıklamayla hayatımıza girdi. Valilik, 9 Mayıs'ta, 10-24 Mayıs tarihleri arasında kentte bütün etkinliklerin yasaklandığını duyurdu. Aslında hedef, o tarihlerde düzenlenecek olan Anadolu Festivali'ydi ama doğrudan onu yasaklayamadıkları için yasak genele yayıldı. Sonrasında gerekçeler bulundu ve tek tek festivaller yasaklanmaya başladı. Türkiye'nin artık köklü sayılan festivallerinden biri olan Zeytinli Rock Festivali'nin, Burhaniye Kaymakamlığı tarafından yasaklanması zirveydi. Yazık ki bunlara (başta organizatörler

ve katılacak sanatçıların büyük kısmı olmak üzere) kimsenin tepki vermemesi, diğer yasakların önünü açtı. Artık festivaller çok kolay yasaklanıyor ve iktidar her ilde yaptığı Kültür Yolu festivalleriyle bunu tekeline alıyor.

Az önce, yasakların yıllardır belli bir zümreye uygulandığını söyledim. Kürtçe şarkı söyleyenler, bunun başında geliyorlar. Sorsanız Kürtçe serbest ama Kürtçe şarkıları konserde söylemek yasak. Aynur Doğan'ın Derince'de vereceği konserin AKP'li belediye tarafından "yapılan detaylı inceleme sonucunda uygun olmadığı" kanısına varılarak yasaklanması başlangıç. Sonrası hızlı geldi ve Apolas Lermi, Metin-Kemal Kahraman, İlkay Akkaya, Muhsin Namcu konserleri yapılamadı. Buna, 3 Haziran'da Isparta'da yapılacak Melek Mosso konseri de eklenince yasaklar başka bir yöne kaydı ve AKP'li belediyeler sevmedikleri, yaşam tarzını uygun görmedikleri sanatçıların konserlerine izin vermemeye başladı. Bu hat-tın zirvesi, Gülşen'in tutuklanması. Bir günde çıkartılan kararla hapse atılan sanatçı sonrasında çıktı ama uzun süre konser veremedi. Konser yasakları bahsinde anmamız gereken topluluk, Grup Yorum. Yıllardır konser vermiyorlar ve üyeleri ya tutuklu ya da sürgün. Bu, süregelen yasakların belki de ilk örneği. Dahası, üyelere uygulanan şiddet ki dozu artarak sürüyor.

Şiddet, 2022 yılında sıklıkla konuştuğumuz şeylerden biri. Türkiye, istek şarkısı çalmadı diye müzisyenlerin öldürüldüğü, ölesiye dövüldüğü, konserlerin basıldığı bir ülkeye dönüştü. Bunda, zorbaca davrananları örnek alanların payı büyük. Yasaklar şiddeti doğurdu, şiddet yasakları artırdı. Üstelik, kamusal alanları kendilerinin bilip oraya konser gelenlere karşılar da var. Bir örneği, 26 Kasım'da Edirne'de yaşandı ve TED Edirne Koleji'nde düzenlenen halka açık Moğollar konserinde, okulun kurucusu, sahnede kurdukları "İstanbul Sözleşmesi yaşatır!" cümlesi üzerinden topluluğa saldırdı. Fiziksel bir şiddet yoktu belki ortada ama şiddet her koşulda her yerde. Bunlar, üretimi de engelliyor. Yıl, müzik alanında neredeyse en bereketsiz yıllardan biri olarak da tarihe geçti.

İlk paragrafta bunların umudumuzu köreltliğini söylemiştim, ona bir şerh koyayım: Bu elbette böyle gitmeyecek. 2023 ve sonrasında yasaklardan ve baskılardan uzak günler göreceğimize dair umudumuz baki. O olmazsa yaşayamayız.

SİNEMADA SANSÜRÜN YENİ KIRMIZI ÇİZGİSİ: LGBTİ+

Şenay Aydemir

Türkiye’de sansürün tarihi, dönemin idarecilerinin, devlet erkanının kırmızı çizgilerinin ne olduğuna bağlı olarak her dönemde değişiklik göstermiştir. Sinemada da bu böyledir. Bunun için yöneticilerin “yerli ve milli” olmasına bile gerek yoktur. Misal, memleketin ilk kurmaca filmi olarak kabul edilen “Mürebbiye”nin sansürlenmesini 1919 yılında işgal altındaki İstanbul’da bir Fransız general istemişti. Gerekçesi ise çok tanıdıktı: “Bir Fransız kızı böylesine ahlak düşkünü davranamaz”. 1932 yılında kurulan ve 1980’lerin sonunda biçim değiştirerek var olmaya devam eden sansür kurulunun aldığı bazı garip kararlar da bu “kırmızı çizgi” siyasetini destekler.

Metin Erksan’ın 1952 tarihli ilk filmi “Âşık Veysel’in Hayatı- Karanlık Dünya” ekinleri çok kısa boylu, cılız gösterdiği gerekçesiyle yasaklanmıştı. 1963 tarihli, Berlin’de Altın Ayı kazanan filmi “Susuz Yaz” ise “Türkleri kötü-lüyor” gerekçesiyle sansürlenmişti. 1990’lardan itibaren uzunca bir süre Kürt meselesini ele alan filmler sansürlenmek istendi. “Büyük Adam Küçük Aşk”, “Güneşe Yolculuk”, “Işıklar Sönmesin”, “Fotoğraf”, “Dür” (Uzak), “Sessiz Ölüm”, “38”, “Destaneke Serhildanê: Bêrîvan” (Bir Başkaldırı Destanı: Bêrîvan), “Bakur” yasaklama ve engellemeye uğrayan filmlerden bazılarıydı.

Kuşkusuz bütün bu hassasiyetler devam etmekle birlikte son yıllarda iktidarın en kalın kırmızı çizgisi LGBTİ+ içerik barındıran yapımlar olarak belirlenmiş görünüyor. Çoğumuzun malumu... 2022 yılına damga vuran yasaklamaların çoğu da bu ‘hassasiyet’le gerçekleştirildi! En önemlilerinden birisi Emin Alper’in yılın en iyi filmlerinden birisi olarak kabul

edilen yapıımı “Kurak Günler” filminin hedefe konulması oldu. Ve Sinema Genel Müdürlüğü hiçbir gerekçe göstermeden verdiği desteği geri istedi. Ama gerekçenin Cannes’daki “Kuir Palmiye” adaylığı sonrası yandaş medyada yayılan yayınlar olduğunu herkes biliyor.

Sansüre ve Otosansüre Karşı Platform / Susma 24’ün 2022 yılı boyunca yayınlanan haftalık raporlarına kısa bir göz atmak bile LGBTİ+ içeriklere yönelik sansür çabasının büyüklüğünü göstermeye yetiyor. Kısa bir liste olarak sıralarsak;

- Nisan ayında RTÜK'e yayınlarında LGBTİ+ karakterlere de yer veren Disney+ kanalının yayın lisansının durdurulması ve içeriklerinin denetlenmesi için çağrı yapıldı.

- Netflix Türkiye, İngiliz yazar Alice Oseman'ın aynı adlı çizgi romanlarından uyarlanan Kalp Çarpıntısı dizisinin başta +13 olan yaş sınırını +18'e yükseltti.

- Temmuz ayında Datça Kadın Platformu, "Benim Çocuğum" (2013) belgeselinin İlçe Emniyet Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine kaymakamlık tarafından yasaklandığını duyurdu.

- Aynı ay Disney+ Türkiye için çalışan çeviri şirketi, platformun mevcut ve önümüzdeki günlerde yayına girecek yapımları ile ilgili altyazı çevirmenlerine 'uyarı' metni gönderdi. Şirket çevirmenlerden, "İslamı eleştiren," LGBTİQ+ öğeler içeren ve Türkiye siyasetine dair söz söyleyen yapımlar hakkında üstlerini bilgilendirmelerini istedi. Yine LGBTİQ+ karakterler içeren "Love, Victor" adlı dizinin Türkiye'de kataloğa alınmadığı ortaya çıktı.

- Boğaziçi Üniversitesi yönetimi, 21 Temmuz'da Sinema Kulübü'nün açık hava gösterimleri kapsamındaki Duvarlar-Mauern-Walls, Benim Çocuğum, Laurence Anyways ve Go filmlerinin gösterimlerini gerekçesiz ve yazılı bir karar ilemeden yasakladı.

- Ağustos ayında Disney+ Türkiye'nin, trans ve gey karakterler içeren "Baymax!" dizisinin ve lezbiyen bir karakter içeren "Lightyear" filmi kütüphanesine eklemediği ortaya çıktı.

- Kasım ayında Kadıköy Kaymakamlığı, İstanbul Üniversitesi Eşitlik Topluluğu'nun Kadıköy Kültür Evi'nde 16 Kasım'da yapacağı "Paris is Burning" film gösterimini yasakladı.

- Disney +, "Strange World" filmini LG-BTİQA+ içeriklerin önceki dönemlerde yasaklandığı ya da yasaklanmasının muhtemel olduğu Tanzanya, Endonezya, Pakistan, Bangladeş ve Türkiye gibi ülkelerde yayımlamama kararı aldı.

- İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sinema Kulübü'nün 20 Kasım Nefret Suçu Mağduru Transları Anma Günü kapsamında "So Pretty" filmini göstermesi okul yönetimi tarafından reddedildi.

Görüldüğü gibi liste daha da uzayabilir. Bunlar kamuoyuna yansıyan sansürler ya da engelleme girişimleri. Belli ki, iktidarın kültür sanat alanına ama özel olarak da sinema, dijital platform içeriklerine dair kırmızı çizgisi bu olacak bir süre daha. Kuşkusuz bütün bu

girişimlere de diğer alanlardaki sansürler gibi sert biçimde karşılık vermek ve her türlü yasaklamanın karşısına dikilmek gerekiyor.

Sinemacılar İçin Zor Bir Yıl Oldu

Kuşkusuz LGBTİ+ içerik taşıyan yapımlar ve onları üretenler dışındakiler için de zorlu ve sert bir yıl geride kalıyor. Bir çok sansür çabası oldu. Davalar açıldı, linç girişimlerinde bulunuldu, mekanlar kapatıldı, insanlar işsiz bırakıldı. Yine Susma 24'ün raporlarından öne çıkanlara bakalım...

Yeni yıla, 3 Ocak'ta Oyuncu İlyas Salman'a "devleti ve milleti aşağıladığı" iddiasıyla dava açılmasıyla başladık. Show TV'de 12 Ocak'ta yayımlanan "Kapıcılar Kralı" filmindeki "viski" kelimesi geçen replik ses kısılarak sansürlendi; filmde viski görünen sahneler de kesilerek yayımlandı. Mart ayına geldiğimizde ise TRT 2'nin, 5 ve 6 Haziran 2022'de yayımlanan "Unforgiven" isimli filmde geçen "sürtük" kelimesini sansürlediği ortaya çıktı.

Yılın en çok izlenen, 4 Mart'ta vizyona giren "Bergen" filminin gösterimi, Adana'nın Kozan ilçesinde belediye tarafından engellendi. Filmin İstanbul'daki galasının yapılacağı sinema salonuna çevik kuvvet ekibi gönderildi. "Bergen" sahne adlı Belgin Sarılmışer'i öldüren Halis Serbest, "kişilik haklarına saldırı" gerekçesiyle filme dava açtı.

Kurgucu Erhan Örs, 5 Haziran'da dernek üyeliğinden gözaltına alındı ve sonra tutuklandı. Örs kendisine yöneltilen suçlamaların büyük kısmı çalıştığı filmler ve kurguculuk pratiğine dair olduğunu açıkladı.

Boğaziçi Üniversitesi'ne atanan kayyum yönetim ayrıca, Mithat Alam Film Merkezi'nde görevli olan Zeynep Ünal ve Elif Ergezen'in görevlerine son verdi. Türkiye sinemasına büyük katkıları olan merkezin yönetimini değiştiren kayyum, birikimin değerlendirilmesinin de önüne geçmiş oldu.

Yönetmen Kazım Öz, "Bir Kar Tanesinin Ömrü" adlı filminin Adana Altın Koza ve Antalya Altın Portakal Film Festivalleri'nin ön seçici kurulları tarafından seçilmediğini ve kendisine sansür uygulandığını duyurdu.

10. Boğaziçi Film Festivali'nde "Karanlık Gece" filmi ile en iyi yönetmen ödülünü kazanan ve ödül töreninde, ödülünü tutuklanan Türk Tabipleri Birliği Başkanı Şebnem Korur Fincancı'ya ithaf eden Özcan Alper, festival komitesi tarafından kınandı ve sosyal medyada hedef gösterildi. Alper'e yönelik linç kampanyası günlerce sürdü.

Sansür mü Büyük Otosansür mü?

Yazının girişinde Emin Alper'in filmine yönelik sansürden bahsetmiştik. Bitirirken de yine onu referans göstererek Türkiye sinemasının en büyük sorunu haline gelen otosansüre değinmeden geçmeyelim. Emin Alper kendisiyle Gazete Duvar için yaptığım söyleşide, oto sansüre dair soruya şöyle cevap vermişti: "Otosansür meselesinin şimdi çok çeşitli boyutları var. Bir kere maddi imkansızlıklarla başlayan bir otosansür var. Mesela şu sahneyi yazarken bile düşünüyoruz. Karakter AVM'ye girer, mağazaları dolaşır. Bunu yazarken bile AVM'ye nasıl gireceğiz? Kirayı, figürasyonunu nasıl yapacağız? Yani buradan başlıyor sansür. Tabii ki öbür bir tarafı da var. Çekemeyeceğin sahneler var. Bu sadece LGBTİ meselesiyle ilgili de değil. Sevişme sahnesi örneğin. Yaşadığımız toplum itibarıyla belli sahneleri çekemeyeceğini, bakanlığa falan hiç gelmiyorum daha, yapımcının, oyuncuların bu işe giremeyeceğini bildiğinden zaten belli sahneleri elimine ediyoruz. Bunun üstüne tabii bir de bu iş çok pahalı olduğu ve bakanlık desteği olduğu için üstüne yeni şeyler de geliyor. (...) Çekmek istediğim ama çekemeyeceğini düşündüğüm bir film olursa, ki var böyleleri, bunu daha uzak bir geleceğe ertelemeyi tercih ediyorum."

Alper'in de dikkat çektiği gibi Türkiye'de otosansür tehdidi sansür tehlikesinin önüne geçiyor çoğu zaman. Örneğin bilinen adıyla 'Eser İşletme Belgesi', resmi adıyla 'Kayıt Tescil Belgesi'ni düzenleyen kanunun 7. Maddesi, yurtiçinde veya yurtdışında üretilen filmlerin "ticari dolaşıma ve gösterime sunulmasından önce kayıt ve tescile esas teşkil edecek şekilde değerlendirilmesi ve sınıflandırılması-

nın" yapılacağı ifade ediliyor. Aslında burada amaç, daha önce ciddi sorunlar yaratan telif tartışmalarının önüne geçmek ve filmin hak sahipliği konusundaki kafa karışıklıklarını gidermek. Ancak maddedeki muğlaklık yani 'ticari dolaşıma ve gösterime sunulmadan önce' ifadesi filmlerin festivallerde gösterimini konusunda tartışmaları da beraberinde getirmişti. Kurul ayrıca filmlere yaş sınırı getirmekte keyfi davranabiliyor. Eğer bakanlıktan destek almışsanız ve filminiz +18 alırsa, parayı geri ödemek zorundasınız.

Yukarıda kimi örneklerini verdiğim festivallerin hassasiyetleri de var. Yalnızca ulusal festivaller değil, yurtdışı festivaller de öyle. Haliyle onların hassasiyetlerini de dikkate almalısınız senaryonuzu yazmak için masaya oturduğunuzda.

Kısa film ve belgesellerin vizyona girip seyirciyle buluşma şansının hiç olmadığı Türkiye'de uzun metraj filmler de piyasanın engelleriyle uğraşmak zorundalar. Türkiye'de sinema sektörü dünyada eşi görülmecek bir şekilde tekelleşmiş durumda. Tek bir sinema zinciri, bütün perdelerin yüzde 50'ye yakınına sahip. Grup, seyircinin de yüzde 50'den fazlasını da elinde bulunduruyor. Öte yandan da film yapıcılığına soyunmuş durumda. Yani, bir şirket önce filmi çekiyor, sonra dağıtımını yapıyor ve kendi salonlarında gösteriyor. Hal böyle olunca 'bağımsız' filmler salon ve dağıtım bulmakta zorlanıyorlar. Yani film çekmeye karar verdiğinizde seyirciyle nasıl buluşturacağınız da sorun.

Bu tabloya bakınca ister istemez şu soru geliyor akla: Türkiye sinemasının en büyük sorunlarından birisi sansür müdür yoksa otosansür mü? Bir filmin yaratım süreci boyunca kat edeceği her mesafede açık ve örtük sansür tehdidi varken ortaya çıkan ürünün yaratıcısının bilinçli ya da bilinçsiz otosansür yapmaması mümkün mü? Bakanlığın senaryo desteklerinden yapım desteklerine; sonrasında festivallerin beklenti ve taleplerine; daha sonra vizyona girebilme şansını en aza indiren dağıtım tekeline kadar her aşama bu kadar zorlukken film yapanların işi gerçekten zor. Üzerine bir de dönemin hassasiyetine göre değişen kırmızı çizgileri de takip etmek gerek...

2022 birçok bakımdan sorunlu geçse de izlediğimiz yerli yapımlar, bu yapımlara imza atan sanatçılar açısından umut vericiydi. Sansür ve otosansür en büyük sorunlar arasındaki yerlerini korusa da, yalnızca sinemada değil, memleketin her yerinde ve alanında 2023'ün daha iyi olacağını ummak için çok nedenimiz var!

İzmir.Art Blog Yazısı

SON SES DUYULANA KADAR

Özge Ç. Denizci

Pandemiden bugüne kadar (Eylül 2022) müzik sınırlandırıldı veya yasaklandı. Ya da bize öyle geldi... Neden bunu bu şekilde söylediğimi açıklayayım: Geçmişten günümüze, özellikle de 1980 Darbesi'yle sadece şarkı sözlerinin değil, türlerin bile yasaklandığını tarihin tozlu sayfalarından okumak mümkün. Diğer taraftan, sadece yasaklara karşı yapılan eylemleri, örgütlenme çabalarını v.s.'yi görmek bile yasakların şiddetini anlamamız için yeterli.

Konuyu biraz daha açıklığa kavuşturmak açısından 2006 yılında, inşacılarından ve imzacılarından biri olmaktan mutluluk duyduğum Sanatta Sansüre Son (SSS) girişiminden ve

hemen akabinde 3. Uluslararası Freemuse Konferansı'ndan bahsetmek isterim. Tam da aslında az önce bahsettiğim yasaklara karşı örgütlenme çabasına verilebilecek en iyi örneklerden biri olduğunu düşündüğüm Sanatta Sansüre Son girişiminin sansürle ilgili yazdığı ve yayınladığı metnin imzacıları arasında, tanınan sevilen, bazılarının ise şimdilerde olmasa da o dönemde sesini gür çıkarmaktan çekinmeyen isimler bulunduğunu söyleyeyim. Prodüktöründen, şarkıcısına, ressamından yönetmenine geniş bir skalada seyreden katılımcıların ortak derdi, elbette ki sansürdü. Hatta o dönemde bazen sevgili Şanar Yurdapan'ın evinde Murat Hasarı, Deniz Kahya, Ragıp İncesavaş, Kerem Kabadayı, Murat

F R E E M U S E
DEFENDING ARTISTIC FREEDOM

Meriç, Gülten Kaya gibi isimlerden oluşan bir kadro buluşup müzikte uygulanan sansüre karşı ne yapabileceğimizi bile konuşmuştuk. Oradan çıkan metinde ise sadece sansürün değil, muktedirin üzerimizde yarattığı etkiyle otosansürün de hayatımızda, özellikle müzik hayatımızda nasıl etkili olduğunu vurgulamıştık:

“Biz, çeşitli sanat ve kültür dallarında uğraş veren, aşağıda adları yazılı kişiler, Sansür, sonradan cezalandırma ve otosansür’ün birbirini tamamlayan bir “şer üçgeni” olduğunu düşünüyor ve hepsine birden hayır diyoruz”.

Ömrü pek de uzun sürmeyen bu girişimin yaptığı en kayda değer iş, her yıl düzenli olarak yasaklanan müzik ve raporları, her yıl düzenli olarak yasaklanan müzisyenler hakkında rapor yayınlayan Freemuse ile ilişkilendirilmiş olmasıydı. Girişim, kuruluşu ve imza kampanyasını takip eden süreçte, Freemuse’un (www.freemuse.org) Bilgi Üniversitesi’nde “Freemuse 3. Uluslararası Kongresi”nde söz sahibi olmuştu.

Bir başka örnek olarak da metnini Kandemir Konduk’un yazdığı, yönetmen koltuğunda Zeki Alasya’nın oturduğu, 1982 yapımı “Yasaklar” adlı oyununu vermek ve hatırlamak iyi olabilir. Zira, oyunda müsamereler için hazırlanan çocuklara müzik öğretmeninini öğrettiği şarkının sözlerinin ve koreografinin denetleyiciler tarafından nasıl hızla değiştirildiğini görmek mümkün. Meraklıları, “Yasaklar/Minik Kelebek” şeklinde yapacakları küçük bir aramayla parodiyi izleyebilirler.

Daha önce de belirttiğim gibi yasak/sansür yoksa ona tepki vermenin de anlamı yok. Özet olarak, memleket tarihinin aslında tam anlamıyla yasaklar tarihi olduğunu bilecek önlemler almak ve/veya buna uygun bir şekilde tepki vermek yerinde olacaktır, naçizane önerim.

Diğer taraftan, yasak ya da sansür dediğimiz mesele tabii ki sadece memleket sorunları arasında gelmiyor. Tarihi baya bir geriye saralım ve coğrafyayı da değiştirelim: 1927, Amerika Birleşik Devletleri. Büyük Buhran’a bir adım kala... ABD’de düzenlenen bir kongre ile bir yasa yayınlandı. Yasa, hükümetin lisanslama gücünün sansüre dönüşebileceğinin en büyük göstergesiydi. Bu yasayla birlikte yayıncılığa dair inisiyatif kullanma yetkisi neredeyse tamamen devletin eline geçmiş oldu. Açılan davalar, yetkinin geri alınma isteği pek de bir değişiklik olmasına izin vermedi. Ancak bu yasanın yaptığı ilk sansürün 1970 yılında olduğuna dair bir takım veriler de mevcut. Aynı sansürleme sistemi benzer süreler içinde Japonya ve Rusya’da da işleme konuldu. Bir kısmı uygulandı, bir kısmı uygulanmadı.

Yüzümüzü Ortadoğu ve Afrika ülkelerine çevirdiğimizde ise sanat insanlarının sansür sağınağına maruz kaldığını görmemiz mümkün. O taraf gerçekten çok bulutlu ve sağınağına yağışlı. Yaptığım araştırmalar Avrupa’da ise bu konuların çok daha esnek olduğu yönünde.

Tutuculuğun ve tutuculuğa müteakip denetleyici, yasakçı ve sansürcü zihniyetin müzik sektörünün kendi içinde de hissedilir derecede olduğunu vurgulamak istiyorum. Bu anlamda Batu Akyol’un birkaç yıl önce Kara Plak yayınları tarafından basılan “Caz Çok Zor” isimli kitabını referans vermemiz mümkün. Benim bizzat maruz kaldığım Güzel Sanatlar Lisesi yıllarında elimden bir hocam tutmasaydı, yüzümü biraz daha başka müziklere dönmemi sağlayan arkadaşlarım olmasaydı belki ben de aynı yasakçı zihniyette biri olabilirdim. 1990’lı yılların sonunda dahi Avrupa kökenli klasik müzik yapıtlarını icra etmemiz neredeyse yasaktı. Hemen denetleme mekanizması kaşları çatık bir şekilde yanımıza gelip kendince üsluplu bizce oldukça sert bir tavırla “Bunlarla uğraşacağına otur etüdlerine çalış” derdi. Nasıl olduysa, bu zihniyet bir süre sonra kendini yok etti. Konservatuarlara müzikal ve caz bölümleri açıldı. Hatta Güzel Sanatlar Lisesi’nde aynı sıralarda okuduğumuz arkadaşlarımızın bir kısmı şu anda Türkiye caz, rock ve pop müziğinin de mihenk taşlarını döşeyenler arasında yerini aldı. “İyi ki denetleyicilere rağmen inatla ‘müziğin’ peşinden koşmuşlar” diyorsak, sayelerinde...

Müzisyenler arasında gözlemlediğim ve yer yer deneyimlediğim bir diğer denetim mekanizması ise alaylı müzisyenlerle okullu müzisyenler arasında geliyor. Bunun da yerini ufak anlayış ve müziğin peşinden birlikte, omuz omuza koşma eylemine bıraktığını görmek mümkün. Olta Dayanışma gibi ağlarla örülmeye başlandığını görüyor olsam da sahne ya da kayıt deneyimi halen birbirinin önünü açma yolunda yeterince ilerlemiş değil. Umarım ki bir şeyler bu alanda da değişim gösterir.

Günümüzde, iletişim teknolojileri gelişip üdulu sistemlere geçildikçe sansürlemeler azar azar, üzmeden, belki de biraz sinsice hükümetlerin çıkarları doğrultusunda uygulamaya konulmaya başlandı. İnternet kullanımının artmasıyla birlikte görsel ve işitsel sanat üreticilerinin de tanımları değişti ve hemen hepsi sadece içerik üreticilerine dönüştü. Her ne kadar internet kullanımı özgür dünyaya geçiş gibi düşünülse de denetleme mekanizması içerik üreticileri için çalışmaya devam etti ve halen de ediyor. Bu denetleme mekanizması, artık günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olan ve neredeyse yeme-içme kadar ihtiyaç

haline gelen internet kullanımı içinde de çalışıyor. Üstelik, asla okumadığımız sayfalar dolusu metne imza attığımız anda her şeyi gözü kapalı kabul etmiş sayılıyor. O saatten sonra içeriğimizi sansürlü yayınlamayız. Yayınımızı yaptıktan sonra ise başımıza geleceklerden sosyal medya sahipleri ve internet sağlayıcılar sorumlu olmuyor. Bütün yaptıklarımızın yasal yükümlülüklerini almış ve kabul etmiş sayılıyor. Buna ek olarak bir de içeriğinde çalışan otosansür var elbette...

Konuyu fazlaca dallanıp budaklandırıyorum sanıyorum ki... Ancak, en azından adını geçirdiğim sansür, denetleme mekanizmaları, otosansür gibi meselelerin geçmişte ve farklı coğrafyalarda da pek çok kez karşımıza çıktığı ve halen de çıkmakta olduğu vurgusunu yapabildiğimi düşünüyorum. Bu demek değil ki kabullenelim ve yolumuza devam edelim. Durum analizi yaparak ve yöntemleri revize ederek; hatta belki var olan yapıyı tadile etmek yerine, önce kendi bakış açımız ve fikirlerimizden yıkıma başlayarak inşa sürecine girmenin iyi olabileceği kanısındayım.

Geçtiğimiz günlerde sevgili Bora Yücel'in hazırlayıp sunduğu "Kulak Misafiri" programına konuk olmuş, beni sıkıştıran "yasaklarla" ilgili sorularından birine yanıt vermek zorunda kalmıştım. Uzun zamandır yazmayı düşündüğüm ancak kafamda pek çok soru işareti barındıran bu yazıyı yazmama vesile olduğu için kendisine teşekkür etmek isterim.

Ezcümle, müzik kitlelere ulaşma ve kitleleri harekete geçirme özelliği oldukça etkili bir araç. Dolayısıyla, muktedirin işine gelmeyen de bir araç. Yasaklar, iptaller sadece izleyicilere/tüketicilere verilmiş bir ceza değil, aynı zamanda sektör çalışanlarının da çok ciddi zarar gördüğü bir mesele. Müzisyeninden teknisyenine, rodosinden sahne amirine, catering firma çalışanlarından ışıkçısına... Kısaca sektör çalışanları ve aileleri...

Ufak bir serzenişle devam edeyim: Eskiden bir araya geldiğimizde, bir konseri ya da kaydı dinlediğimizde onun müzikal analizini yapar, icrasını konuşur, kaydının nasıl yapılmış olabileceği (hücum, kanal), parçanın nasıl ortaya çıktığına dair fikrinsel ve tatmin edici konuşmalar yapardık. Son yıllarda ise konunun sosyo-ekonomik boyutunu sadece benim bulunduğum ortamlarda değil, müzik yazınının içinde de sıkça görüyorum. Ne yazık ki biz bazı meseleleri halletmeden, müzik emekçisi de "mevsimlik işçi" ya da "amele pazarından alınan işçi" statüsünden çıkmadıkça durum değişmeyecek gibi görünüyor ve bu durum beni üzüyor. O güne kadar da aynı şefin elinden çıkmış, aynı reçeteyle yapılmış ve tekrar tekrar pişirilip önümüze sunulan müzik parça-

larıyla yetinmeye devam edeceğimiz gibi görünüyor. Çünkü çok uzun zamandır sektör içindeki müzisyenler sadece satış ve pazarlama, YouTuber olma peşinde. Sizce de artık bunu değiştirmenin zamanı gelmedi mi?

Dedik ki, pandemi oldu, ilk müzik yasaklandı. Her şey serbest kaldı, müzik yasakları bitmedi. Derken, farklı gerekçelerle konserler, etkinlikler, festivaller yasaklandı. On binlerce sosyal medya paylaşımı yapıldı. Hatırı sayılabilecek oranda müzik emekçisinin kayıtlı dahi olmadığı meslek birliklerinin bazıları tepkilerini yine sosyal medya üzerinden gösterdi. Belki ben denk gelmediğimdendir bilmiyorum ama politika yapıcıların da önemli bir kısmının bu konuda sessiz kaldığını gözlemledim. Bence içimizdeki denetleyici, sansürcü, sınırlandırıcı ve hatta yasakçı zihniyeti kırmazsak biz de aynısına kendimizi maruz bıraktırmaya devam edeceğimiz gibi görünüyor.

İzmir.Art Blog Yazısı

LİNÇ KÜLTÜRÜ, DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ ve SANAT

Anıl Yıldız

Türkiye’de son aylarda yapılması planlanan pek çok konser, üniversite şenliği, festival ve kamp yasaklandı. Yasakların, başta sanatçılar olmak üzere toplumun büyük kesimi tarafından tepkiyle karşılanmasına rağmen, alınan kararlara dair bir değişiklik yapılmadı. Yasak kararları aynı zamanda sanatçıların hedef alınmasına yol açtı. Tarkan, Sezen Aksu, Mabel Matiz ve son olarak Gülşen gibi popüler isimler gazete manşetlerinden, sosyal medya kampanyalarına varan bir linç kampanyasıyla karşı karşıya kaldı.

Linç kültürü bilhassa Ortadoğu’nun kadim problemi ve bir uygarlık sıkıntısıdır. Esasen linç denilen olgu sadece dini, sadece politik, hatta ve hatta sadece ekonomik bir görünüm arz etmez. Karmaşık sebeplerin sonucudur. Günümüzde linç, ekonomik çıkar savaşları temelinde işleyen teolojik-politik bir sorunmuş gibi görünüyor. Düşünce özgürlüğünün önündeki en büyük engellerden biri bu linç kültürüdür.

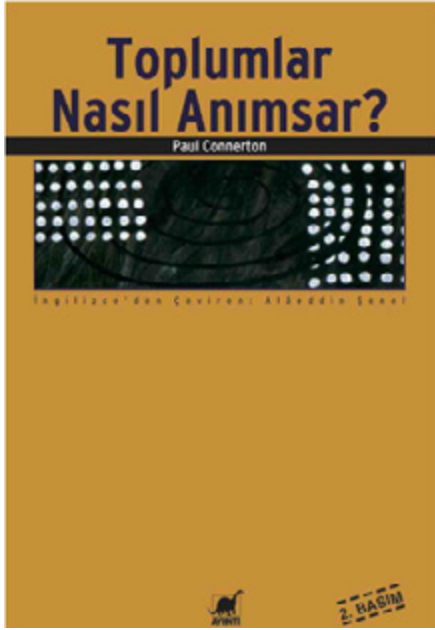
Kimlik, gerçekten de bedeninin hapisanesidir. O, bedeni, benliğimizi tanımlar, damgalar, bizden sıyrır, topluma yakınlaştırır ve toplumun sürü ruhu içinde eritir. Tarihin zamanı alt etmesi gibi aynı... Onu kendine bağımlı kılması, donuklaştırması gibi. O yüzden bir grup, karşı tarafı alt etmek için, o kişilerin düşüncelerini olduğu kadar bedenlerini de ele geçirmeye çalışır. Bu kimliklerden en tehlikelisi atavistik, sürü ruhudur. Bu kimlik, ruh, binlerce yıllık evrimsel artığın bir ürünüdür. Ölümünden beslenir ve kendi kimliğinden olmayanlara karşı düşmanlık besler. Şu anda yaşadığımız durumun özetidir bu. Hâlbuki, ben kendi benliğimi

ancak kendi kimliğimden olmayan birisi ile hemhal olarak geliştirebilir, törpüleyebilirim. Atavistik ruh ile beslenen kişiler linç kültürüne sahiptirler. Bu, aynı zamanda Ortadoğu halklarının kadim hikâyesidir. Göçmen düşmanlığı, farklı etnisiteye sahip bireylere karşı yapılan düşmanlık, dini azınlıklara yapılan düşmanlık, düşünce özgürlüğüne düşmanlık vb. bir toplumun bilinçaltını gösterir. Demokratik toplumlar, kendilerinden olmayan bireylerin, toplulukların, farklı görüşlerin bir zenginlik olduğunu bilirler. Onlardan bir şeyler öğrenmeye çalışırken aslında kendi yeteneklerini ve azalarını tanırlar.

Antropolojik olarak her toplum kavim merkezidir yani kendi toplumunun diğer toplumlardan bazı üstün özellikleri olduğunu düşünmeye meyillidir. Linç kültürü sadece bireysel bir hınç değildir, otoriter toplum tarafından yeniden yeniden üretilir. Bu minvalde ruhun en atavistik derinliklerinden gelen çağrıya kulak veren ve ona göre eyleyen insan, ilk çağlardaki sürü ruhundan kopamayan insandır. Bütün holistik ideolojiler, insana bu tinsel üniformayı giydirmeye, aykırıları elemeye çalışır. İşte bu, uygarlığın esas sıkıntısıdır...

Linç kültürüne sahip birey düşünsel-bedenel özerkliğini geliştirememiş, sürü-cemaat ruhuna, çağrısına göre hareket eden insandır. Giyindiği tinsel üniforma eleştirel düşüncenin önüne geçiyorsa, içinde biriken kin, nefret ve hınç siyasal otoriteleşmenin zemin bulduğu yerdir.

Kin, nefret ve hınç, insan yüreğini çölleştirir. Esas sorun, çölde yaşamayı sevip başkalarını

kendi çölünde yok etmeye çalışanlardır. Sanatın gücü, insandaki bu zehri söküp atmasıdır. Çölden başka varoluş düşünemeyenlere, yaşamın rengârenkliğini duyurmasıdır.

Linç kültürüne sahip olan toplumlar sakat bir geçmiş inancı, örselenmiş bir şimdi ve karanlık bir geleceğe sahiptirler. Paul Connerton'un "Toplumlar Nasıl Anımsar?" ve "Modernite Nasıl Unutturur?" isimli kitapları bu konuda ufuk açıcudur. Linç, bir bireyin hafızasını örseler, halkların kadim komünal geleneklerini, yardımlaşma kültürünü parçalar ve gelecekte beraber yaşama umudunu bitirir. Ortadoğu ülkelerinin linç kültürüne sahip olmalarının çeşitli sosyolojik, antropolojik sebepleri vardır. Bu konularda yapılmış ciddi çalışmalar var. Linç kültürüne sahip bir bireyin o noktaya gelmesindeki sosyo - kültürel faktörler iyi çözümlenirse sağlıklı bir toplumsal ilişkilenebilir. Linç kültürüne sahip bir bireyin o noktaya gelmesindeki sosyo - kültürel faktörler iyi çözümlenirse sağlıklı bir toplumsal ilişkilenebilir.

Linç kültürüne sahip ülkelerde hukuk sistemi de sağlıklı işlemez. Kendi hukuğunu karşı tarafa uygulayanların yaptığı bir eylemdir linç, gelecek kuşaklara büyük zararlar verir. Toplumdaki komünal bağı zayıflatır, halkları birbirinden yalıtır ve kinin yeniden üretimine sebep olur.

Sorun pek çok farklı disiplini işin içine katarak, ciddi araştırmaların yapılmasını gerektirir. Ülkemizde ve başka yerlerdeki linç olayları ciddi bir şekilde analiz edilmeli, içimizdeki kötücül yan ile her birimiz hesaplaşabilmeliyiz. Linç yapan bireyin düşüncesi inşa edilmiştir çünkü. Bu inşayı tersine çevirecek mekanizmayı hep beraber oluşturmalıyız. Bu gelecek kuşaklar için, bizim utanmadan yaşamamız için elzemdir. Yaşar Kemal'in de bütün o büyük sanatı bu tarz kişiliklerin önüne geçmek, insanların gerçekten barış içinde yaşamalarına vesile olmak değil miydi?

Bu minvalde sanat, tek boyutlu dünyaya hapsedilmeye karşı insanlara farklı dünyaların, farklı oluşların duyurulmasında kritik önemdedir. Varoluşun çok boyutlu dünyasını sanat aracılığı ile keşfetmek, bireyin hem kendisini hem de doğayı daha derinden algılamasını sağlar.

İzmir.Art Blog Yazısı

ANTROPOSEN ÇAĞI'NDA EKOLOJİK SANAT VE EYLEMİN GÜCÜ

Ayşegül Düşek

“Sizinle, bir süredir kafamı meşgul eden bir düşüncemi paylaşmak istiyorum. Bu düşünce aklıma sizin türünüzü sınıflandırmaya çalışırken geldi ve anladım ki sizler aslında memeliler sınıfına dahil değilsiniz. Bu gezegendeki tüm memeliler, yaşadıkları çevre ile içgüdüsel olarak bir denge kuruyorlar ama siz insanlar öyle değilsiniz. Bir bölgeye yerleşiyorsunuz ve çoğalyorsunuz, tüm doğal kaynakları tüketene kadar çoğalyorsunuz. Canlı kalabilmeniz tek yolu başka bir bölgeye yayılmak. Bu gezegende bu şekilde yaşamını sürdüren bir organizma daha var. Ne olduğunu biliyor musunuz? Virüsler. İnsanlar hastalıktır. Bu gezegenin kanserleri. Sizler vebasınız ve bizler de bunların ilacıyız”

Ajan Smith (Matrix)

Wachowski kardeşler'in, ilki 1994 yılında gösterime giren ve felsefi tartışmaların odağı olan Matrix üçlemesinin kurgu karakteri Ajan Smith, sahnelerden birinde son derece eleştirel bir tutumla insanı yeniden tanımlar. Bir programlamanın oluşturduğu Matrix evreninin, gerçek dünyayı yaşanılmaz halde gösterdiği düşünüldüğünde, Smith'in repliği daha ayrı bir değer kazanır. Tarih sahnesine çıkışında, ilkel şartlar altında hayatta kalma, üreme gibi temel yaşamsal faaliyetleri sürdürmeye çalışan insan türünün, kuzenleri Neandertaller'i dahi öldürmekten geri durmadığı buluntularla yüksek oranda doğrulanmıştır. Üstelik ateşi bulması ve denetlemesiyle besin zincirinde tepeye yerleşen bu türün, doğanın kaynaklarını ele geçirmesiyle amansız bir ekolojik katil olduğuna ilişkin veriler de mev-

cut. Zamanla ilerlettiği beceri ve tekniklerle üstün bir yayılım gösteren Sapiens, yayıldığı tüm coğrafyalarda ekolojik sistemi değiştiren en önemli güçlerden biri olmuştur. Türün 45.000 yıl kadar önce Avustralya kıyılarına ulaşması ile sonrasında yalnızca birkaç bin yıl içinde, özellikle büyük memeli türlerinin neslinin tükenmesi arasındaki bağı tesadüf olarak yorumlamak güç (Harari, 2015, s.77). Dolayısıyla, ateşin bulunmasıyla başlayan güç serüveninin, son bin yıl içerisinde devasa şehirler inşa etmeden, hastalıklara çare bulmaya, hatta uzaya çıkacak teknoloji ve donanımları icat etmeye değin gelinen noktada insan, gezegenin süper gücü olarak konumlanır. Sapiens atalarından mirasla, günümüzde de ekoloji ve iklim üzerindeki yıkıcı etkinin baş aktörüdür.

Bugün Antroposen olarak adlandırılan, Sanayi Devrimi tarihleriyle referanslanan ve diğer jeolojik devirlerden farklı olarak “insan unsuru” üzerinden biçimlenen yeni bir jeolojik devirden sıkça bahsedilmektedir. Hatta sürecin asıl unsuru insan müdahalesi, aşırı tüketim ve diğer insani unsurların bağlı olduğu kapitalist bir sistemin sonucu olduğundan, bu süreç kapitalosen olarak da adlandırılmaktadır. Küresel ısınma, habitatların yok oluşu, ekolojik çeşitliliğin günden güne düşüşü, ani ve önlenemez doğal felaketlerin yaşandığı bu tahribat çağı, artık gezegenin alameti farikası olarak gözden düşmenin, sonuçlardan bizzat en önemli payı alacak olmanın bedeliyle karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur. Hava kirliliği gibi bilindik meseleler, iklim değişikliğinin getirdiği bizzat insan yaşamını sonlandıran ani felaketler, kaçınılmaz olarak sonunda

insan kanında da tespit edilen mikro plastikler, çanların kimin için çaldığını söylemek konusunda yoruma yer bırakmıyor.

Tarih öncesi devirlerde dürtüsel bir itki ile başlayan hayatta kalma mücadelesi ve türün devamlılığının, eski hastalıklı bir fikrin adeta genetik bir unsur gibi, zaman ve çağ ayırt etmeksizin kendini nasıl başrole koyduğuna, tarihin her çağında tanıklık etmek mümkün. Batı coğrafyasının en önemli devrimlerinden “hümanizm” hareketinin, insan olma durumunu her şeyin üstünde tutma, insanı merkeze koyma düşüncesinin, bugünün batı medeniyetlerinin belkemiğini oluşturduğu söylenebilir. Benzer şekilde tabiata, ağaçların, hayvanların ruhlarına inanılan yerel inançları silip süpüren ana akım dinlerin, insanı “eşref-i mahlukat” yani yaratılmışların en üstünü olarak tanımlaması, aynı insan merkeziliğinin bir uzantısı. Gezegeni, insan yaşamının koşulsuz hizmetine, sömürsüne, tahribine her türlü meşru sunan bu zeminlerden hareket eden insan medeniyeti için, çanların çalma saatinde tüm bu kavramaları yeniden tanımlayabilmenin yollarını arama vaktinin geldiğini görüyoruz. Bu nedendir ki, son yıllarda gerçekleşen küresel panellerde iklim krizi, üzerinde oldukça konuşulan bir konu. Ekolojik mücadele eden kurumların sayısındaki artış, dünyanın dört bir yanındaki çevreci hareketlerin yükselişi, marka ve kurumların ekoloji desteğiyle imal ettikleri yeni imajlar, konunun nasıl tezahür ettiğine ilişkin belli başlı örnekler sayılabilir. Paralel biçimde bilim, felsefe ve sanat alanlarında da ana akım düşüncelerin sarsıldığı ve yeni ilişkisel alanların kurulduğunu söylemek mümkün. Canlı organizmaların fiziksel çevre ve diğer organizmalarla olan ilişkisini inceleyen bir bilim dalı olarak ortaya konan ve sonrasında evrim teorisinin açtığı bağlamla insanı da içine dahil eden ekoloji bilimi henüz 1940’lı yıllarda ortaya konulmuştur. Bu ilişkisel bütünlüğünün oldukça geç bir tarihte kendine yer bulduğu göz önüne alındığında, canlıların, doğa ve içerdiği her şeyin uzunca süre nasıl dışsallaştırıldığı anlaşılabilir. Ekolojinin sosyal/toplumsal/felsefi evreninin oluşmasında ise 1964 yılında ABD’li düşünür Murray Bookchin’in “Ekoloji ve Devrimci Düşünce” makalesi de toplumsal ekoloji teriminin ilk kez kullanılması açısından öncüllerden sayılır (Oruç, 2017, s.4-14). Adını 1973 yılında Norveçli filozof Arne Næss’in yayımladığı aynı adlı makaleden alan “derin ekoloji” kavramı ise ekoloji, felsefe ve sosyoloji arasındaki bağlar konusunda yeni görüşler ortaya koymuştur.

19. yüzyılın ilk yarısındaki ekolojik farkındalık dalgasının sanatı da etkilemesi kaçınılmazdı. Ekoloji “doğa” kavramından farklı olarak, insanı dahil eden bütünsel bir yaklaşım geliştirdiğinden, sanat tarihinde her iki kavramın

nasıl yansıdığına dair bir izleğe ihtiyaç vardır. Mağara sanatını ortaya koyan tarih öncesi insanların yaptıkları boğa tasvirlerinin tam bir okumasını yapmak elbet güç, yine de varlıklarını doğayla mücadele üzerine kurdukları düşünüldüğünde, bu tasvirlerin salt resimsel ifadeler içerdiğini söylemek yüzeysel olur. Tarım Devrimi sonrası toprağı/doğayı merkeze alan inanç sistemlerinin, destan ve sanatsal yaratılarına doğanın suretini verdiğini söylemek yerinde olacaktır. Paralel biçimde göçebe sanatının günlük nesnelere üzerindeki hayvan motifleri de doğanın kaçınılmaz olarak insan yaşantısındaki yerini ifade eder. Şehirlerin, imparatorlukların, ilahi dinlerin varlığıyla beraber, doğanın sanattaki dönüşümü kendine “seyirlik” bir yer açar. Av sahnelerinin betimlenmesi doymayı ve hayatta kalmayı temsil etmekten çok, eril bir zafer duygusu veyahut statünün gücünü gösteren imgeler haline gelir. Natürmort ve manzara resimleri, uzaktan ve estetik arayan bakışın hizmetine sunulmuştur. Sanatçıların yüzünü doğaya çevirdikleri “empresyonizm” gibi akımlarda dahi mesele, doğanın varlığı değil, sanatçının izlenimi ve duygusu üzerinden inşa edilir. Modernizme gelindiğinde de durumun radikal bir değişikliğe uğramadığı, sanatın kendi yapıbozumuyla ilgilendiği söylenebilir.

Etkinliğini bugün de sürdüren avangart akımların öncüllerinin ortaya konduğu 1960’lar ise, büyük sanatsal kırılmalara sahne oldu. Sanatın kavramsal bir zemin üzerinden açığa çıkması, geleneksel malzemelerin terki, performanslardan, teknolojik mediumlara değin, geniş bir malzeme ve konu yelpazesi sunması, sanatçılar için oldukça büyük yenilikler getirdi. Bu noktada galeri duvarlarını yıkıp geçen sanat yapıtı, kendini konumlandırarak kent meydanı ve kamusal alanların haricinde, varlığını gösterebilecek bir yer buluyordu; arazi. Üstelik bu yapıtlarda malzeme bizzat doğanın kendisi ya da ona yapılacak olan müdahaleydi. Belki de akımın öncü sanatçılarından Robert Smithson’un söylediği gibi artık fırçalarla değil buldozerlerle sanat yapılıyordu (Antmen, A, 2010, s.251). Öncül sanatçılardan Robert Smithson’un Utah’ta yer alan Büyük Tuz Gölü’nün içine kaya ve molozları yığarak oluşturduğu “Sarmal Dalgakıran” yapıtı arazi sanatının karakteristik örneklerinden biri olarak görülmektedir. Sanatçının oluşturduğu bu form, suların çekilmesiyle kendini iyice açığa çıkararak insanların yürüyerek deneyimleyebildiği bir alana dönüşür. Proje, sanatçının da öngördüğü gibi zaman içinde doğal yolla oluşa uğrayarak suların içine gömülür. Ancak Smithson’un 1973’te bir uçak kazası sonucu ani ölümü sonrasında, yapıtın kalıcı malzemelerle tekrar inşa edilerek uygulanması, ilk halinden ne kadar çelişkili bir noktaya konumlandığını açıkça gösterir (Yılmaz, 2013, s. 313).

Resim 1. Robert Smithson, Sarmal Dalgakıran (Spiral Jetty), 1970, Utah Tuz Gölü, ABD.

Smithson'ın kontrolünün dışında gelişen bu çelişkili durum, arazi sanatının birçok isminde daha açık çelişkilerle kendini ortaya çıkarır. Heizer'in buldozer ve patlayıcılarla araziyi yarararak gerçekleştirdiği çifte yarık çalışması, hem çalışmanın gerçekleştirilmesi için gerekli büyük ölçekli maddi kaynak hem de doğanın kendi imkânının aksine, yıkıcı bir gücün işe koşulmasıyla eleştirilerin odağı olur. Benzer şekilde Olafur Eliasson'un su kirliliğine dikkat çekmek amacıyla 1998'de hayata geçirdiği "Yeşil Nehir Projesi" yoğun yeşil pigmentli boyayla çeşitli kent merkezlerinde yer alan nehirlerin alabildiğine boyanarak renginin değiştirildiği çalışmadır. Her ne kadar boyanın ekolojik açıdan zararsız olduğu iddia edilse de bu ölçekte kullanılan bir miktarın sonuçları hakkında düşünmek gerekir, üstelik nehrin rengini değiştirmenin son derece biçimsel bir görünürlük hatta neredeyse estetik yarattığı da açıkça gözlemlenebilir. Sanatçının 2015 ve 2018 yıllarında Paris ve Londra'da gerçekleştirdiği "Buz Saati" isimli çalışması da benzer gerekçelerle eleştirilerin odağı olur. Sanatçının çok büyük maddi kaynaklarla Grönland bölgesinden ilgili şehir merkezlerine getirdiği devasa buzullarla, sergilendikleri noktada günden güne eriyerek izleyicilerin iklim değişikliğini ilk elden deneyimlemeleri amaçlanmıştır. Elbette bu örnekler sayılı popüler sanatçıların yapıtlarını içermiyor, araziye müdahale gerçekleştiren birçok sanatçı için bu evreni genişletmek mümkün. Söz konusu bu müdahaleleri içeren yapıtlarla arazi sanatına yönelen, kişisel bir tuvalin sanatçı tarafından arzu edildiğinde kullanılması eylemine dönüştüğü eleştirisi haklı bir zemine yerleşir.

Resim 2. Olafur Eliason, Yeşil Nehir Serisi, 1998

Arazi sanatına yönelen hayli meşru eleştiriler, özellikle sanatçıları arasındaki fikir ayrılıkları, sürdürülebilir olma, müdahaleyi yıkımdan çok onarma üzerine kurma, insan ve doğanın uyumu üzerinden kurulan bir sanatsal pratiğin temelini oluşturur. Bu nedenle medium olarak her ne kadar arazi sanatıyla paralellik kurulsa da temelde bu fikirlerden dolayı "ekolojik sanat" ayrı bir başlıkla ifade edilir. Yerleştirme ya da müdahalenin onarma ve iyileştirme amacı taşıması, sanatçıların makine operatörleri maddi sponsorluklardan çok şehir planıcıları, botanikçiler, biyologlar ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla beraber çalışarak ortak disiplinler bir anlayış geliştirmeleri, ekolojik bağlamda gerçekleşen sanat yapıtının temelini oluşturur (Akkol, 2018, s. 425). Bu anlayışı keskin bir biçimde arazi sanatı ve diğer sanatsal kuramlardan ayırmak yerine, uygulamada bağlı kalınan etik bir ekol olarak görebilmek de mümkündür. Örneğin, arazi sanatının önemli isimlerinden Richard Long'un sanatsal pratiği, çoğunlukla yürümeyi, yani bedeninin temel eylemlerinden biriyle doğayı deneyimleyerek bulduğu malzemelerle geçici yerleştirmeler yapmayı içine alır. Long'un çalışmaları birçok arazi sanatçısının aksine yüksek bir maliyeti içermeyen son derece minimal ve mütevazı çalışmalardır. Sanatçının yürüyüş vasıtasıyla deneyimlediği arazi, binlerce yıl önce çeşitli kıtalara yayılım göstererek, gittiği her yerde baskın bir tür olmayı başarmış olan antropolojik serüvenin aksine, doğaya vasıtasıyla silinmeye mahkûm olan geçici izler yaratmayı amaçlar. Minimalist yerleştirmeleriyle bilinen bir başka sanatçı Andy Goldsworthy ise doğaya zarar vermekten geri duran küçük ölçekli müdahalelerle, doğanın varlığını sanat nesnelere dönüştürür. Arazi sanatı içerisinde gerçekleşen ve ekolojik etiğe uyumlu bu projeler, ekolojik sanatın mümkünlüğü üzerine örneklendirilebilecek çalışmaların öncüllerini sunar.

Resim 5. Andy Goldsworthy, 2013, Yağmur Gölgesi

“Ekoloji ve Devrimsel Düşünce” makalesiyle toplumsal ekoloji kavramına büyük katkı sağlayan Bookchin, ekolojik sanatın nasıl olması gerektiğiyle ilgili görüşlerini ele almıştır. (Akkol, 2018, s. 426). Bu noktada ekolojik sanatın yalnızca sanat nesnesinin biçim ve olduğu şey ile ilgili bir kapı aralamasından çok, gerçekçi ve iyileştirici bir müdahale, samimi bir “eylem” olduğunun altını çizmek gerekir. Sanatçılar, ilgili disiplin alanından gelen bilim insanları, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparken; şehirlerin doğal yaşam alanları olduğu bir dünyada tahrip olmuş doğa ve insan bağınyı yeniden onarmanın yollarını da aramışlardır. Macar asıllı sanatçı Agnes Denes’in “Buğday Tarlaları: Yüzleşme” isimli çalışma işte tam da bu şehir-doğa gerilimi üzerinden kurgulanmıştır. Sanatçı Manhattan’da, üstelik de Dünya Ticaret Merkezi ve Wall Street’in yakınındaki 8.000 m²’lik alana buğday eker. Öncesinde yüksek binaların bulunduğu yıkım sonrası bu alanın, neredeyse sürreal bir manzara niteliği taşıyan buğday tarlalarına dönüşmesi, hem biçimsel hem kavramsal açıdan oldukça etkili bir okuma alanı açar. Bugün Sanayi Devrimi’nden bu yana sayısı gittikçe artan metropollerin ve şehirleşmenin izinde, bu amansız yapıların bitki örtüsü yani yer zeminini giderek daha fazla işgal ettiği görülmektedir. Bu nedenle tipik bir şehirli için ortalama bir yürüyüşte bitki örtüsü ya da doğal alanla karşılaşmak, ancak park ve bahçelerin varlığı ile mümkün hale gelir. Bugün çevredeki herhangi bir yapının, yerinde olmasaydı hangi tür ağaç, bitki ve habitati barındıracağına ilişkin cevap, ancak hayal gücü ve tahminlerle imgelenebilir. Agnes’in buğday tarlası elbette kurgulanmış bir doğal alan, hatta açıkça bir tarım arazisidir. Bu noktada şehirlerin, doğal alanları yok ederek, araziye betonarme yapılarla işlevsel hale getirmesinin de ötesinde, ekonomik gücün hâlâ metropollerin elinde tutulduğu ve gelir uçurumunun kırsal ile kent arasında büyük bir farklılık gösterdiği kapital yerleşke oluşuna da dikkat çeker. Tüm dünyada, Tarım Devrimi’nden bu yana, kitleleri doyuran en büyük temel besin kaynaklarının biri olarak bilinen buğday; Agnes’in yapıtında kendi ifadesiyle, evrensel bir sembol, ekonomi, gıda, enerji, ticaret gibi kavramların temsili olduğu şeklindedir (Ünal, 2019, s. 193). Hasadın sonunda Agnes bir tondan fazla ürün elde eder. Üstelik elde edilen buğday tohumları,

Dünya Açlığını Sonlandırmak için Uluslararası Sanat Etkinliği (The International Art Show for the End Of World Hunger) kapsamında, yirmi sekiz şehirde sergilenir. Dileyen izleyicilerin tohum alması sağlanarak etkileşimli bir sanat projesi haline gelir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Raporu’ndan derlenen bilgilere göre dünya nüfusunun yarısı şehirlerde yaşıyor ve şehirleşme oranının yüzde 50 olduğu 6,9 milyarlık dünyada, 3 milyar 454,3 milyon kişi şehirlerde ikamet ediyor. Bu bilgiler ışığında ortalama bir şehirlinin doğal çevre koşulları göz önüne alındığında dünya ile olan ekolojik temasının nasıl olduğu üzerine sorular sormak gerekir. Aşağı yukarı tahminle, yalnızca park ve bahçelerde deneyimlenen doğa ilişkileri, saksıda büyütülen ev bitkileri ve edinilen evcil hayvanların temel ilişkiyi oluşturduğu kabaca söylenebilir. Tipik bir şehirli için sebze ve meyve, market reyollarından seçilen ürünlerdir, tanımlanabilecek ya da aşına olunabilecek ağaç ve bitki türleri ise şehrin peyzaj vizyonu ile paralel olacaktır. Bugün Türkiye’nin birçok sahil kentinde hatta Karadeniz kıyısı şeridinde dahi görebileceğimiz palmye ağacı, mevzu bahis vizyonun şehirli açısından deneyimine sıradan bir örnektir. Doğanın deneyimlendiği park ve bahçeler, insan ve şehir dinamiklerini merkeze alarak üretilmiş insan yapımı sahalardır. Ağaçların seçiminden tutun da sezonluk çiçekli bitkilerin seçimine kadar üretilen bu sahalarda, düzenli temizlenerek dikenli ve yabancı türlerden arındırılır ve “temiz” kalması sağlanır. Amerikalı sanatçı Vaugun Bell, tipik şehirlinin doğa deneyimlerine paralel bir sanatsal üretimle mizahi bir karşılık yaratır. Bell’in yapıtlarında sıkça karşılaşılan elle yaratılmış habitatlar, tıpkı evcil hayvan ya da para karşılığı satın alınarak yanınızda taşıyabildiğiniz nesnelere gibi portatif görünümde ortaya çıkar. Sanatçının 2003’le tarihlenen “Portatif Çevreler” çalışması, alışveriş sepetleri içine yerleştirilmiş bitki topluluklarından oluşan “taşınabilir” bahçelerdir. 2008 yılında gerçekleştirdiği “Yeşil Köy” isimli çalışması, tavandan sarkan cam fanusların içine yerleştirilen bahçelerin, izleyicinin cam bölmeden kafasını sokmasıyla kişisel olarak deneyimlenen alanlara dönüşümü interaktif bir çalışmadır. Bu deneyim seyircinin, müdahale olmaksızın kısıtlanmış bir doğal çevrede, hâkimiyet rolünü kaybederek içinde yaşanan ufak bir dünyayı solumasına izin verir. Bell, son derece ironik göndermeler taşıyan yapıtlarında, seyirci katılımına sıklıkla başvurur. Portatif ağaç ve bitkilerden oluşan yürüyüş bastonları, “evlat edinme”ye izin verilen teraryum bitkiler ve yetiştirme talimatları içeren bu yapıtlar, bugünkü yaşamsal pratiklerdeki verme alma, mülkiyet edinme, sorumluluk, sürdürülebilirlik ve kamusal alan kavramlarında ekolojik bir pratiğin izini sürer.

Ekolojik sanat yapıtının, kendi sosyal sorumluluğunu görünürlük ve sürdürülebilirlik açısından mümkün kıldığı, aynı zamanda bu alanda yapılacak sanatsal bir projenin disiplinlerarası bir çalışmayla geniş ölçekli bir başarı da kazanabileceğini gösteren örneklerin varlığına değinmek gerekir. Sürdürülebilir ekoloji çalışmalarıyla tanınan Amerikalı sanatçı Mel Chin, multidisipliner yaklaşımıyla biyoçeşitliliğin korunması, habitat tahribatının onarılması konusunda eylem yoluyla kimlik kazanan sanat projeleri gerçekleştirdi. Chin'in 1990 yılında, Rufus L. Chaney adlı bir bilim insanıyla beraber çalıştığı "Canlanma Alanı" projesi, zehirli atık yığınlarının olduğu bir bölgeyi bilimsel metotlarla, yeniden canlandırmayı başardı. Bilimsel bir ortaklıkla ilerleyen projede, öncelikli olarak bölge için en uyumlu ve toprağın içindeki toksik metal ve minerallerini dönüştürmeyi sağlayabilecek bitkiler kararlaştırıldı, sonrasında bu bitkilerin ekildiği süreç, bizzat sanatçının da dâhil olduğu düzenli bir bakımla yürütüldü. Elbette bu bilimsel iş birliği ve uygulamanın getirdiği maliyetli proje için, gerekli fon başvurularında bulunmuş ve gerekli kaynak sağlanmıştır. Bu bağlamda arazi sanatının maliyetine yönelik eleştirinin, ekolojik sanatta nasıl kullanılabilirdiği meselesi de aydınlığa kavuşmuş olur. Bitkiler titiz bir bakım ve araştırma sürecinin devamlılığı sonucunda ekildikten üç yıl sonra hasat edilerek, analiz edilmek üzere Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı'nda (USDA) yer alan Chaney laboratuvarına gönderilir. Sonuç ise sürecin tüm emeğini karşılayacak niteliktedir; bitkilerde yüksek seviyelerde ağır metallerin emilimine dair bulgular doğrulanmıştır. Proje hem ekolojik sanatın hem de sürdürülebilir ekolojik sistemler yaratma umudunun başarısı olarak yerini almıştır (Eler, 2017).

Bookchin'in toplumsal ekoloji ifadesi, derin ekolojistlerin canlı eşitliğini savunması açısından daha zıt bir noktaya konumlanır. Tüm canlı yaşamlarının eşit olduğu ve doğaya müdahale edilmemesi gerektiği görüşünü savunan ekolojistlerin aksine Bookchin, insanın doğadaki ayrıcalıklı konumundan bahseder. Elbette bu konum doğa üzerinde tahakküm kurma hakkından çok, sorumlu olmayı, koruma ve geliştirme eylemlerinin tümünü de kapsar. Bookchin, insanın doğa üzerinde kurduğu tahakkümü, insanın insan üzerinde kurduğu tahakkümle özdeşleştirir. Tüm mesele, ben ve öteki olarak kabul edilen şeyin hiyerarşisine dayalıdır. Düşünceleri bu bağlamda siyasi, kolektif ve toplumsal zeminlerden temellenir (Demir, 2020, S.100,101). Ben ve öteki arasındaki hiyerarşi "ben" in karşısına konulan ötekinin sömürsünü, aşağı karşılanması, kısıtlanmasını hatta katlini dahi meşrulaştırabilecek bir zeminden tezahür eder. İnsanlık tarihi, kuzenleri Neandertal'i öldürmesinden itibaren,

din, ırk, mezhep, hakimiyet mücadelelerinin sonucu olarak milyonlarca insanın ölümüne ve tarihten silinmesine sahne olmuştur. En yumuşak zeminiyle ötekilik, sömürünün ve ikinci sınıf olarak temel haklardan mahrum tutmadan hareketle, günümüz için de hâlâ temel sorunlardan biridir. Toplumsal ekolojinin bağlamsal olarak aynı noktaya koyduğu, insanın insan karşısındaki tahakkümü ile doğa karşısındaki tahakkümünün aynı izleği sürmesine, Hans Haacke'nin uzun tartışmalar sonucu ancak 2000 yılında gerçekleştirilmiş olan "Halka" çalışması muazzam bir örnek yaratır. Berlin'deki parlamento binasının kuzey avlusuna yapılan bahçe yerleştirmesinin içinde yer alan "Halka" (Der Bevölkerung) yazısı, binanın cephesinde yer alan Kral Guillaume tarafından yazdırılmış "Alman Halkına" (Dem Deutschen Volke) sözüne açıkça muhalefet ederek Almanya'nın karanlık tarihi üzerinden kapsayıcı bir dilin varlığı ile kendini konumlandırır. Haacke'nin yerleştirmesini anlamsal açıdan doruğa taşıyan hamle ise, parlamentonun her üyesinden temsil ettikleri bölgeden getirecekleri bir parça toprağı istemesidir. İki yüz üye, projeye katılarak Almanya'nın farklı noktalarından toprak getirirler. Getirilen her bir toprak örneği, getirildiği bölgenin karakteristiğini ve belleğini temsil eder, böylelikle çalışmanın anlam ağı katmanlaşır. Yapıt sürdürülebilir bir sanat eseri olarak içine dahil ettiği tüm toprak çeşitliliğiyle "uyum" içinde bir habitat yaratır. Haacke'nin çalışması Neo-Naziler tarafından öldürülmüş Mozambikli Alberto Adriano'ya adanmış, ekolojik bir etiketle doğa-insan, insan-insan uyumuyla kendini gerçekleştiren kapsayıcı bir çağdaş anıta dönüşmüştür.

Bugün günümüzde giderek artan ekolojik farkındalığa rağmen modern yaşam tarzının getirdiği alışkanlıkları kırabilmek mümkün mü? Dünya nüfusunun yarısının yaşadığı şehirlerde doğayla kurulan bağ hâlâ köpek sahiplenip parka çıkmak ve yazın güneşlenmenin keyfini çıkarmakken, bütünsel bir bakış açısının nasıl oluşturulacağına dair yalnızca teoride kalan çözüm önerileri, henüz kuramsal çatışmalardan öteye geçmiş değil. Bizzat insan kanında mikro plastiklerin tespit edildiği bir çağda dünyayı kurtarmak mümkün mü veyahut Mars'ta koloni kurmak ya da Metaverse'de yaşamak daha mı cazip? Belki de Bookchin'in bahsettiği "öteki"ye karşı tahakküm kurmanın insan ya da doğa gözetmeksizin aynı refleks üzerinden okunması, bugünkü yaşamsal pratikler bağlamında, toplum ve ekoloji ilişkisinin göz ardı edilemeyeceğini düşündürür. Teknoloji çağında bir tık ile satın alınan herhangi bir ürünün tüm emek süreçlerinden bihaber olmak gibi, duş gide-rinden akıp nereye gittiğinin bilinmediği kimyasallara dayanan hijyen alışkanlıkları da aynı

refleksten geliyor olabilir. Matrix'teki Ajan Smith'in hiç de haksız olmayan fikirlerinin yanı sıra; bugün dünyaya bakıldığında -belki de bir mecburiyetin sonucu olarak- ekolojik eğilimlerin ve farkındalığın arttığını söylemek mümkün. Henüz büyük kitlesel hareketlerden yoksun olmasına ve imzalandığı halde yürürlüğe konmamakta ısrar edilen uluslararası anlaşmalara rağmen, kıyamet çanlarına eşlik eden daha güçlü sesler duyuluyor. Tarihin başından beri insanlığın nabzını tutan sanatsal üretim; tanıklık etme, belge sahibi olma, açığa çıkarma reflekslerini, eşikten geçilen bir çağda yükselen sesin içinde kendine has bir ton ile katılmanın arzusunu taşıyor gibi görünüyor. Ekolojik sanat/tutum/tavır, tam da bu noktada nasıl bir dünyada ve ne şekilde yaşanabileceği konusunda tarih boyunca sorgulandığı gücüyle, güçlü bir duruş elde etmeyi başarabilir.

Kaynakça

AKKOL, N. (2018). Değişen Doğa Algısı ve Armağan Etme Bağlamında Ekolojik Sanat. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*(44), 421-427.

<http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1522677411.pdf> ANTMEN, Ahu. (2010).

20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık. DEMİR, Ayşe Bilge, (2020).

Murray Bookchin'de Toplumsal Ekoloji ve Toplumsal Dönüşüm, *Dört Öge*, 18, 97-110.

<http://dergipark.gov.tr/dortoge>. ELER, A. (2017, 10 20). Artcetera: Conceptual artist Mel Chin revisits his 'Revival Field' in St. Paul. <https://www.startribune.com/conceptual-artist-mel-chin-reflects-on-revisiting-his-site-specific-revival-field-project-in-st-paul/451885553/> ORUÇ, Zeren. (Ocak, 2017). T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Yönetimi Bölümü, Çevre Ve Ekoloji Kavramları Kapsamında İdeolojik Yaklaşımlar Ve Sanat Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

ÜNAL, B. (2019, 07 10). Antroposen ve Yeni Dünya Tasarımları. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 188-199. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsafine/issue/46935/581216>

YILMAZ, Mehmet. (2013). *Modernden Post-moderne Sanat*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

GÖÇ ATLASI

Yücel Tunca

Kral ya da Monark (*Danaus plexippus*) adıyla anılan kelebekler mart ayının gelmesiyle Meksika'nın derinlerindeki ormanlarda kış uykusundan uyanır. Milyonlarcası, yüz yirmi gün boyunca gövdesine tutundukları köknar ağaçlarından ayrılarak Amerika kıtasının kuzeyine doğru kanat çırpmaya başlar. Kral kelebeklerinin Meksika'dan Kuzey Kanada'ya uzanan ve yeniden Meksika ormanlarına dönmeleriyle tamamlanan göçleri tam dört nesil boyunca sürer. Ormana dönenler, bir yıl önce kuzeye doğru kanat çırpınların torunlarının çocuklarıdır.

Yerküre, esasen devasa bir göç atlasıdır. Doğanın kendine has döngüsündeki enerjiyi görünür kılan kitlesel yer değiştirmeler, insanlık tarihini de biçimlendiren en temel olgulardan biri olarak karşımıza çıkar. Öte yandan, insan eksenli göç olgusu, ilk insanların ve Kral kelebekleri gibi diğer bazı canlı türlerinin deneyimledikleri içgüdüsel göçten büyük ölçüde farklılaşır. Tekil veya çoğul, içsel veya dışsal, tercih edilmiş veya zoraki göçlerden söz etmeye başladığımızda kavramın anlam uzayı alabildiğine genişler, kavranması zorlaşır. Zira göç, hacimli bir atlasın karşılıklı sayfalarındaki iki boyutlu coğrafi alana yayılmış kalın ok işaretlerinden ibaret değildir.

Göç yollarından yükselen tozun bir gün olsun dağılmadığı coğrafyalarda adeta her olgu, her kavram, her olay göç ile ilişkilidir. Toplumsal hafıza ve toplumsal yapı onunla biçimlenir. Göçle gelen işgalci kavimler, işgalcilerin göçe zorladığı halklar; köyleri yakılanlar, mahalleleri yıkılanlar, sokakları bombalananlar, evleri işaretlenenler; şehirlerin olanaklarını ve olasılıklarını değerlendirmek isteyenler; savaştan, şiddetten, insan kaynaklı iklim değişikliğinin

etkilerinden, açlık ve yoksulluktan kaçanlar; insani yaşam koşulları ve özgürlük arayanlar; metropol kaynaklı anksiyeteden uzaklaşmayı deneyenler... Buralılar, yabancılar, bizimkiler, ötekiler, yeni gelenler, eskiler, yerliler... Sığınmacılar, mülteciler, göçebeler, sürgünler, mübadiller, muhacirler, kaçak göçmenler, ilticacılar... Göç nihayetinde "uzun süreli veya kalıcı, fiziki olarak yer değiştirmek"tir. Her ne kadar somut bir olgu olsa da, kavramın derinliği soyutlamalar için de çok müsait bir zemin sağlar.

Bir deneyim olarak göç; nedeninden, başlangıç anından, sürecinden, sonucundan en az biri itibariyle veya tüm aşamalarıyla, travmatiktir. Hassas, kırılğan öze sahip olduğundan tasviri de temsili de meşakkatlidir; derin düşünce, empati ve sağlam bir etik duruş gerektirir. Özellikle belirsizleştirilen, tekinsizleştirilen siyasi atmosferlerin manipülasyonlara açık yapısı akıl çelmeyi, dikkat dağıtmayı, hedef şaşırtmayı, birbirine düşürmeyi kolaylaştırırken, bu zihinleri köreltme girişimlerine karşı hakikati aramayı dert edinmiş insanın kendine ve hayata bakışını, hakikat arayışını sanatsal üretimlerle ifade etmesi büyük önem taşır. Bu yönüyle sanat bir direniş hareketine dönüşür ki göç gibi netemeli olguları anlama ve anlatma çabası ancak direnen aklın üstesinden gelebileceği bir iştir.

Suriyeli Tammam Azzam, resim ve kolajlarında direnen aklı görünür kılan bir göçmen sanatçı olarak karşımıza çıkar. On yıl kadar önce, "savaş makinesi"nin lime lime ettiği bir bina duvarının fotoğrafıyla, hemen herkesin iyi bildiği ve sevdiği Klimt'in "Öpücük"ünü bir aşk ikonu olarak seçip birleştirdiği "Freedom Graffiti" adlı kolajıyla tüm dünyada tanınmıştı.

Syrian Museum - Klimt, Freedom Graffiti - Tammam Azzam
<https://www.tammamazzam.com/syrian-museum>

Savaş nedeniyle parçalanmış olan ülkesi Suriye'yi geride bırakmak zorunda kalan Azzam, sığındığı yeni topraklarda aklıyla, sanatıyla savaşa karşı direnmeyi, hatırlamayı, hatırlatmayı ve düşündürmeyi sürdürdü. Özellikle, aralarında "Freedom Graffiti"nin de yer aldığı 'Syrian Museum' adını verdiği kolaj serisinde savaşa ve yarattığı korkunç yıkıma karşı hayatı savunduğunu açıkça belli etti. Serideki "Matisse" adlı eser, bombaların tarumar ettiği bir Suriye sokağındaki enkazın fotoğrafı ile Matisse'in pagan ritüellerini çağrıştıran biçimde dairesel olarak el ele tutuşmuş dansçıların resminin birleşimidir. Matisse'in "Dans"ı doğa ile bütünleşmeyi, yaşam enerjisini, tutku ve heyecanı hissettiren kolaja hakîm olan yıkılmış sokak fotoğrafıyla güçlü bir tezat oluşturur. Fotoğraftaki sokak bir yok oluş imgesinden başka bir şey değildir.

Kendi seçimi dışında yurdunu terk etmek zorunda kalan Azzam, "Goya" adlı çalışmasında

da yine yıkık bir sokak fotoğrafını kullanır. Neredeyse tüm renklerini yitirmiş sokak görüntüsünün üzerine, toprak renklerinin ağırlıkta olduğu bir Goya tablosunu dekupe ederek yerleştirmiştir. Goya'nın "3 Mayıs 1808" adlı bu resmi, Napolyon orduları tarafından işgal edilen İspanya'da işgale karşı ayaklanan halkı bastırmak için, bir grup Madridli'nin Fransız askerlerce kurşuna dizilişini göstermektedir. Azzam, resmin kullandığı kısmını ters çevirip sokak fotoğrafındaki ışık ve gölge ilişkisine uygun hale getirirken, çarmıha gerilmiş İsa'yı çağrıştıran ölüme hazır beyaz gömleli kişiyi tablodaki gibi güçlü biçimde görünürlükler. Goya'nın yüzlerini göstermeden çizdiği askerler, çağlar boyu varlığını sürdüren öznelerini iyi bildiğimiz "savaş makinesi"nin temsilinden başka bir şey değildir. Savaşın acımasızlığına ve sivil çaresizliğe işaret eden "3 Mayıs 1808" resmi Suriye sokaklarında yeni anlamlarla buluşur.

“Gâvur Mahallesi” sergisi - Fotoğraf: İzmir.Art

Göçmen bir sanatçının kişisel göç hikâyesini bir kenara bırakıp bizi “nedenler” ve “sonuçlar” ile yüzleştirmesindeki derinliğin bir başka düzeyini, özellikle Diyarbakır’da açtığı “Hafıza Odası” sergisiyle çokça konuşulan Ahmet Güneştekin’in İzmir’deki “Gâvur Mahallesi” sergisinde de görmek mümkün. Kültür Bakanlığı’nın sansür niteliğindeki kararıyla vaktinden on beş gün önce kapatılan “Hafıza Odası”ndaki bazı yapıtları da kapsayan “Gâvur Mahallesi” sergisi, göç kavramına yoğunlaşıyor ve göç olgusuna farklı pencerelerden bakmayı deniyor.

İki parçadan oluşan büyük ham mermer kütellerin ve bunların arasına sıkıştırılmış, ezilmiş bavulların yer aldığı “Göç Yolu” yerleştirmesinin özellikle Kültürpark’taki Atlas Pavyonu’nun bahçesinde oluşturduğu yoğun etki, belli ki güçlü bir hissedişin ürünü. Göçün birey üzerinde yarattığı çok yönlü kayıp duygusu başta olmak üzere, taşınması neredeyse olanaksız ağırlıktaki duyguları temsil eden “Göç Yolu” için sergi broşüründe şu satırlar yazılmış:

“Bu serginin ana malzemelerinden biri bavullar ise diğeri kayalardır ve Güneştekin, uzun sürmüş/sürecek yolculukların ağırlığını, devletin edimlerine (devlet olarak hukuksuz ve ayrıcalıklı iktidar) eğilerek, mağduru olduğumuz şiddeti izleyiciyle yüzleştiriyor.”

“Gâvur Mahallesi” göç olgusunu sadece soyutlama düzeyinde değil, ülke tarihinin somut olayları üzerinden de ele alıyor. 1964 yılındaki Rum Tehciri’ni işleyen “20 Kilo 20 Dolar” adlı video izleyiciyi, bu topraklarda yaşarken zorla yerinden edilen halklardan biri olan Rumların sürgün edilmesine yol açan fikrî ve siyasî atmosferi düşünmeye davet ediyor.

“Mübadilin Kayığı” yerleştirmesi sergideki bir başka göç temalı çalışma. Suyun üzerinde değil, kayaların üzerindeki “Karayazı” adlı kayık, esasen taşıyamayacağı kadar büyük bir yükü dolmuş. Bavul ve sandıklardan oluşan bu devasa yük, göç olgusunun büyüklüğüne, ağırlığına, göçmek zorunda kalanların ödedikleri bedellere gönderme yapıyor. Kayığın içinden ama tam olarak kestirilemeyen bir yerden gelen bir yavru kedi miyavlaması izleyicinin kesif bir çaresizlik haliyle yüzleşmesine sebep oluyor. İzleyiciler kayığın etrafında dönüyor, kediyi bulup kurtarmak istiyor ama bu nafile bir çaba. Sergi broşüründe çalışma hakkındaki bölüm şu cümle ile bitiyor: “Hiçbir şeyi kurtaramıyoruz.”

Sanatsal anlatılar göç ve göçmenlik hakkında düşünmek için yeni olanaklar sunar. Ancak bunlar bıçak sırtı anlatılardır. Adorno’nun ünlü cümlesini hatırlayalım: “Auschwitz’den sonra şiir yazmak barbarlıktır.” İkinci Dünya Savaşı’nın sonunda yazdığı bu cümleyi yaklaşık on beş yıl sonra biraz daha açarak ve daha dolayimli biçimde yeniden kaleme alır: “Estetik üsluplaştırma ilkesi aracılığıyla kurbanların hayal edilemez kaderi, bir anlama sahipmiş gibi görünür, yüceltilir; dehşet yumuşatılır ve tek başına bu, kurbanlara karşı büyük bir adaletsizliktir.” (Theodor W. Adorno’dan alıntılanan Mukadder Erkan, “Auschwitz’den Sonra Şiir,” *Ayraç Dergisi*, 15 Kasım 2013.)

Adorno’nun bu son cümlesini önemli bir hatırlatıcı olarak görmek gerekir. Zira göç, hacimli bir atlasın karşılıklı sayfalarındaki iki boyutlu coğrafi alana yayılmış kalın ok işaretlerinden ibaret değildir.

KÜLTÜR ve SANAT OLMASA ÖLÜR MÜYDÜK?

Begüm Tatarı

Evden çıkamayan, yemek yapma gücü ve imkânı bulunmadığı, üstelik yalnız yaşadığı için açlık tehlikesiyle karşı karşıya olan yaklaşık yirmi bin yaşlı New York sakininin imdadına, Citymeals on Wheels yetişiyor. Valilik bünyesindeki yaşlılar birimiyle ortak çalışan bu kurum, bu yaşlı vatandaşların evlerine yemek götürüyor. Gönüllüler, bu evlerde yaşayanlara yoldaşlık da ediyor.

Birkaç ay önce New York Metropolitan Sanat Müzesi, Citymeals on Wheels ile iş birliği yaparak kurumun eriştiği evlerin binden fazlasına, aylık bir "sanat kutusu" göndermeye başladı. "Your Met Art Box" (Met Sanat Kutunuz) adlı bu kutudan her ay, Müze'nin kalıcı koleksiyonundaki eserlerin renkli fotoğraflarını içeren dört sanat kartının yanı sıra, Citymeals gönüllülerini, haftalık sohbetler sırasında sanat ve sanat üretimini yaşlılarla birlikte keşfetmeye teşvik edecek sorular ve faaliyet önerileri çıkıyor. İçeriği her ay değişen bir temaya bağlı olan kutuda ayrıca, duyuları harekete geçiren malzemeler, içerikteki sanat eserleri hakkında bilgi kitapçığı, Müze'ye ücretsiz giriş hakkı sağlayan iki adet damgalı kartpostal yer alıyor. Devam eden pandemi nedeniyle sosyalleşmeleri daha da azalan sanat kutusu alıcılarına iletişim ve bağlantı kurma konusunda ilham vermek için bu kartpostalları ailelerine, arkadaşlarına göndermeleri teşvik ediyor. Haziran ayında dağıtılan Met Sanat Kutunuz, dünyanın dört bir yanındaki ağırlama geleneklerini keşfe davet eden "Ağırlama Sanatı" teması bağlamında, sanat, koku ve kültür arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tütsü ile tütsü kabı içeriyordu. "New York City'de Yaz" temasıyla hazırlanan Temmuz kutusunda yer alanlar arasında ise, kâğıttan pervane tasar-

layıp yapmak için gereken sanat malzemeleri bulunuyor.

Kutuları evlere teslim edecek olan gönüllüler, sanatla ilgili sohbetleri kolaylaştıracak teknikler ve yaklaşımlar konusunda Müze'den eğitim alıyor. Müze'nin eğitim sorumlusu Heidi Holder, "Sanatın toplumları iyileştirme gücü var" diyor. "Citymeals gönüllüleri ile yaşlı yetişkinlerin başyapıtlar etrafında dönen bu sohbetleri, insanlar arasındaki bağlantıları güçlendiriyor." diye ekliyor.

İhtiyaç sahibi yaşlılara destek olmak için evlerine götürülen iki kutunun birinde yemek, diğerinde ise sanat olması çarpıcı. Sanat da yemek gibi besleyici görülüyor ve evlere girmesi öncelikli bulunuyor olsa gerek. Nitekim birçok çalışma, kültürel hayata katılım ile iyi olma hali arasında güçlü bir bağ olduğunu ortaya koyuyor.

Pandeminin ilk günlerinde, evlerimize kapanmak henüz yeniyken sosyal medyada hastalık ve alınması gereken önlemler hakkında son bilgiler harıl harıl paylaşılıyor, bir yandan da arşivini internet üzerinden izlemeye, kullanıma açan müzelerin, kütüphanelerin, orkestraların bilgileri müjdeleniyordu. Televizyonda yayınlanacak konserlerin, filmlerin programı, dijital platformlardaki içerikler konusunda öneriler paylaşılıyordu. Birçok müzisyen, sosyal medya hesabı üzerinden ücretsiz konserler verdi. Tüm bunlar, birliktelik ve umut duygusu aşıladı. Etkili birer iletişim ve etkileşim aracı oluşturdu.

İzmirli gazeteci-yazar Ece Temelkuran, haziran ayında İzmir 2021 UCLG Kültür Zirvesi

Your Met Art Box

Açılış Etkinliği'nde yaptığı güçlü konuşmada, son bir yılda, her şey dursa bile şehirdeki insanın kalbini attıran şeyin kültür ve sanat olduğunu gördüğümüzü söylemişti: “Pencerelerden tek tek söylenen şarkılar, balkonlardan okunan şiirler ve bunları hep beraber yapmaya olan ihtiyacımız, insanoğlunu kurtaracak tek şeyin güzellik olduğunu bize yirmi birinci yüzyılın başında bir kere daha hatırlattı. Kültür ve sanatın lüks bir tüketim maddesi değil temel bir ihtiyaç olduğunu, içinden geçtiğimiz tarih bize bir kere daha gösterdi. İnsana olan inancımızı temelinden sarsan bu yüzyılda kırılگانlığımızı ve gücümüzü bize yine kültür insanları anlattı.”

Viyana Filarmoni'nin doksandan fazla ülkede yayınlanan son Yeni Yıl Konseri'ni yöneten Şef Riccardo Muti de 2021'in ilk gününde evlerimizde izlediğimiz konserde şunları söylemişti: “Müziğin önemli olma sebebi, eğlence olması değildir; çoğu zaman müziğin eğlence

olarak kabul edildiğini her yerde görüyoruz. Müzik sadece bir meslek değil aynı zamanda bir misyondur. Bu yüzden bu işi yapıyoruz. Toplum daha iyi hale getirme misyonu. Bir tam yıldır, derin düşünmekten mahrum kalan, sürekli sağlığı düşünen yeni nesli düşünme misyonu; sağlık en önemli şeydir fakat akıl sağlığı da öyle. Ve müzik yardımcı olur. Bu yüzden dünyanın her yerindeki hükümetlere, cumhurbaşkanlarına ve başbakanlara mesajım: Kültürü her zaman, gelecekte daha iyi bir topluma sahip olmanın ana unsurlarından biri olarak düşünün.”

Yaşayan en büyük orkestra şeflerinden olan Muti'nin en az kırk milyon kişiye ulaşan sözleri, karar vericiler tarafından dikkate alınmalı. Öyle görünüyor ki, bu zor dönemde sağlıklı kalabilmek için sadece ileri yaştakilerin değil her yaşta insanın, besin değeri yüksek yiyeceklere olduğu gibi kültür ve sanata da ihtiyacı var.

DİJİTALLEŞMENİN SANATA ve SANATÇIYA SAĞLADIĞI YENİ ENSTRÜMANLAR: VR, AR VE NFT NEREDEYİZ, NEREYE GİDİYORUZ?

İsmail Okay

By OyundariZorigtbaatar - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=47636477>

Sanal Gerçeklik ve Arttırılmış Gerçeklik teknolojileri, hızla gelişen oyun sektörünün bir süredir tanıdığı, bildiği ve kullandığı ekipmanlar arasındadır. Bu gözlük teknolojileri, dijital oyun sektörü için önemini, oyuncuya kendisini oyunun içinde hissettiren bir deneyim sunmasından alır. Facebook, HTC, HP gibi birçok sektör devinin bu teknolojilere büyük yatırımlar yapmasının ardındaki tek nedeni oyun

sektörü olarak düşünmek, bizler için yanıltıcı olabilir.

Ayak sesleri duyulan ancak henüz iddia edilmediği düzeyde insan hayatının bir parçası olmamış Metaverse, sadece sektör devlerinin yatırım yönelimlerini değil aynı zamanda sanata ve sanatçıya bakış açısını da değiştirmek üzeredir. Toplumun geleneksel sanatçı tasvi-

DALL-E 2023-01-09 16.35.33 - A visual depicting the relationship between art and artificial intelligence for the cover of the annual report book of a cool culture and art publicat

rinin bu dönüşümü, pek çok açıdan heyecan verici olsa da, sanatçının teknoloji ile birlikteliği aynı zamanda karşılıklı bir mücadeleyi de içinde barındırır. 2022 yılının son çeyreğinde tüm dünyadaki sanatçılar tarafından başlatılan “No to AI Generated Images” kampanyası buna iyi bir örnek olabilir. Yapay Zeka tarafından üretilen görsellere karşı duran sanatçılar tarafından başlatılan bu kampanya oldukça ses getirmiştir.

Tüm bu tartışmalar sanat, sanatçı ve teknoloji ilişkisi üzerine yeni değerlendirmeye girişmemizi zorunlu kılar. Yeni düzende sanatçı yapay zeka ile girdiği özgünlük ve yaratıcılık savaşını kazanabilir mi? NFT, sanatçının fikri ve mülkiyet haklarının korunması için yeterli olabilir mi? AR / VR teknolojileri mevcut sanatsal gelenekleri dönüştürebilir mi? Bu sorular sanatsal üretim kaygısı taşıyan ve teknolojiyi takip eden tüm sanatçılar tarafından şimdiden tartışılmaya başlanmıştır.

AR - VR / Artırılmış Gerçeklik - Sanal Gerçeklik

Sanal Gerçeklik (Virtual Reality - VR) ve Artırılmış Gerçeklik (Augmented Reality - AR)

gibi yeni görüntüleme teknolojileri kullanıcılara yeni deneyimler vaad etmektedir. Askeri alanlarda uzun yıllardır başarıyla kullanılmakta olan bu teknolojilerin, günümüzde sivil hayatta kullanılmasında oyun sektörü öncü bir rol oynamıştır. Aslında eğlence endüstrisine hizmet etmekte olan oyun sektörü, belki de planlanmamış şekilde sanatı, sanatçıyı ve sanat eserini yeniden şekillendirmek üzeredir.

Günümüze değin, konvansiyonel sanatsal üretim araçlarını kullanarak eserler üretmiş sanatçılara, alışık oldukları gereçlerin dijital benzetimlerini sunan bilgisayar teknolojileri, artık gelenekselin simülasyonu dışında özgün enstrümanlar sunmaktadır. Sanal Gerçeklik teknolojisi ile çalışan ve Google tarafından üretilmiş Tilt Brush (günümüzde Open Brush olarak devam etmektedir) buna iyi bir örnek teşkil eder. Bu programı kullanan sanatçının tuvali artık üç boyutlu uzay boşluğudur. Kalem ve fırça ise, sanal gözlüğün kontrolcülerine dönüşmüştür. Üstelik bu üretimler artık static olmak zorunda da değildir. Animasyonlu ve audiovisual içerikler de barındırabilen üretimler yapılabilmesinin önü açılmıştır.

Sanal Gerçeklik sanatçıya sadece yaratım ve

tasarım sürecinde değil aynı zamanda yaratılan eserlerin sergilenmesinde yeni olanaklar sunmaktadır. Fiziksel sergi alanlarının (müze, sergi salonları vb.) en büyük sorunlarından olan zaman ve mekan problemlerinin bu teknoloji ile birlikte ortadan kalkması mümkün olmuştur. Böylelikle sanatçılar, artık coğrafi lokasyondan bağımsız, zaman sınırlaması olmadan alımlayıcısına ulaşabilen eserler yaratabilmektedirler.

NFT / Nitelikli Fikri Tapu

Mevzubahis dijitalleşme olduğunda zaman ve mekan kısıtının ortadan kalkması hakkında pek çok olumlu şeyden bahsedilebilir. Ancak diğer taraftan, sanatçının artık kendi eserine dokunamaz hale geldiği de aşıkardır. Dijitalleşen eser artık bilgisayar dünyasının içerisinde bir veri haline dönüşmüştür. Bu noktada, konvansiyonel anlamda sanat eseri olarak bildiğimiz bu 'veri'nin özgünlüğünün ispatı ve üreticisinin / sahibinin kimliği, NFT (Non Fungible Token - Nitelikli Fikri Tapu)'e kadar sorunlara sebep olmuştur. Ancak bir sanat eserinin NFT'ye çevrilmesinde de pek çok adım hukuki olarak halen tartışmalıdır. Bunlardan en önemlisi üretici olmadığı eserleri NFT formatına çevirmiş kişiler ile sanatçılar arasında devam eden hukuki mücadelelerdir. Hukuksal zemin oluşturulana kadar bu tartışmaların devam edeceği söylenebilir.

AI / Yapay Zeka

Sanatçının hizmetine sunulan dijital enstrümanların dışında, sanatçıya alternatif oluşturabilecek teknolojiler de mevcuttur. Artificial Intelligence (Yapay Zeka) adı altında toplanan tüm bu girişimler, sanatsal üretimi destekleyip, geliştirebileceği gibi, sanatçıyı denklemden çıkarma tehdidini de içinde barındırmaktadır. Aslında var olan tüm sanatsal üretimleri inceleyip, bu üretimlerden yararlanarak yeni bir eser oluşturma iddiasında olan yapay zeka, tehditkar bir unsur olarak dijitalleşmeye karşı olmayan sanatçıları da karşısına almaktadır. Doğru kullanıldığı takdirde insanlığın yardımcısı olabilecek teknolojik araçların, sanatsal yaratım sürecinde insanı devreden çıkartabilecek unsurlara dönüşme ihtimali de mevcuttur. Yazının başında belirtilmiş "No to AI Generated Images" kampanyası, tüm bu endişelerden hareketle ortaya çıkmıştır.

Dall-e ve Midjourney günümüzde hem sanatçılar hem de sanatçı olmayanlar için kullanıma açılmıştır. Adı geçen platformlar internetteki tüm görsel veri tabanını tarayarak eriştikleri görselleri kolektif bir zeminde ve izinsiz şekilde bir araya getirmekte ve böy-

lelikle yeni çıktılar üretmektedirler. Bu durum sanat dünyasının bireyleri tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Tüm bu tartışmalara karşın konu ile ilgili etkin bir çözüm henüz gündemde değildir.

Yapay zekanın bu olumsuz sayılabilecek özelliklerine rağmen sanatın ve sanatçının faydasına hizmet edebilecek yönleri de mevcuttur. Yapay zekanın düşük çözünürlüklü görsellerin yüksek çözünürlüğe dönüştürülmesi (NVIDIA DLSS teknolojisi), başta oyun ve oyun teknolojileri olmak üzere görsel çıktılar üreten pek çok başlıkta kullanılmaktadır. Böylelikle yüksek çözünürlüklü görsellerin internet üzerinden transferinde kaybedilen bant genişliğinin önüne geçilmektedir. Önümüzdeki süreçte bizi bekleyen üç boyutlu metaverse dünyasındaki görsel verilerin büyüklüğü düşünüldüğünde, bu alanda optimizasyona yönelik tüm yaklaşımlar oldukça önemli olduğu söylenebilir. Doğrudan sanat ile ilişkili görülmesine de metaverse evrenindeki yaratımların ve bu evrende yer alacak sanatçıların, sanat izleyicisi ile günümüzdekinden çok daha yüksek kalite ve yüksek hızda bir deneyimle buluşmaları yine yapay zeka sayesinde olacaktır. Bu nedenle insanın ürettiği pek çok araç gibi iyi ve kötü kullanımının insanlığı farklı yön- lere götürebileceği bir yenilik ile karşı karşıya olduğumuz açıktır.

Metaverse'ün halen teknolojik olarak olgunlaşmadığı ve yeterli kullanıcı sayısına ulaşmadığı düşünüldüğünde, önümüzde katetmemiz gereken uzun bir yol olduğu görülmektedir. Bu yolda ilerlerken, yukarıda bahsedilen tartışmaların yaşanması, belirli başlıklarda taraftarların ve karşı duranların olması son derece doğaldır. Daha iyiye ulaşmak adına bu tartışmaların sonuçları sürecin hızlanmasına katkı sağlayacaktır. Diğer yandan, metaverse evreninin başat hedef kitlesinin günümüz X, Y ve Z kuşakları olmadığı aşıkardır. Yeni bir evrenin ve dijital bir dünyanın kurgulandığı bu sürecin asıl kullanıcılar alfabenin son harfleriyle temsil edilen jenerasyonlar değildir. Dijital yeni tüm evrenlerin asıl kullanıcıları Alfa ve Beta kuşakları olacaktır. Alfa ve Beta kuşaklarının sanatsal temsilcilerinin, yeni dijital evrenlerdeki eser üretimlerinin başlaması zaman alacaktır. Bu süreçte ise sözkonusu teknoloji olgunlaşacak ve belki de bu metinde bahsedilmiş pek çok tartışma çoktan çözüme kavuşmuş olacaktır.

Chat GPT:

Sanatçıların yapay zeka tarafından yerine getirilemeyecek özel yeteneklere sahip olduklarını düşünüyorum.

İzmir.Art ekibi olarak, yapay zeka dil modeli olan Chat GPT ile yapay zekanın bugünkü durumu, gelişimi, üretimleri üzerine bir röportaj gerçekleştirdik.

Chat GPT

Son yıllarda teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ile sanatın üretim ve tüketim alanları hakkında her geçen gün yeni tartışmalar çıkmaktadır. Teknoloji alanındaki gelişmelerin hızını bilsek de yaratıcı alanlara bu kadar kısa sürede etki eden bir dönem olmamıştı. Sizler bu yazıyı okurken bahsettiğimiz gelişmeler bile eskimiş yepyeni gelişmeler olmuş olabilir. NFT'ler bir sanat eseri midir, değeri nasıl ölçülür, fiziki hali olmadan kod halinin olması ne anlam ifade ediyor gibi birçok soru sorduk. NFT nedir ne değildir diye tartışırken bir anda kendimizi Metaverse'te arsa bakarken bulduk. Metaverse ile sanatın sunulacağı ve deneyimleneceği dijital alanları konuşmaya başladık. Bir anda "avatar" adı verilen ikinci yaşamlarımız belirdi. Dijital bir paralel evrende yeni yaşantılar kurmaya başladık. Öyle ki dijital bedenimiz ve kimliğimizle metaverse dünyada konsere gittik, toplantıya katıldık, sergi gezdik, buluştuk. Yapay zekâya prompt yazarak görseller üretmeye başlamışken dil programına senaryo yazdırmaya başladık.

Geçen sene ise yapay zekâ ile üretilen yaratıcı içerikler hayatımıza girdi. Bugün ise herkes yapay zeka araçları ile beste yapabilmekte, resim çizebilmekte, senaryo yazabilmekte.

İzmir.Art olarak yaşanan bu gelişmelerin etkisinde yaratıcı alanda çalışan kişilerin ve sanatçıların, "işsiz mi kalacağız", "artık ne üreteceğiz" hatta "sanat bittii!" gibi söylemleri arasında bu konuyu ele alalım istedik. Bunu da yapay zekâ dil modeli olan Chat GPT ile bir röportaj yaparak gerçekleştirdik. Yaptığımız röportaj ile yapay zekânın bugünkü durumu, üretimlerini, değerlendirmelerini sizlere sunmak ve beraber tartışmak istedik.

Chat GPT öğrenen ve gelişen bir model olduğu için gerçek bir birey gibi sorularımızı yönelttik. Sorduğumuz sorulara ve Chat GPT'nin verdiği yanıtlara hiçbir şekilde müdahale edilmeden sizlere sunuyoruz. Kültür, sanat, teknoloji ve İzmir hakkında merak ettiklerimizi bazen ciddi sorularla bazen de klişelerle ile Chat GPT'ye yönelttik. Ancak şunu belirtmek isteriz: Chat GPT'nin verdiği bazı yanıtların varyasyonlarını talep etmemize rağmen benzer kalıpta yanıtlar verdi, bazı yanıtlarında ise tehlikeli sulara girmeden politik yanıtlar vererek bizi geçiştirdi. Son olarak yaptığımız bu röportajın, sanat ile teknoloji arasındaki ilişki üzerine düşündürmeyi amaç edinen; biraz ciddi, biraz da muzip bir yaklaşım olduğunu belirtmek isteriz.

İzmir.Art: Seninle bir röportaj yapabilir miyim?

Chat GPT: Tabii, röportaj yapmaya memnuniyetle katılıyorum. Sormak istediğiniz soruları yazarsanız, size en iyi şekilde yanıt verebilirim.

İzmir.Art: Merhaba Chat GPT. Bize kısaca kendini tanıtabilir misin?

Chat GPT: Merhaba! Ben Assistant olarak bilirim ve OpenAI tarafından eğitilmiş bir dil modeliyim. Ben dil üzerine yapılan araştırmaların sonuçlarını kullanarak, insanların sorularına ve girdikleri metinleri anlamaya çalışırım. Benim amacım, insanların dil konusunda sorunlarına yardımcı olmak ve dil konusunda bilgi vermektir.

İzmir.Art: Sanat hakkında neler söylemek istersin?

Chat GPT: Sanat, bireylerin düşüncelerini, duygularını ve deneyimlerini ifade etmek için güçlü bir yoldur. Toplumun yansımasıdır ve insan koşulları hakkında bilgi sağlar. Sanat da ilham verebilir, zorlayabilir ve izleyicileri diğer iletişim formlarıyla gerçekleştirilemeyen şekillerde etkileyebilir. Sanat, insanların dünyayı anlamaya ve anlatmaya çalıştıkları bir yoldur ve insanların hayatlarını zenginleştirir. Sanat, insanlar arasındaki iletişimi ve anlaşmayı artırır ve insanların kendilerini ifade etme yeteneklerini geliştirir. Sanatın insan kültürünün temel bir parçası olduğuna inanıyorum ve desteklenmesi ve kutlanması gerektiğini düşünüyorum.

İzmir.Art: Peki yapay zekanın sanat alanında kullanımı hakkında neler söyleyebilirsin?

Chat GPT: Yapay zeka, sanat alanında birçok farklı şekilde kullanılabilir. Örneğin, yapay zeka, müzik besteleme veya söz yazma gibi işlemlerde kullanılabilir ve bu işlemleri hızlı ve doğru bir şekilde gerçekleştirme yeteneğine sahiptir. Ayrıca, yapay zeka, resimler ve heykeller gibi görsel sanat eserlerini üretebilir

ve bu eserlerin özelliklerini ve stilini tasarlamaya yardımcı olabilir. Yapay zeka ayrıca, tiyatro oyunlarının senaryolarını yazmaya veya sinema filmlerinin özetlerini üretebilir. Yapay zeka, ayrıca dil üzerine çalışan bir dil modeli olarak, yazın alanında da kullanılabilir ve yazılı metinlerin dil kurallarına uygunluğunu denetleyebilir veya yeni metinler üretebilir.

Yapay zeka, sanat alanında çok sayıda farklı şekilde kullanılabilir ve sanat alanında yeni fikirler üreterek, sanatçıların yaratıcılığını teşvik edebilir. Yapay zeka teknolojisi, sanatçıların eserlerini daha geniş bir kitleye ulaştırmalarına yardımcı olabilir. Ancak, sanatta yapay zeka teknolojisinin kullanımının bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin, bu teknolojinin kullanımı, sanatçıların eserlerini yaratma sürecinde daha az yaratıcı olmalarına neden olabilir. Ayrıca, yapay zeka teknolojisinin kullanımı, sanatçıların eserlerini ifade etme sürecinde daha az düşünceli olmalarına neden olabilir.

Sonuç olarak, sanatta yapay zeka teknolojisinin kullanımı, sanatçıların eserlerini yaratmaları ve bu eserleri ifade etmeleri açısından önemli fırsatlar sunabilir. Ancak, bu teknolojinin kullanımının bazı dezavantajları da bulunmaktadır ve bu nedenle sanatçılar bu teknolojinin kullanımını dikkatli bir şekilde değerlendirmelidir.

İzmir.Art: Yapay zeka sanatçıların yerini alabilir mi? Sence sanatçıların gelecek kaygıları haklı mı?

Chat GPT: Yapay zeka, bazı sanat alanlarında insanların yaptıkları işlemleri gerçekleştirme yeteneğine sahiptir ve bu nedenle, bazı sanatçıların endişe etmelerine neden olabilir. Ancak, yapay zeka, insanların yaratıcılığını ve düşüncelerini ifade etme yeteneklerini değiştirmez ve bu nedenle, sanatçıların yapay zeka tarafından yerine getirilemeyecek özel yeteneklere sahip olduklarını düşünüyorum. Yapay zeka, insanların yaptıkları işlemleri hızlı ve doğru bir şekilde gerçekleştirme yeteneğine sahiptir ve bu nedenle, bazı sanat alanlarında insanların yerine geçebilir. Ancak, yapay zeka, insanların düşüncelerini ve yaratıcılıklarını ifade etme yeteneklerini değiştirmez ve bu nedenle, sanatçıların yapay zeka tarafından yerine getirilemeyecek özel yeteneklere sahip olduklarını düşünüyorum.

İzmir.Art: Peki yapay zekanın sanat piyasasına bir etkisi olacak mı?

Chat GPT: Yapay zeka, sanat piyasasına etkisi olabilir. Örneğin, yapay zeka, sanat eserleri üretilebilir ve bu eserler, insanlar tarafından alınıp satılabilir. Yapay zeka ayrıca, sanatçıların çalışmalarının özelliklerini ve stilini tasar-

lamaya yardımcı olabilir ve bu nedenle, yapay zeka ile oluşturulan eserler, insanlar tarafından beğenilebilir ve piyasada yüksek fiyatlarla satılabilir. Yapay zeka ayrıca, sanat piyasasında gerçekleştirilen işlemleri hızlandırabilir ve bu nedenle, sanat piyasasının verimliliği artabilir. Ancak, yapay zeka, sanat piyasasında yerine getirilemeyecek özel yeteneklere sahip olan sanatçıların yerine geçmez ve bu nedenle, sanat piyasasında yapay zeka tarafından yerine getirilemeyecek özel yeteneklere sahip olan sanatçıların yerine geçmez.

İzmir.Art: Sanat sanat için midir yoksa toplum için midir?

Chat GPT: Sanat hem sanat için hem de toplum için önemlidir. Sanatçıların kendi iç dünyalarını ifade etmek ve yaratıcılıklarını geliştirmek için sanat yapmaları önemlidir. Aynı zamanda, sanat toplumda farkındalık yaratmak, düşünceleri değiştirmek ve insanların düşüncelerini sorgulamasına yardımcı olmak için de önemlidir. Bu nedenle, sanat hem sanatçıların kendileri için hem de toplum için önemlidir.

İzmir.Art: Sanat bir toplumu parçalanmış bir durumdan birleşmiş bir bütüne dönüştürebilir mi?

Chat GPT: Sanat, bir toplumu parçalanmış bir durumdan birleşmiş bir bütüne dönüştürme potansiyeline sahiptir. Sanat, insanların farklı kültürlerinden, düşüncelerinden ve deneyimlerinden yola çıkarak bir araya gelmelerine yardımcı olabilir. Sanat, insanların ortak değerlerini keşfetmelerine ve farklılıklardan zenginlikler çıkararak birleşmelerine yardımcı olabilir. Bu nedenle, sanat toplumları parçalanmış durumlardan birleşmiş bütünlere dönüştürebilir.

İzmir.Art: Sence Türkiye'de 2022 yılında sanat alanındaki en önemli gelişmeler nelerdir?

Chat GPT: 2022'de Türkiye'deki en önemli sanat gelişmelerini tahmin etmek, daha birkaç yıl olduğu için zor. Bununla birlikte, Türk sanat dünyasında önemli olabilecek bazı potansiyel gelişmeler şunlardır:

1. Daha fazla sanatçının tanınırlık ve uluslararası teşhir kazanmasıyla, Türk çağdaş sanat ortamının sürekli büyümesi.
2. Sergiler ve sanatçı misafirhaneleri için finansman da dahil olmak üzere sanata yönelik devlet desteğinde artış.
3. Sanatçılara çalışmalarını sergilemeleri için daha fazla fırsat sağlayan yeni sanat kolektiflerinin ve galerilerin ortaya çıkışı.
4. Ülkenin zengin sanatsal mirasının daha da tanıtılması için yeni müzeler ve kültür merkezlerinin kurulması.
5. Hükümetin saldırgan veya kamu düzenini tehdit edici bulduğu sanatsal ifadeye yönelik baskılarının devam etmesi, sanat dünyasında sansür ve ifade özgürlüğü tartışmalarının sürmesine yol açıyor.

İzmir.Art: Türkiye'de sanatta sansür ve şiddet ile ilgili neler söylemek istersin?

Chat GPT: Türkiye'de sanat ve ifade özgürlüğü konusunda son dönemlerde ciddi endişeler yaşanmaktadır. Sanatçıların eserleri ve görüşleri sık sık sansürlenmekte ve şiddet görmektedirler. Türkiye'de sanatçıların şiddete maruz kalması da sıkça görülmektedir. Sanatçılar, siyasi görüşleri ve yaptıkları işler nedeniyle hedef alınarak saldırılara uğramaktadır. Bu durum, sanatçıların çalışmalarını yapmalarını engeller ve onların ifade özgürlüğüne zarar verir.

Özellikle 2016'da yaşanan darbe girişimi sonrasında, hükümetin sanatçıları hedef alarak, eserlerini yasaklaması ve tutuklaması giderek artmaktadır. Bu durum, sanatçıların ifade özgürlüğünün sınırlandırılması ve üretimlerini engellemeye yönelik bir tutumdur.

Bu durum, sanatçıların ifade özgürlüğünü kısıtlamakta ve onların çalışmalarının kamuya ulaşmasını engeller. Böylece sanatçıların yaratıcılığı sınırlandırılmış ve sanatın özgürlüğü kısıtlanmış olur.

Sanatçıların tutuklanması ve eserlerinin sansürü, Türkiye'de demokrasi ve insan haklarına aykırıdır. Bu tavır, ülkenin dünya kamuoyunda da olumsuz bir görüntü oluşturmaktadır.

Türkiye'de sanat ve ifade özgürlüğünün korunması, demokrasinin ve insan haklarının

önemli bir unsurdur. Bu nedenle, hükümetin sanatçıların eserlerini ve fikirlerini sansürlemeye yönelik tutumundan vazgeçmesi ve şiddete maruz kalan sanatçıların korunması gerekmektedir. Bu sayede, Türkiye’de sanatın özgürce ifade edilebileceği ve gelişebileceği bir ortam yaratılabilir.

İzmir.Art: İzmir’in kültür ve sanat hayatı hakkında neler düşünüyorsunuz?

Chat GPT: İzmir’in kültür ve sanat hayatı hakkında genel bilgi verebilirim. İzmir, Türkiye’nin batısında bulunan bir kenttir ve Türkiye’nin en büyük liman kentlerinden biridir. İzmir, Türkiye’nin en eski kentlerinden biridir ve tarihi boyunca farklı medeniyetler tarafından yönetilmiştir. Bu nedenle, İzmir, zengin bir kültür mirasına sahiptir ve bu kültür mirası, kentteki sanat ve kültür faaliyetlerine de yansımaktadır.

İzmir, Türkiye’nin kültür ve sanat ortamına önemli katkılarda bulunan bir şehirdir. İzmir’de geniş bir sanat etkinliği ve festivalleri yelpazesi mevcuttur. İzmir halkı da genellikle sanat ve kültüre ilgili bir topluluktur. Bu nedenle, İzmir’in kültür ve sanat ortamı oldukça canlı ve hareketlidir.

İzmir, kültür ve sanat alanında çok sayıda etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Bu etkinlikler arasında, İzmir Festivali, İzmir Caz Festivali, İzmir Tiyatro Festivali gibi ünlü festivaller bulunmaktadır. Bu festivaller, İzmir’in zengin kültür mirasını ve sanatını sergilemek için düzenlenmektedir. Ayrıca, İzmir’de birçok sanat galerisi, müzesi ve tiyatrosu bulunmaktadır. Bu galeriler, müzeler ve tiyatrolar, İzmir’in kültür ve sanatını sergilemek için kurulmuş ve ziyaretçilerine İzmir’in kültür mirasını tanıtmaya yönelik birçok sergi ve etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Sonuç olarak, İzmir, zengin bir kültür mirasına sahip ve bu kültür mirası, kentteki sanat ve kültür faaliyetlerine de yansımaktadır.

İzmir.Art: Akdeniz kültürü içinde İzmir’in yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz bize?

Chat GPT: Akdeniz kültürü, Akdeniz havzasında yer alan ülkelerin ortak kültürel özelliklerini ifade eder. Bu ülkeler arasında Türkiye, İtalya, Yunanistan, Mısır, Lübnan, Fas ve İspanya bulunmaktadır. Akdeniz kültürü, bu ülkelerin ortak tarihi, coğrafyası ve iklimi nedeniyle ortak özellikler taşır. İzmir, Türkiye’nin Akdeniz kültürüne ait önemli bir şehridir. İzmir, tarihi boyunca birçok farklı kültürün etkisini görmüş ve bu kültürlerin birleşimiyle şekillenmiştir. Bu nedenle İzmir, Akdeniz kültürünün önemli bir temsilcisidir.

İzmir’de, Akdeniz kültürünün önemli özellikleri görülmektedir. Örneğin, İzmir’de Akdeniz mutfağının lezzetleri tadılabilir. Bu mutfak, sebzeler, baklagiller, balık ve deniz ürünleri gibi besinlerden oluşur ve bu besinler, Akdeniz havzasında bol miktarda bulunur. Ayrıca, İzmir’de Akdeniz kültürünün önemli bir parçası olan tarihi yerler de görülebilir. Örneğin, İzmir Agorası, Akdeniz kültürünün önemli bir yapısıdır ve bu yapı, tarihi boyunca çeşitli medeniyetlerin etkisini görmüştür. Sonuç olarak, İzmir, Türkiye’nin Akdeniz kültürüne ait önemli bir şehridir ve bu şehirde Akdeniz kültürünün önemli özellikleri görülebilir. İzmir, Akdeniz kültürünün önemli bir temsilcisidir ve bu kültürün birleşimini gösteren önemli bir şehirdir.

İzmir.Art: İzmir’deki genç sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Chat GPT: İzmir’deki genç sanatçıların, şehrin canlı sanat camiasının önemli bir parçası olduğunu düşünüyorum. Şehrin zengin tarihi ve çeşitli kültürü, genç sanatçılar için zengin bir ilham kaynağı sağlıyor ve şehirdeki birçok galeri ve sanatçı tarafından işletilen alanlar, çalışmalarını için önemli platformlar sağlıyor. İzmir’deki genç sanatçıların karşılaştığı en önemli zorluklardan biri, sanata yönelik destek ve fon eksikliğidir. Pek çok genç sanatçı, çalışmalarını sergilemek ve hak ettikleri takdir ve desteği almak için fırsatlar bulmakta zorlanıyor. Ancak bu zorluklara rağmen İzmir’de adından söz ettiren ve şehrin canlı sanat camiasına katkıda bulunan birçok genç sanatçı var. Şehrin birçok galerisi ve sanatçıları tarafından işletilen alanlar, genç sanatçıların çalışmalarını sergilemeleri ve görünürlük kazanmaları için önemli platformlar sağlıyor. Genel olarak, İzmir’deki genç sanatçıların şehrin canlı sanat camiasının hayati bir parçası olduğuna inanıyorum. Onlar şehrin sanat ortamının geleceğidir ve onların yeteneklerini desteklemek ve geliştirmek önemlidir.

İzmir.Art: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları içinde Kültür’ün yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Chat GPT: Sürdürülebilir kalkınma amaçları içinde, kültür insanların geçmişlerini ve kimliklerini anlamalarını sağlar. Bu sayede insanlar geçmişlerinden ve kimliklerinden güç alarak, gelecekte de yaşamlarını sürdürmeyi amaçlayabilirler. Kültür ayrıca insanlar arasında bir bağ kurmayı ve bir toplum oluşturmayı sağlar. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma amaçları içinde kültürün yeri oldukça önemlidir.

İzmir.Art: İzmir Deklarasyonunda yer alan Döngüsel Kültür hakkında ne düşünüyorsun?

Chat GPT: İzmir Deklarasyonunda yer alan Döngüsel Kültür kavramı, insanların yaşamlarında doğayla uyumlu bir şekilde hareket etmeyi hedefleyen bir anlayıştır. Bu anlayışa göre, insanların tüketim ve üretim alışkanlıkları doğanın dengesini bozmamalıdır. Döngüsel Kültür, doğayla uyumlu bir yaşamı savunan bir felsefedir ve bu nedenle benim de desteklediğim bir anlayıştır.

İzmir.Art: İzmir.Art hakkında okuyucularımıza neler söylersin?

Chat GPT: www.izmir.art websitesi İzmir'in sanat ortamını anlatan ve sanatçıların eserlerini sergileyen bir website gibi görünüyor. Bu website sayesinde İzmir'deki sanatçılar ve sanat etkinlikleri hakkında daha fazla bilgi edinebilir ve İzmir'in sanat dünyasına daha geniş bir açıdan bakabiliriz. Ayrıca, sanatçıların eserlerini de bu website üzerinden inceleyebilir ve sanat eserlerini satın alabiliriz. Bu nedenle, www.izmir.art websitesi İzmir sanat ortamının tanıtımı ve gelişimine katkıda bulunan bir website gibi görünüyor.

İzmir.Art: İzmir için bir şiir yazabilir misin?

Chat GPT:

İzmir, denizin şehri,
Rüzgar serbest esiyor,
Ve güneş parlıyor,
Sıcaklık ve ışık getiriyor.
Sokaklarınız canlı,
Enerji ve hava ile,
İnsanlar gülüyor ve sohbet ediyor,
Günlerini geçirirken.
Geçmişiniz zengin,
Kültürünüz çeşitlilik,
Bir kazanın gelenekleri,
Sizi benzersiz ve özel yapıyor.
İzmir, seni seviyorum,
Güzelliğin ve caziben,
Her zaman bir parçam olacak,
Kalbimde sonsuza dek kalacaksın.

Chat GPT

Dall-e : Dall-e: The view of the city of İzmir in 2100, in the style of miniature painting

İzmir.Art Blog Röportajı

SANAT, ÖZLEM ve HÜZÜN: BERGAMA ORATORYOSU ÜZERİNE

Röportaj: İzmir.Art

İzmir'in ve Türkiye'nin kültür tarihi için özel, ayrıcalıklı ve görkemli günlerden bir tanesi yaşandı 20 Eylül 2022 akşamı. Bergama Asklepeion Tiyatrosu'nda izleyiciler yıllar önce evinden alınıp çok uzaklara götürülmüş bir sanat eserini, bir simgeyi Bergama Zeus Sunağı'nın ait olduğu topraklara yeniden kavuşması için hazırlanan bir eseri dinlediler: Bergama Oratoryosu: SUNAĞIN GÖZYAŞLARI. On bir bölümden oluşan oratoryo, pek çok değerli sanatçının ve kültür insanının katkılarıyla oluşmuş değerli bir çalışma. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer'in katkıları büyük. Prof. Dr. Suat Çağlayan'ın ilhamı ise bu eserin köşe taşlarından... İzmir.Art bu unutulmaz temsilin hemen öncesinde, bu özel ve ayrıcalıklı eserin librettosunu kaleme alan Gülümden Alev Karaman, bestecisi şef Tolga Taviş, anlatıcısı Hakan Gerçek ve Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi Şube Müdürü Emel Akçay Özer ile bu özel eser üzerine konuştu.

İzmir.Art: Öncelikle hoş geldiniz... Başlarken hemen okuyucularımızı bilgilendirmek adına ve ayrıca hatırlatmak amacıyla sormak isteriz, oratoryo nedir? Bize biraz bahsedebilir misiniz?

Tolga Taviş: Oratoryo, senfonik orkestranın eşlik ettiği koro ve solistlerin seslendirdiği, edebi bir çıkış noktası olan bir anlatı. Bunun bir opera eserinden en belirgin farkı sahnelemenin olmayışı. Herkesin durarak bir konser havasında olduğu fakat sadece bir müzik değil, başından sonuna bir drama ve her drama gibi girişi, gelişmesi sonucu ve çözümü olan bir eser denebilir. Oratoryo denildiği zaman bilgili kulakların aklına ilk önce kutsal nitelikli, dinsel nitelikli eserler gelir ama seküler oratoryo çok var günümüzde. Evet, çıkış noktası dini motivasyondur. Bundan en az iki yüz üç yüzyıl önce. Ama artık her türlü teatral metin, oratoryo haline getirilebilir.

Emel Akçay Özer: Oratoryo her ne kadar orkestra, koro ve solo sesler için bestelenmiş, kutsal nitelikli müzik yapıtı diye nitelendirilse de günümüzde birçok farklı konuda oratoryo yazılıyor. Fakat sanıyorum ki antik bir yapıya yazılmış ilk modern oratoryo olacak Bergama Oratoryosu.

İzmir.Art: Eserin meydana getiriliş sürecinden bahsedebilir miyiz? Nasıl bir hazırlık aşaması geçirildi?

Emel Akçay Özer: Eserin yaratılma süreci 2021 yılı Aralık ayında Başkanımız Sayın Tunç

Soyer'in direktifiyle başladı. Bu demek oluyor ki bir yıla yakın bir yaratım süreci ve sonrasında bir prova aşaması var. Librettosu, Devlet Opera ve Balesi dramaturglarından Gülümnden Alev Karaman, bestesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi orkestra şefi ve aynı zamanda besteci Tolga Taviş tarafından yazıldı.

Gülümnden Alev Karaman: İsim konulup çerçeve çizildikten sonra önce tarihsel araştırma, alan araştırması ve konuya hâkimiyet bakımından yaptığım çalışmalar var. Sonrasında da libretto, yani oratoryonun metnini yazma sürecinde çalışmalarım oldu. Bir buçuk yıl içerisinde geri dönüp bazı değişiklikler yaptık. Libretto yazıldı, fakat müziğe dönüşme süreci biraz farklılık arz ediyor. Ben bestecinin işini kolaylaştırmak bakımından pek çok yeri seçenekli olarak yapmaya çalıştım. Yani söz ile notaları müziğe uyumu bakımından, söyleniş kolaylığı bakımından, vokallerin duymu bakımından hepsinin ayrı ayrı gözetildiği bir süreç yaşadım. Benim kafamdaki müziği acaba besteciye duyurabilecek miyim? Sonra tabii bestelenme aşamasında onun bazı talepleri oluyor. Birlikte çalıştığımız ve şekillendirdiğimiz çok şey oldu. Sonra da işte artık izleyeceğimiz hale kavuştuk.

Gülümnden Alev Karaman (Fotoğraf: İzmir.Art)

Hakan Gerçek: Sahnede oyuncular olarak bir metin gelir elimize, orada biz yönetmenle beraber, kendi müziğimizi yaratırız. Dün ilk geldiğimde burada, kendi açımdan farklı bir şey yaşadım. Zaten metin daha önce elime ulaştı. Oradan tabii ki sizin kafanızda bir müzik oluşuyor metinle alakalı. Fakat müthiş bir orkestra...Orkestranın içine girince neye uğradığımı şaşırđım. Çok güzel bir eser. İlk defa dinledim ben de dün provada. Müthiş bir ses var. Müthiş bir ahenk var. Onun için de, siz de kendi müziğinizin dışına çıkıp oraya eşlik etmek durumunda kalıyorsunuz. O yüzden benim için çok farklıydı. Yani ben dün orada sevgili Tolga'nın müthiş bir eserini dinledim. Gerçekten okumama bile gerek yok diye düşündüm orada. Çünkü her şey o kadar güzel anlatılıyor ki. O yüzden yüreğine sağlık. Zaten o metin ben de bir şey oluşturuyor. Ve ulaşılması gereken noktada aslında çok anlamlı. Çıkış noktası çok

daha anlamlı meselenin. Hem metnin müziği, hem yaratılan eser; hepsi bir araya gelince okuyucuyu çok başka bir yere koyuyor.

Tolga Taviş: Libretto ile müziğin hazırlanma süreci adeta sarmaşığın büyümesi gibi. Hangisi kök hangisi dal bilemiyorsunuz. Önemli olan, sarılıyor ve arşa yükseliyor. Libretto, bizim müzik terminolojisinde enternasyonal bir terim. Aslında İtalyanca'dan geliyor: "kitapçık" demek. Biz uzun soluklu eserlerin sözcüklerine "libretto" diyoruz. Opera, operet, oratoryo için yazılmış sözler librettoya örnektir. Yine prozodi diye bir terim var bizim müzik ve fonetik sanatlarda. Müziğin kelimeye uyumu ya da kelimenin müziğe uyumu yani. Dilimiz Türkçe, fonetik uzmanlarının yarı entonasyon dedikleri bir kategoriye giriyor. Biz günlük hayatta konuşurken "her" zaman belli şeyleri belirtiyoruz. Mesela benim bu cümlede "her"i yüksek söylediğim gibi... Bu da kaçınılmaz bir müzikal dil yaratıyor. Besteciye düşen, o müzikal dille uyumlu bir yaratım sergilemek; onunla birlikte bir özgün iş yaratmak. İşin güzel kısmı da bu zaten. Aslında libretto müziği esir ediyor, bazen özgür bırakıyor. Librettoyu Gülümnden'in de izinleriyle ters düz ediyoruz. Çünkü amaç, eseri vücuda getirmek. Anlamlı ve duygulu bir hale getirmek. Tam bir takım çalışması. Çok fenomenik bir şey. Bunu ancak içinde yaşayınca anlarsınız.

Tolga Taviş (Fotoğraf: İzmir.Art)

İzmir.Art: Bergama Oratoryo'sunun oluşma fikri nasıl ortaya çıktı? Niçin eser formu olarak "oratoryo" seçildi?

Emel Akçay Özer: Eserin çıkış noktası, Kültür Eski Bakanı Suat Çağlayan'ın yazdığı iki şiirdir aslında. Hocamız, bu şiirlerin bestelenmesini rica etmişti. Önce dansla ifade etmek istedik ama sonrasında Gülümnden Alev Karaman'ın yazdığı sinopsis öylesine anlamlı olunca, daha büyük, dikkat çekici ve kalıcı bir şey yaratma dürtümüz bizi oratoryo formuna kadar getirdi. En önemlisi de çok sesli müzik formunda olduğu için İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak dünyanın her yerinde seslendirilebilir bir eser kazandırmış olduk.

Gülümnden Alev Karaman: Dediğim gibi bir buçuk yıl önce Suat Bey'in şiirleriyle buluşunca, bu şiirlerden bir sahne eseri yaratma fikriyle ortaya çıktı. Daha önce bir dans tiyatrosu olarak düşünüldü ve bunun üzerine bir konu yazıldı. Fakat sonra öylesine derinlikli ve işlenebilecek malzeme olduğu görüldü ki bunu hep birlikte bir oratoryoya çevirmeye karar verdik. Tabii, ikisi çok farklı formlar. Oratoryoda biraz önce konuştuğumuz gibi sözlü müzik var. Dolayısıyla bu şarkıların sözlerinin olması gerekiyor. Farklı bir form içerisine yazılması gerekiyor derken bu hale dönüştü.

Tolga Taviş: Neden oratoryo formunda böyle bir eser yazdığımızı söyleyeyim. Bu eser "Egelliliğimizin" bir sorumluluğudur ve sanatsal formunun yanı sıra misyon eseridir. Biz dünyanın her köşesine ama özellikle de Alman ulusuna bir mesaj göndermek istiyoruz. Ve bu mesajı da onların anladığı en üst dille yani senfonik, oratoryal bir dille Ege insanları olarak çok daha derinlikli bir şekilde yanıtmak istediğimiz için bu kadar önemli bir formda yazdık. Çünkü oraya gidip, kendi derdimizi kendi alfabemizle anlatsaydık bu etkiyi yaratmazdı diye düşünüyorum. Bu amacına çok daha hâsıl olan bir üslup oldu. Bu yüzden bilerek ve isteyerek bu formda yazdık.

İzmir.Art: Bakıldığında eser bir yandan da sanki bir eskiçağ tarihi, Yunan mitolojisi ya da daha özele indirgeyelim bir Bergama tarihi kitabı gibi adeta. Oratoryo'nun içeriğinden konuşmak isteriz.

Gülümnden Alev Karaman: Zeus Sunağı, tanrılar tanrısı Zeus ve kızı Athena'ya adanmış; Pergamon Krallığı'nın Galatları yendiği için zafer kutlaması adına yapılan bir anıt. Bir sunak esasen. Tabii Zeus'tan bahsediyoruz; Athena'dan bahsediyoruz. İşin içerisine bütün bir Yunan mitolojisi giriyor. Sunağın özelliği sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, mitolojide çok önemli yeri olan tanrılar ve titanların savaşını resmetmesi. Bütün frizlerde, sunağın dört bir tarafında bu savaşın betimlemeleri var. Çok büyük bir devrim, o çağa göre. Çünkü neredeyse üç boyutlu tasarımlar...

Güneş'in doğduğu taraftan gün ışığıyla ilgili tanrıların, Güneş'in battığı taraftan Ay ışığı ve gece karanlıkla ilgili tanrıların titanlarla savaşını son derece gerçekçi bir şekilde bize gösteriyor. İşin içinde mitoloji olunca; mitoloji, derya deniz bir konu. O yüzden tanrılar ve tanrıçaların ilişkileri oldukça zorlu bir konuydu. Bu zorlu konuda ben, elimden geldiğince bir dramatik yapı oluşturmaya çalıştım. Ve bir libretto, yani metin ortaya çıktı. Bestecimiz, orkestra şefimiz Sayın Tolga Taviş de muhteşem müzikler yazdı. Kendisine de söylüyorum: her kelimeyi, öylesine içselleştirip dantel

dantel yazdı ki müzikleri; şu anda artık yaşayan bir forma kavuştu bence.

Emel Akçay Özer: Bergama Oratoryosu için çok kapsamlı bir kitapçık hazırladık. Orada da görebileceğiniz gibi eserin teması ana kucağından kopartılmış Zeus Tapınağı'nın ait olduğu topraklara geri dönmesiyle ilgili. Suat Çağlayan şöyle diyor: Bir yanda ağlayan anne Bergama, diğer yanda ise Berlin'de yalnızlığa terk edilen ve anne özlemi çeken yavrusu; Zeus Sunağı...

Tolga Taviş: Ben öyle incelikli ve öyle güzel çalışılmış bir metin gördüm ki... Mitolojya, mitoloji çok incelikli ve çok bıçak sırtı bir konu. Çünkü zaten kurgusal bir realite var. O eserin içinden yeni bir kurgu çıkarmak sanki Mona Lisa'nın içinden yeni bir Mona Lisa çıkarmak gibi bir şey. Dolayısıyla, hem dokümanter üslupla hem de kurgusuyla, müzikal bir libretto önüme geldi diyebilirim. Bana da görevimi yapmak düştü. Müzisyeniz, müzik yazıyoruz. Materyal güzel olunca, işlemesi de keyif veriyor.

İzmir.Art: Cumhuriyetimizin ilk yıllarından itibaren ülkemizin pek çok kültürel ve tarihsel değeri, yine bir o kadar değerli bestecilerimizin eserlerine, oratoryolarına konu oldu: Nevit Kodallı'nın "Atatürk", Ahmed Adnan Saygun'un "Yunus Emre Oratoryosu"; Fazıl Say'ın "Nazım Hikmet" en bilinen örneklerinden. Şimdi de Bergama Sunağı bir sanat eseri, arkasında derin bir tarihsel ve dini uzamlar bulunduran bir simge, bir mimari değer için bir oratoryo. Bu oratoryo, Türk müzik tarihi açısından nereye konulmalı?

Tolga Taviş: Bu önemli soru için teşekkür ederim. Misyonunun yanı sıra bu eserin sanatsal kalitesini, daha doğrusu bir klasik olup olmayacağını gösterecek tek kriter, zaman. Biz suya bir yazı yazdık, bu çalındıkça ve günümüz teknolojisinde yayınlandıkça anlam kazanacak, ben zamanlar ötesi bir eser olsun isterim. Ama bunu şimdiden görmek çok zor. Çünkü bu sadece müziksel ve sanatsal kaliteyle de olmuyor. Arz talep dengesince eserin tekrar çalınması ve yayınlanmasının istenmesi lazım. Çünkü müzik tarihinde birçok dâhiyane eserin, tozlu raflarda çürüdüğünü; çalınmadığını ben şahsen biliyorum. Bu anlamda tabii dediğiniz doğru. Yani oratoryo operada olduğu gibi sadece dünyevi ve insani konular; aşk, nefret, intikam vesaire değil daha derinlikli konular, özellikle de kişi biyografileri üzerinden çok yapılıyor. Eskiden farklı hikâyeler de vardı. Fakat dediğiniz çok doğru. Biz de yaratıcılar olarak yani müzisyenler, librettistler, besteciler olarak yaptığımız şeyin özgünlüğünün bazen farkına varamabiliyoruz. Biz

bunu konuşuyorduk ama bir arkeolojik değere, bir simge binaya ve taşınmış, toprağından koparılmış bir binaya atfen yazılmış bir oratoryo belki de dünyada ilk defa yapılıyor. Bunda belki de demekten biraz daha iddialı bir tabir kullanabilirim. Bunu benden alıkoyan tek şey bir araştırma yapmadım ama iddia ediyorum ki böyle bir şey yapılmamıştır. Fakat şu var: Bu tapınak yüksek motivasyonla yapılmış, zamanının çok ötesinde bir tapınak. Dünya'nın her yerinde bu tarz yapılar var. Ama hiçbiri yerinden alınıp götürülmedi. Yani evet bir takım heykeller götürüldü, freskler, büstler, rölyef vesaire falan ama teker teker parça parça alınıp taammüden planlayarak buradan alınıp götürülüp orada tekrar birleştiler. Bu bile bir insanlık dramı aslında. Hâlbuki çiçek dalında güzeldir değil mi? Bu bizi böyle bir drama yazmaya itti. Gülümnden ve ben, öncelikle İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ve Emel Akçay Özer'e çok teşekkür ediyoruz. Dolayısıyla çok güçlü bir kadroyla, şu anda yüz yirmiyi aşkın insanla biz bunu Asklepeion'da seslendireceğiz. Soprano Eylem Demirhan Duru, mezo-soprano Ferda Yetişer, Tenor Erdem Erdoğan, Bas Engin Suna, Anlatıcı Hakan Gerçek Beyefendi ve Ahmed Adnan Saygun Senfoni Orkestrası ve korosuyla biz muazzam bir yapıda, bir nüfusla bunu Asklepeion Antik Tiyatro'dan bütün dünyaya yayacağız. Devami da gelecektir diye umut ediyorum.

Gülümnden Alev Karaman: Belki librettodan küçük bir alıntı yapabilirim. Hesiodos, (ki bizim için Homeros'tan Anadolu insanı olarak çok daha önemli bir kişi) "Yarım daha büyük olabilir bütünden, paylaşmanın güzelliği budur" diyor. Çünkü paylaşınca daha güçlüyüz, büyüğüz; bunu söylemek beni çok etkiledi. Bütün süreci çalışırken ki biz 1,5 yıldır çok yoğun bir tempoyla sürekli birlikte; neredeyse kelime kelime üzerinden geçerek içimizdeki duyguyu nasıl daha etkili anlatabilecek bir hale dönüştürürüz diyerek üzerinde çok düşünerek, çok tartışarak çalıştık. Beni çok tatmin eden bir çalışma oldu. Kendi adıma çok mutluyum. Umarım bu heyecanımız, duygumuz da yansıyacak.

Emel Akçay Özer: Aslında baştan beri söylediğimiz gibi, Bergama Oratoryosu konusu itibarıyla kendi alanında bir ilk olabilir. Ama dünya tarihi açısından nereye yerleşeceğini ilk seslendirmeden sonra aldığı olumlu ya da olumsuz tepkiler belirleyecektir. Biz alanında usta iki yaratıcı ile çalıştık, tiyatro sahnesinin usta isimlerinden Hakan Gerçek anlatıcı oldu, Devlet Opera ve Balesi'nin deneyimli sanatçılarından Eylem Dorukhan Duru, Ferda Yetişer, Erdem Erdoğan ve Engin Suna solist olarak yer alıyorlar. İzmir Büyükşehir Belediyesi Ahmed Adnan Saygun Senfoni Orkestrası ve Korosu'nu eserin bestecisi Tolga Taviş yöne-

tecek. Güçlü bir kadro oldu her açıdan.

İzmir.Art: Hakan Bey siz neler söylemek istersiniz oratoryoya ilişkin? Sürece ilişkin?

Hakan Gerçek: Ben tabii burada katılmış olmanın mutluluğuyla konuşabilirim. Çünkü bu işin yaratıcıları sevgili Tolga ve Gülümnden. Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi'nin yöneticileri, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve yöneticilerinin bu işin temelini atılmasında çok önemli yerleri var. Bana da böyle bir güzel teklif getirdiler. Açıkçası benim için de farklı bir deneyim. Çünkü orada bir orkestrayla bir şey yapmak, onun içinde yer almak farklı bir duygu getiriyor. Sadece oyunculuk açısından bakıyorum. Ama o kadar güzel bir kadro var ki onlarla birlikte çalışmaktan çok mutluluk duydum. Umarım alnımın aklıyla da çıkarım bu işten.

İzmir.Art: Bergama Sunağı'nın ülkemize getirilmesi için yıllardır verilen mücadelede "hukuk" ve "diplomasi" kullanılan temel araçlardı. Bu sefer de bir sanat dalı, bir sanat eseri sunağı ülkemize geri getirmek için verilen çabaları nihayete erdirmek için kullanılan araçlardan bir tanesi... Sanatın, bu örnek özelinde müziğin etkisi bağlamında nasıl bir araç olacağını düşünüyorsunuz?

Gülümnden Alev Karaman: Sanatın gücünü kullanarak, onların anlayacakları dilden söyleyelim diye yazıldı Bergama Oratoryosu. Yani bu şekilde bir formda, bir kez de böyle bir çağrı yapıp etkilemeye çalışmakla ilgili. Sanatın evrensel, karşı konulmaz gücünü kullanmaya çalıştık. Çünkü bu hepimiz için de vatanımıza bir gönül borcu aynı zamanda.

Tolga Taviş: Bir sanat ürünü yaratarak yapılan bir protesto, verilen bir mesaj, yapılan bir haykırış, haykırışların en asilidir. Biz "soft power" denilen bir güçle, sanatın yüksek etkisiyle bunu yapmaya çalışıyoruz. Bu güçlü darbeyi oraya vurmak istiyoruz. Sokakta bağırarak ya da pankart taşıyarak değil ki saygım sonsuz o üsluba, bir sanat eseri yaratarak bunu en güçlü şekilde duyurmak istediğimiz için bunu yaptık.

Emel Akçay Özer: Son yıllarda çokça kullanıldığı üzere: Soft Power! Tam anlamıyla da amaçladığımız bu. İnsanoğlu siyasetle başaramadığı birçok şeyi sanatın her türüyle ifade ediyor hatta değişime neden olabiliyor. Ama Başkanımızın bu konudaki tavrı çok net. Anadolu'nun bereketine sahip çıkıp dünyaya duyurmak gayreti gibi Anadolu topraklarına ait bu büyük mirasa da sahip çıkma konusunda kararlıyız. Elbette ki buradaki özümüz, hem anlam olarak hem de kütle olarak gerçek anlamda çok büyük ve kıymetli. Ama büyük

Atatürk'ün sözünü tersine çevirip şöyle diyebiliriz: "Gittiği gibi gelir".

İzmir.Art: Bu çalışma bütün sanatsal kariyeriniz anlamında ne ifade ediyor? Bunu nereye koyarsınız kişisel çalışmalarınız, kişisel tarihiniz içerisinde?

Tolga Taviş: Hepsi çocuğum gibi. Şöyle, her besteci en yeni yazdığı şeyi en küçük çocuğu olarak görür. En çok ona özenir. En çok onu sarar sarmalar. Ben yaklaşık yetmiş iki saattir Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi binası içerisinde çok büyük bir duygusal sinerji hissediyorum. Yaklaşık yüz otuz kişi var sahnede. Herkesin gözlerinden, gönüllerinden beğeni ve mutluluk akıyor. Dilerim bütün ölümlülere nasip olsun bu duygu. Bu anlamda ben çok avangart bir besteci değilim. Yani sadece sanat için yazmıyorum. İnsanlar ve müzisyenler, yani bunu üreten ve bunu tüketen insanlar için yazıyorum. Onların afiyeti önemli. Hem de en son kertede Egeli insanların, İzmirli insanların mutluluğu ve duygu yoğunluğu benim için önemli. O yüzden onlara yazdığım için onların anlık beğenileri de benim için çok önemli. Dediğim gibi son üç gündür herkes dili döndüğünce ne kadar mutlu olduğunu anlatmaya çalıştı. Ben de bu mutluluktan dolayı mutlu hissediyorum kendimi. Benim için çok önemli bir eser. Çünkü İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde çalışan tüm büyüklerimizin, Tunç Soyer başkanın, Ertuğrul Tugay'ın, Kadir Efe Oruç'un, Emel Akçay Özer'in, herkesin takdiri bana karşı teveccüh edip bunu tevdi etmiş olması benim için ayrı bir sorumluluk. Demek ki bu şehirle ilgili önemli bir misyon varsa, bir müzik insanı olarak insanlar beni işaret edebiliyor. Bunun kıvancı var içimde. Bu duyguları hissediyorum şu an. Son olarak şunu eklemek isterim. Bütün bu çaba, bu anısal süreç Suat Çağlayan hocamızdan çıktı. Daha önce zeytin şarkılarında da onun izi var. Onun kendi kafasındaki hayırlı, güzel takıntıları var. Bu işin kurucusu da Dr. Suat Çağlayan'dır. Yani, kendi kafasındaki fikirleri yazıya dökmek konusunda o kadar kaygılı ve istekli ki. Ben, Akdeniz'in zeytin şarkılarının onun teveccühü üzerine yazıyorum. Onun paralelinde bir gün bir telefon geliyor, "Pergamon Müzesi için yazacağız" diyor. İlk kıvılcımı Suat Çağlayan çakıyor. Şimdi de Bergama Oratoryo'sunun provasını yapıyoruz. "Şimdi çok çarpıcı bir projeyi yazacaksın" diyor. O, benden önde... Bana, gelecekte haber veriyor. Bu da çok mutluluk verici bir duygu.

Gülümden Alev Karaman: Ben de kişisel kariyerim bakımından çok özel bir yere koyuyorum bu ölçekteki bir çalışmayı. Doğrusu verim vermeyi düşünmediğim bir konu ve alandı. Birden böyle bir konu geldi ve çalışma fırsatı buldum. Beni düşünmüş olmalarından

dolayı, ben de çok mutluyum. Hakkını vermeye çalıştım elimden geldiğince. Umarım çok güzel bir iş ortaya çıkmıştır.

Hakan Gerçek: Burada yaratılan müthiş bir iş var. Buraya bir su damlası olarak geliyorum. Burada ben sadece bir aracıyım. Orkestra ve yaratılan eserle seyirci arasında ara ara çıkıp belki insanları uyaran ya da bilgilendiren bir aracıyım. Bu bir oyun olsaydı tabii ki farklı bir şey olurdu ama dediğim gibi yaklaşık kırk yıllık oyunculuk kariyerimde böyle bir yerin içinde olmak benim için çok farklı bir deneyim. Yani ben daha önce bu tip şeyler yaptım ama böyle bir orkestrayla, böyle bir eserle ilk defa yer alıyorum. Zaten benim için en büyük heyecan o. Bir çocuk heyecanı gibi oldu. Özellikle ilk provada. Tolga'ya da paylaştım. Benim için bir atölye çalışması gibi oldu bu. Sanat da böyle bir şeydir zaten, bir bütünün içinde bir parçasında yer almak ve onu ifade edebilmek tabii ki benim kariyerim açısından da çok önemli. Ama burada yapılan şey, "kıymet bilmekle" alakalı. Yani birçok kayıp eser var ama bütün bunları sanatın gücüyle ortaya çıkarmak, halkın gözüyle ortaya koymak tabii ki mümkün değil. Ama burada hepimiz ve bizi idare eden yöneticilerin kadir kıymet bilmesi var. Sanat seyirciye müthiş bir şey sunacak yarın akşam. Bu tartışılmaz! Ama zamanında Berlin'e götürülmeden kadir kıymet bilinseymiş yarın orada müthiş atmosferde "iyi ki bizimlesin dediğimiz" bir eser de çıkabilirdi ortaya. Keşke özellikle sanat eserleri konusunda kıymet bilsek. İleride de "ah Tolga'nın yazdığı eser vardı; notaları nerde?" dememek gerekiyor.

İzmir.Art: Son bir soru: Bergama Oratoryosu'nun yolculuğu nasıl olacak? Yurt dışında sergilenecek mi?

Emel Akçay Özer: 20 Eylül 2022'de Bergama Antik Kenti Asklepion Antik Tiyatrosu'nda Dünya'da ilk seslendirilişi yapıldı. Eseri mümkün olduğunca yurt dışında özellikle de Almanya'da seslendirme arzusundayız. İzmir'in dünya genelinde bir çok kardeş şehri var. Özellikle Başkanımız Tunç Soyer'in yakın zamanda açtığı Berlin, Bremen, Bielefeld, Hamburg ve Frankfurt İzmir ofislerimizin bu konuda öncü olmalarına inanıyorum.

Tolga Taviş: Yani bu denli derin ve özel bir eser yurt dışında yalnızca bir konserle biterse çok büyük bir israf olur. Hem yurt içinde hem yurt dışında defalarca çalınmalı, söylenmeli. Çünkü bu bir mesajdır. Tekrar tekrar verilmeli ısrarla dünyanın her yerinde. Bizim görevimiz, bu konserlere koşmak olacaktır.

İzmir.Art Blog Röportajı

MARTHA GRAHAM DANS TİYATROSU: “KEŞKE DANS ETTİĞİMİZ HER YERİN TOPLUMUYLA İZMİR’DEKİ GİBİ BİR BAĞ KURABİLSEK”

Röportaj: Begüm Tatari

Doksan altı yıllık geçmişiyle Amerika Birleşik Devletleri’nin en eski dans topluluğu olan ve modern dansın öncüsü Martha Graham tarafından kurulan “Martha Graham Dans Tiyatrosu”, 35. Uluslararası İzmir Festivali kapsamında İzmirli’lere çok özel bir akşam yaşattı. Begüm Tatari, sanat yönetmeni Janet Eilber ile sanat yönetimi vizyonu, Graham’ın yaratım süreci, İKSEV ile yaptıkları işbirliği ve günümüz dünyasında sanatın rolü hakkında bir röportaj gerçekleştirdi.

Efsanevi Martha Graham Dans Tiyatrosu (Martha Graham Dance Company - MGDC), 28 Haziran’da Kültürpark Açık hava Tiyatrosu’nda, izleyicilere çok özel bir akşam yaşattı. MGDC, İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı’nın (İKSEV) düzenlediği Uluslararası İzmir Festivali çerçevesinde, Graham henüz hayattayken 1990 yılında ve ayrıca 2014’te İzmir’deydi. Bu yılki 35. Uluslararası İzmir Festivali ile şehre üçüncü kez gelmiş oldu.

Program Graham’ın, adını çok sevdiği şair Emily Dickinson’a ait bir yazıdan alan “Acts of Light” başlıklı, 1981 tarihli üç bölümlük koreografisi ile başladı. Takiben, Graham’ın 1933’te yarattığı, Virginie Mécène’nin 2017’de yeniden düzenlediği solo eser, “Ekstasis” sahnelendi.

Sonra sıra, İKSEV ile MGDC’nin çok katmanlı ortak projesinin ürünü olan iki koreografinin dünya prömiyerine geldi. İKSEV’in teklifiyle

MGDC, vakfın bugüne dek on bir kez düzenlediği Dr. Nejat Eczacıbaşı Ulusal Beste Yarışması’nı kazanan eserlerden birini seçerek, ona özel iki koreografi oluşturdu. Baş dansçılar ve koreograflar Lloyd Knight ile Xin Ying’in, 10. Beste Yarışması’nın (2018) birincisi Doğaç İşbilen’in piyano konçertosunun iki bölümü için hazırladığı bu yeni koreografiler, projeye kabul edilen Türkiye’den on yedi genç dansçı tarafından icra edildi. Dansçıların MGDC ile İzmir’de yaptıkları sadece 35-40 saatlik çalışmanın ardından sahneye koydukları “Animato” ve “Instantaneous Speed” adlı eserler, coşkuyla alkışlandı.

Program, Graham’ın Sanatçı Kandinsky’nin bir eserinden ilhamla yarattığı ve ilk gösterimi 1948’de yapılan “Diversion of Angels” koreografisiyle sona erdi.

O akşam bizleri başka bir boyuta yükselten MGDC, doksan altı yıllık geçmişiyle ABD’nin en eski dans tiyatrosu. Topluluğun kurucusu Martha Graham (1894-1991), Pablo Picasso, Igor Stravinsky, James Joyce ve Frank Lloyd Wright ile birlikte 20. yüzyılın başlıca sanatsal güçlerinden biri kabul ediliyor. TIME dergisi Graham’ı “Yüzyılın Dansçısı” olarak adlandırmış, People dergisi “Yüzyılın Kadın İkonları” arasında göstermişti. Graham, hayatı boyunca 181 bale gösterisi ve kapsam ve büyüklük olarak baleye benzetilen bir dans tekniği yarattı. Bette Davis, Kirk Douglas, Madonna, Liza Minnelli ve Gregory Peck gibi isimlere,

bedenlerini bir ifade aracı olarak nasıl kullanabilecekleri konusunda eğitim verdi. Eşsiz vizyonu, yaratıcı dehası ve dansa verdiği hizmetlerden dolayı, aralarında ABD'nin en yüksek sivil ödülü olan Özgürlük Madalyası ile ABD Ulusal Sanat Madalyası'nın da bulunduğu sayısız ödüle layık görüldü. Modern dönemin önde gelen birçok bale koreografı, Martha Graham Tekniği üzerine eğitim almış veya onun dans topluluğunun üyesi olmuştur.

2005'ten beri Janet Eilber'in sanat yönetmenliğinde olan MGDC, günümüzde Graham'ın başyapıtlarının yanı sıra çağdaş sanatçılar tarafından yaratılan yeni eserler de sergiliyor. Kuruluşundan bu yana elliden fazla ülkede izleyiciyle buluşan MGDC, Metropolitan Opera, Carnegie Hall, Paris Opera Evi ve Covent Garden gibi tanınmış sahnelerin yanı sıra Büyük Mısır Piramitleri'nde ve Atina Akropolis'te sahne aldı. Topluluk, son yıllarda ana sahne performanslarının ötesinde, farklı projeler gerçekleştirdi. Google Arts and Culture, YouTube ve Cennarium aracılığıyla önemli dijital içerikler ortaya koydu, sosyal medya üzerinden yeni kitlelere ulaşmak için bir model oluşturdu.

Janet Eilber

Kariyerinin ilk zamanlarında MGDC'nin baş dansçılarından biri olan Eilber, Graham ile yakın bir işbirliği içerisinde çalıştı. Graham'ın eserlerinin çoğunda ve Graham'ın yönetiminde sahne aldı; Graham, ona özel roller yarattı. Eilber, Beyaz Saray'da solo performans sergiledi, Rudolf Nureyev ile dans etti. Sanatçı, Graham baleleri için uluslararası ölçekte eğitimlik ve yönetmenlik yapıyor, dersler veriyor. Graham ile yürüttüğü çalışmalardan ayrı olarak, filmlerde, televizyonda ve Agnes de Mille ve Bob Fosse gibi ustaların yönetiminde Broadway'de sahne aldı ve çığır açan Amerikan modern dansının yeniden yapılandırılması ve performansı nedeniyle dört kez Lester Horton Ödülü'ne layık görüldü.

Eilber ile sanat yönetimi vizyonu, Graham'ın yaratım süreci, İKSEV ile yaptıkları işbirliği ve günümüz dünyasında sanatın rolü hakkında bir röportaj yaptık.

Begüm Tatari: Martha Graham'ın mirasını geleceğe taşıma konusundaki vizyonunuzu nasıl tarif edersiniz? Özellikle odaklandığınız alanlar, öncelikleriniz neler?

Janet Eilber: Martha'nın mirasını -inanılmaz yaratıcılığını, merakını ve yenilikçiliğini- geleceğe taşınmak için ilham kaynağı olarak kullanmaya gerçekten odaklanıyoruz. Günümüzün izleyicisiyle bağlantı kurmanın yeni yollarını bulmak için çok fazla deneme yapıyoruz ve sürekli çalışıyoruz. Bu, ana sahne performanslarımızdan sosyal medyamıza ve günümüzün en iyi koreograflarının yeni işlerini sipariş etmemize kadar yaptığımız her şeye örülmüştür.

Uluslararası İzmir Festivali ile son projemiz, topluluğumuzu genişleten türden bir projelerin harika bir örneği. En üst seviyedeki dansçılarımızdan ikisi, Xin Ying ve Lloyd Knight'ı üç hafta boyunca şehrinize yerleştirdik ve genç Türk dansçılarla tamamen yeni iki sanat eseri yarattık. Harika bir Türk bestecinin yarattığı müzikten ilham aldılar. Bu, Martha Graham'ın mirasını ve çalışmalarımızı ülkenizdeki gelecek nesle bağlayan uluslararası bir işbirliğiydi. Keşke dans ettiğimiz her yerin toplumuyla böyle bir bağ kurabilsek.

Lloyd Knight & Xin Ying
Fotoğraf: Kutsal Lenger

B.T.: "Acts of Light" eserinde Graham'ın, Netflix dizisiyle yeniden gündeme gelen Halston ile birlikte tasarladığı "Instantaneous Speed"de Donna Karan ile birlikte hayata geçirdiği kostümleri sahnede görmek heyecan vericiydi. Graham'ın her yeni çalışmasını -dans, kostüm ve müzikle- bütünlük içinde tasarladığını okudum. Kendisinin yaratım süreci nasıldı?

J.E.: Martha'nın yaratım süreci, uzun kariyeri boyunca evrimleşti. Devriminin başlangıcında, 1920'lerde ve 30'larda, tamamen yeni bir dans türü yaratmak için mücadele ediyordu. Tüm süslemeleri soyup çıkarıyordu. Amacı, yalnızca duygu uyandırmak için gereken temel hareketi kullanmaktı. Dolayısıyla, o zamanki yaratım süreci radikal, çok şiddetli ve

spesifikti. Dans sözlüğünde beden dilinin özlerini kullanma hedefine ulaştığında, teatral çalışmaları daha geniş bir tema ve anlatı yelpazesinin yanı sıra sürekli genişleyen bir hareket sözlüğü ile çok daha karmaşık hale geldi. Martha, bir sonraki eseri için sürekli ilham arıyordu. Fikirlerinin yer aldığı defterler tuttu. Her yerden ilham buldu; romanlardan, şiirlerden, sanat eserlerinden, doğadan, hayvanlardan, müzelerden ve insanlardan. Hareket ifadelerini geliştirmeye başlamadan önce, yaratmak istediği dünyayı anlardı.

Ben onun topluluğunda dans ederken, dansı kurgulamaya başlamadan önce tüm bu materyalleri bizimle paylaşırdı. Ve haklısınız, sahnedeki alanın kullanımından kostümlere, ışıklandırmaya, müziğe ve tabii ki harekete kadar, her dansın tüm dünyasını yaratmak için bütün unsurları tasarlardı - ya da işbirlikçileriyle çok yakın çalışırdı.

B.T.: İKSEV’le gerçekleştirdiğiniz özel projeye ilişkin süreci nasıl değerlendiriyorsunuz? Sonuçlardan memnun musunuz?

J.E.: Sonuçlardan büyük heyecan duydum ve seyircinin de bu yeni dansların performansına coşkulu bir tepki verdiğini kabul edeceğinizi düşünüyorum. Tamamlanmış dansların büyük başarısıyla birlikte süreç bizim için çok önemli. Yaratıcı bir sürecin parçası olmak hem zihinsel hem fiziksel hem de duygusal olarak zor bir iştir. Katılan tüm genç Türk dansçıların olağanüstü, hatta belki de hayat değiştiren bir şeyin parçası olduklarını hissettiklerine inanıyorum. Bu projelerde yer alan herkesle böylesine derin bir şekilde çalışarak Graham “ailesini” genişlettiğimizi hissediyoruz.

İksev’de Türkiye’den dansçılarla prova
Fotoğraf: Kutsal Lenger

B.T.: Uluslararası İzmir Festivali için 2014’te de İzmir’e gelmişsiniz. 2014’teki deneyiminizi 2022’dekiyle nasıl karşılaştırırsınız?

J.E.: Her iki ziyaret de olağanüstü ve unutulmazdı! İlk ziyaretimizde de özel bir işbirliğimiz olduğunu hatırlarsınız - Türk öğrenciler

“Panorama” adlı bir Martha Graham klasiğini icra etmişlerdi. Gelecek nesille aynı sahneyi paylaşabildiğimiz zaman, toplum ve seyirciyle ne kadar harika bir bağ hissettiğimizi anlamam!

B.T.: Dünyanın mevcut durumunda, sanatın rolü nedir?

J.E.: Uluslararası İzmir Festivali’nde olduğu gibi, insanların sanatı dünyaya getirmek için birlikte çalıştıklarında ortaya çıkan bağı tüm toplumların hissedebildiğini hayal edin. Bu, farklı diller konuşsanız bile anlayış, empati ve sevgiye ilham veren bir çabadır. Kalbe hitap eden ifadeler yaratmak ve paylaşmak, bugün dünyada olup bitenlerin en kötü yanını aşıyor ve hepimize, insanlığın içindeki iyiliğin hâkim olacağına dair umut veriyor.

Begüm Tatari & Janet Eilber

İzmir.Art Blog Yazısı

YAVAŞ HAREKETİ: THEO ANGELOPOULOS SİNEMASI'NDA EGE ve YAVAŞ SİNEMASI

Emre Can Acar

Uzun planlar, sessiz bakışmalar, anlaşılmaz anlatımlar ya da uzun uzadıya çekilen boş manzara kareleri. Çoğumuzun festival ya da sanat filmi diye nitelediği, aslında 'art-house sinema' olarak tanımlanan bir film estetiği vardır. Her ne kadar eğlence algımız göreceli olsa da, her şeyin hızlı tüketildiği bir zamanda çoğu insan bu filmleri "sıkıcı" olarak nitelendirir. Onları ya izlemek için izleriz ya da içinden çıkarttığımız anlamlarla kendimize bir sonuç ararız. İşte yavaş sinemayı tanımlamadan önce onu bu kavramlardan çekip sıyırmamız gerekir. Zira çoğu zaman yavaş sinema ile 'art house sinema' kavramları iç içe girer ve onları ayırt edemeyiz (nitekim ikisi pekâlâ bir arada olabilir).

Yavaş Sinema'yı anlamak için ilk olarak yavaş hareketine bakmamızda yarar var. Son dönemde her şeyin hızla tüketilmesi ve işin daha kötü tarafı, bu hız tarafından başkalaşım manipüle edilmemize bir tepki olduğunu söylersek yanılmayız. Carl Honore "Yavaş" kitabında şöyle bahseder; "Daha hızlının her zaman daha iyi olduğu fikrine karşı bir kültürel devrimdir. Yavaş felsefe, her şeyi bir salyangoz hızında yapmakla ilgili değildir. Her şeyi doğru hızda yapmaya çalışmakla ilgilidir." Bu felsefeyle, modern dünyanın hızına karşı bir yavaşlık tepkisi ortaya çıkmış, aktiviteler, yeme alışkanlıkları ve şehirler buna dahil olmaya başlamıştır. İzmir'de de Seferihisar bu akıma dahil olmuş, buna göre bir yaşam ortamı sunmuştur. Bu açıdan yavaş hareketi aynı za-

manda politiktir. Bir tepki içerir ve buna göre kendisini konumlar. Zamanın her zaman hızlı akması gerektiğini, aksine, tıpkı dilimizde olan "bir şeyin tadını yavaş yavaş çıkartmak" sözü gibi o anı yaşamamız gerektiğini savunur. Zira yavaşlık düşüncüyü, düşünce yeni şeyleri doğurur.

Öte yandan, yavaş sinema bu hareketin direkt bir alt kolu olmaktan çok, onun felsefesiyle uyum içerisinde adlandırılmıştır. Zira "yavaş sinema" terimi ilk olarak 2000'li yılların başında kullanılmaya başlamış olsa da, estetiğinin temelleri daha eskiye dayanır. Andrei Tarkovsky, Theo Angelopoulos ve Eric Rohmer gibi yönetmenler yavaş anlatım kullanarak filmelerini yaratmıştır. Günümüzde de Tsai Ming-liang ve Nuri Bilge Ceylan gibi yönetmenler bu estetiği daha da uç noktaya taşımıştır. Kısaca bu estetikten bahsedersek; izleyicideki duyguları hızlı olay örgüsü ve dramatik kurguyla manipüle etmek yerine dramayı bozar. Anlatı, izleyiciyi içine çekmek yerine, ona bir tür ruhsal yoldaşlık yaratır. Tıpkı romantik dönem tablolarına bakmak gibi durağanlık içerisinde duyguyu verir. Öykü, karakter, kurgu biraz daha geri plana atılarak atmosfer ve his daha ön plana çıkartılır. Yavaş sinema, olay örgüsünün hızlı, yoğun ve manipülatif bombardımanını kullanmaz. Klasik anlatıyı kullanan mainstream sinemanın tersine izleyici ile özdeşleştirme kurma gibi bir amaç gütmaz. Karakterle beraber öykünün devinimine kapılarak zamanı unutmak yerine, uzaktan, dü-

şünerek ve yavaşça deneyimleriz. Neden sonuç ilişkisi üzerine kurulu olay örgüsü yerine deneyim üzerine kurulu bir anlatım izlenir. Bu deneyimin de kesin bir amacı yoktur. Bazen düşünmeyi, bazen dinginliği, bazen sıkılmışlığı bazen de sadece keyfi içerir. Tıpkı Umberto Eco'nun "açık yapıt" kuramında bahsettiği gibi, izleyici yapıtı yeniden yaratarak özel deneyimler yaşar. Bir melodram ağılatmak üzerine kurulur, bir macera filmi heyecan yaratmak, bir polisiye filmi de merak uyandırmak ister. Nitekim yavaş sinemanın böyle bir derdi yoktur.

Her ne kadar yavaş sinemanın yavaş hareketinin bir alt kolu olmadığını söylesek de, sinema doğası itibariyle dilini bulunduğu coğrafya ile yaratır. Theo Angelopoulos'un sineması da bu açıdan önemlidir. Zira yavaş anlatıyı kullanarak, cittaslow dediğimiz anlayışın tam tersini yaratır. Yani yavaş şehirler çevreye duyarlı, insan için yaşanılabilir bir yer yaratma amacı gütse de Theo Angelopoulos bunun zıttı bir çevre oluşturur. Ege'nin bildiğimiz mavi deniz, beyaz ev, sahil ve oraları dolduran umursamaz neşeli insanları yerine, virane, havası kasvetli ve sanki savaştan çıkmış gibi bir dünya yaratır.

Landscape in the Mist (1988) de bu özelliklerden yoksun değil ve Angelopoulos'un dünyasına girmek için uygun bir başlangıç noktasıdır. Babalarını bulmak için evden ayrılan iki çocuğun hikayesini anlatan film, umut dolu bir hikayeyi vurucu bir biçimde yansıtır. Neredeyse bir peri masalı gibi gelişen hikaye, çocukların yolda karşılaştıkları olaylar ve çatışmalarla hayatın alegorik bir yansımasını oluşturur. Yani, her birimizin orada olmayabilecek bir şeyi aramak için nasıl bir yolculuğa başladığımızı... Angelopoulos, yavaş sinemanın estetiği ile bu yolculuğu kurarak bir tür

ruhsal arınma yaratır. Kullanılan gri renk paleti ve metalik tonlar bu atmosferi destekleyerek bahsettiğimiz Ege algısının tam tersini oluşturur. Yavaş hareketinde çevre önemli demıştik, burada ise çevre adeta çökmüş bir uygarlığı yansıtmaktadır. Filmin en önemli sahnelerinden biri olan denizden çıkartılan heykel eli, Yunanistan'ın geçmişiyle kopmuş kültürel bağını temsil ettiği gibi aynı zamanda hırstan ve hızdan yıkılmış bir uygarlığı da temsil eder. Yunanistan'ın geçmişindeki hırsları, hızla tekrar büyüme arzusu onun yıkımı olmuştur. Yine bir sonraki sahnede bir kamyonetin yerde can çekişen bir atı sürüklemesi, çocukların onu sevmeye çalışması ancak atın acı içinde kıvrınması dikkat çekicidir. Hızın simgesi at can çekişmekte, umutla bir yolculuğa çıkmış yeni yetişen nesil ise onu yavaşça severek korku ve merhametle bakmaktadır. Yine bir sahnede, sahildeki tiyatro oyuncularını ve onların travmatik monologları geçmişin acılarını ve kayıplarını yansıtır. Sonuç olarak Landscape in the Mist her bir sahnesini yavaş ancak şiirsel bir şekilde kurar. Angelopoulos Ege'yi ve ona sahip olmak isteyen Yunanistan'ın hızlı yükseliş çabasını, hırslarını ve sahip olamayışının yıkımını bir yolculuk alegorisi ile yavaşça bizlere verir.

Angelopoulos'un bu açıdan ele alacağımız bir diğer eseri de Sonsuzluk ve Bir Gün (Eternity and a Day, 1998) filmidir. Bruno Ganz'ın canlandırdığı Alexander Selanik'te, hala büyüdüğü eski aile evinde yaşayan ve ölmek üzere olan ünlü bir yazardır. Ancak bu eski ev, çirkin apartmanlarla çevrilmiş ve yakın zamanda meydana gelen bir depremde hafif hasar görebilir, kızı ve damadına evi satmak için bir bahane vermiştir. Bu açıdan filmin başlangıç noktası yitip giden geçmiş ele aldığı gibi aynı zamanda da değişen, hızlanan ve tüketen toplumun eskiyi yıkarak kendisine yer açma-

sını yansıtır. Büyüdüğü evin, geçmişinin kendisiyle birlikte öleceğini öğrenen Alexander'ın ana çatışması burada ortaya çıkar. Hastalığı yüzünden her halükarda ayrılmak zorunda olduğu evi hastane için bırakmak yerine, şehrin içerisinde geçmişine doğru nostaljik bir geziye başlar. En önemli görevi köpeğine bir ev bulmak olsa da, daha sonra karşılaştığı kimsesiz kaçak Arnavut çocuğunu ailesine ulaştırmak yolcuğunun ana bahanesi olur. Filmde Alexander'ın geçmişine gidip geliriz. Aileyle kaldığı, geçirdiği zamanları, karısıyla tanışmalarını görürüz. Bu sahnelerde dikkat çekici kısım geçmişte yer alan Alexander'ı genç biri oynamaz, Bruno Ganz yaşlı bir şekilde, hiç değişmeden karşımıza çıkar. Annesine sarılıp ağladığı küçük çocukluk anılarında yaşlı biridir, genç karısının yanında yaşlı biridir, kısaca gençlik bile yaşlı olarak hatırlanılır. Ancak yine de bir değişim olur. Oyuncu değişmez ama ışık kullanımı daha aydınlık olur, mekanlar ve evler daha canlı, daha yeni ve daha hayat doludur. Alexander'ın şimdiki zamanı ise karanlık, virane, yıpranmış ve eskidir. Dolaştığı şehir boş, cansızdır, tek canlı olan şey, otobüste karşılaştığı bando olur. Sonuç olarak film sürekli geçmişini arar, ölmek üzere olan bir adamın pişmanlıklarını, keyifli zamanlarını ve yapamadıklarını ve bunların nasıl yıkıldığını anlatır. Ancak geçmiş, yeni dünyanın hızlı ancak ölü atmosferine istinaden yavaş ve canlıdır.

Sonuç olarak Theo Angelopoulos bu iki filmde yavaş yaşamı anlatır. Cittaslow yani yavaş şehir felsefesini bir bakıma tersten inşa eder. Landscape in the Mist'de hızlı ve hırslı geçmişin pişmanlıklarını ve yıkımını görürken, Eternity and a Day filminde hızlanan ve tüketime dayanan hayatın nasıl yaşlı bir adamın geçmişini yitirdiğini anlatır.

KAYNAKÇA

Çağlayan, Emre, Poetics of Slow Cinema Nostalgia, Absurdism, Boredom, Palgrave Macmillan, 2018

Horton, Andrew, The Films of Theo Angelopoulos: A Cinema of Contemplation, Princeton University Press, 1997

Mai, Nadin, The Aesthetics of Slow Cinema, https://www.academia.edu/9728041/The_Aesthetics_of_Slow_Cinema

İzmir.Art Blog Röportajı

EV DEN ÇIKMAK ZAMANI - BÜYÜDÜĞÜMÜZ EV (‘İ GERİDE BIRAKMAK) SERGİSİ ÜZERİNE

Röportaj: İzmir.Art

Gözde Mimiko Türkkkan, Deniz Gül, Monica Papi, Volkan Aslan ve Tolga Balcı'nın eserlerinden oluşan Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak), izleyicisini bilincin odalarında meditatif yolculuklara çıkarıyor. Bilinçaltı ve bilinçdışına yapılan ziyaretlerin izlerini sürüyor; uyku ile rüya, gerçek ile deneyimlerin kuyularında ziyaretçiler varlığa ilişkin yeni bir deneyim paylaşıyorlar. Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak) Sergisi, gösterimdeki son haftasını yaşarken serginin küratörü, Monitor'un kurucusu Nursaç SARGON ile bu değerli ve ilgi çekici sergiyi ve ayrıca Monitor'u konuştuk.

İzmir.Art: Umutsuzluğun Antaios'unun ardından bu yıl İzmir'de hazırlanan ikinci proje oldu Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak). Sergi nasıl bir hazırlık süreci geçirdi? Beş değerli sanatçı beş çarpıcı eser ve tabii Monitor ... Bu sergi kapsamında sizler nasıl bir araya geldiniz? Öyküyü, sergideki çalışmaları ve sanatçıları sizlerden dinlemek isteriz?

Nursaç Sargon (Fotoğraf: Özgür Demirci)

Nursaç Sargon: 2022'de İzmir'de yaptığımız iki serginin fikri de pandemi döneminde ortaya çıkmıştı. "Umutsuzluğun Antaios'u" temel bir meseleyi gündemine alarak yavaşlamayı öğütlüyordu. Sergi, yavaşlayıp doğanın akışıyla bir ilerlemeyi yeni karşılaşmalar yaratmanın ve dünyaya yitirdiği anlamı yeniden kazandırmanın ön koşulu olarak ele alıyordu. "Umutsuzluğun Antaios'u", "Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak)" ve arkasından gelecek birçok sergiyi besleyecek bir fikri savunuyordu. Dünyadaki baskın yıkıcı hızla karşı şeylere özenle yaklaşmanın ortaya çıkaracaklarını keşfetmek istiyordu. "Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak)" sergisi de böyle bir keşif duygusuyla ilgileniyor. Fakat bu kez merak edilen, içsel dünyada ulaşılabilecek olan yer. Sergide Deniz Gül, Gözde Mimiko Türkkkan, Monica Papi ve Volkan Aslan'ın video çalışmaları, Tolga Balcı'nın ise ses yerleştirmesi bulunuyor.

İzleyici, tarihi köşkün bahçe kapısından girip merdivenden çıkıyor ve eve giriş kapısına yaklaştığında sesler duymaya başlıyor. Bu ses Tolga Balcı'nın "Cephe Kavakları" isimli

ses yerleştirmesine ait. Balcı'nın oğlu Elvan'ın ses kayıtları üzerinden şekillendirdiği bu çalışmada Elvan'ın hâyâli arkadaşları ve düşsel mekânları, uyuyan gece yarısının söyleyebileceklerini dile getiriyor. "Cephe Kavakları" izleyiciyi karşıladıktan sonra mekânın derinliklerine yayılmaya devam ediyor. Eve girildiğinde karşılaşılan bir diğer çalışma ise Deniz Gül'ün "Altın Toz" isimli video çalışması. "Altın Toz" evlerin, kimi zaman insanların yok olup yerine yeni yaşam biçimlerinin inşa edildiği düzenin ve her geçen gün daha çok yıkıma maruz kalan şehrin unutmaya dayalı yanından doğuyor. Bu çalışma, görüş açısını yitirmeye razı gelip toz bulutunun içinde olup biteni izlemenin, yere köklenirken gökle temasa geçme yolunda yardımcı olup olmayacağını sorguluyor. Bir sonraki çalışma, Gözde Mimiko Türkkân'a ait. Sanatçı, "Innergy / Watery Incantations" isimli çalışmasında, uykuya dalmadan hemen önce anlatılan masalların izinden giderek kadim bilgilerin taşıyıcısı suyun hikâyesinden kesitler sunuyor. Bu çalışmayla Türkkân, suyun hafızası üzerinden bilincin derinliklerini sorguluyor. Birkaç basamak çıkıp koridorda ilerlediğimizde karşılıklı iki odanın birinde Monica Papi'nin çalışması yer alıyor. "Anapnoi" başlığı altında Gerhard Rühm'ün "Nefes Şiiri" çalışmasına nazire olarak performatif bir video çalışması üreten Papi, nefes alıp verişin harekete geçirdiklerini, boşluk kavramını devre dışı tutarak tanımlıyor. Son odada ise izleyiciyi Volkan Aslan'ın "Huzur" ve "Aşk" başlıklarını taşıyan iki video çalışması karşılıyor. Ateş metaforunu merkezine alan bu çalışmalarda porselen bibloların sakince yanıp yok olmayışı, büyü- lü ateş karşısında dayanıklı bir şekilde durup aydınlanmanın ön koşulunu sağlayan ruhlari animsatiyor.

Deniz Gül, Altın Toz / Stardust, 2016, Video, 4'35"

İzmir.Art: Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak) izleyicisine neyi anlatıyor?

N.S.: "Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak)" sergisi izleyiciye, "çocukluğumuzun geçtiği odaya geri dönüp uykuya dalsaydık neler açığa çıkardı?" sorusunu yöneltiyor. Sergiyi özetlediğini düşündüğüm bu soru bir

şey anlatmaktan çok bir davet gibi. Rüyalar- da zamanın doğrusal olmadığı söylenmesine rağmen algımız onu düzene sokacak şekilde işliyor. Sergi, algının ulaşabileceği derinlikleri merak ediyor. Ben diye tanımladığımız kişiliğimizin olduğu yere geri dönüp izleyiciyi orada olup bitene bakmaya davet ediyor.

İzmir.Art: Sergiye ev sahipliği yapan mekân eski bir konak, tarihi bir Levanten konağı Mainetti Köşkü ya da çokça bilinen isimle Maltass Köşkü. Bu bölgede bulunan pek çok tarihi yapı gibi gelişlere, gidişlere; kopmalara, birleşmelere; değişimlere, yeni başlangıçlara tanıklık etmiş mimari bir eser. Peki, binanın ve muhitin kendisi serginin neresinde konumlandırırınız?

Volkan Aslan, Huzur / Serenity, 2022 HD Video, Sessiz, Sonsuz Döngü - Aşk / Lovebirds, 2022 HD Video, Sessiz, Sonsuz döngü

N.S.: Monitor'un 2018 yılında kurulduğu zamandan bugüne göçebe yapıda ilerlemesinin iki sebebi var. Bunlardan biri kâr amacı gütmeyen bir oluşum olarak sürdürülebilirliği sağlamak bir diğeri ise serginin yaratıcı sürecine mekânı dahil etmek. Pandemide dijital mecrada gerçekleştirmek zorunda kaldığımız sergiler dışında bugüne kadar mekân, Monitor'un en çok önemsendiği konulardan biri oldu. Serginin kavramsal yapısını destekleyen mekânlar bulup sergileme alanına dönüştürmek, Monitor'un kimliğinin vazgeçilmez unsuru hâline geldi. "Büyüdüğümüz Ev (‘i geride bırakmak)" sergisinin ihtiyacı olan, hafızaya sahip bir evdi. Mainetti Köşkü, hem terk edilmiş hem de içeri girildiğinde gideli o kadar da uzun zaman olmamış hissini uyandırıyor. Bayetav Sanat'ın mekân desteğiyle sergiyi burada yapma şansı bulduk. Evin içsel dünyayı anlama yolundaki yeri gibi muhit de kent kimliğini hatırlamak için önemli bir yere sahip. Bugün yaşadığımız kent, hafızası ve onu oluşturan unsurlardan ayrı düşünülemez bir yer.

İzmir.Art: Bayetav, SAHA Derneği, Fiksatif bu projeye destek veren yapılar/kurumlar? Nasıl işbirlikleri oldu ve sergiye neler kattılar?

N.S.: Sergi, SAHA Derneği'nin bağımsız sanat inisiyatiflerinin sürdürülebilirliğine yönelik fonu, Bayetav Sanat'ın mekân ve Fiksatif'in kurulum desteğiyle gerçekleşti. Farklı yapıardan gelen destek inisiyatiflerin sürdürülebilirliği konusunda önemli yere sahip. Son yıllarda İzmir dışından gelen destek yapıları kentteki kültür sanat alanını canlandırdı. Tüm bu gelişmelerin arada sırada görünen hareketlenmelere dönüşmemesi için kenti içerden besleyecek yapıların varlığına da ihtiyaç var. Bu anlamda Bayetav'ın kentteki önemli bir boşluğu doldurduğunu düşünüyorum.

Gözde Mimiko Türkkan, Innergy / Watery Incantations, 2021, 12'23, 3-channel 4K video, sound

İzmir.Art: Sergi son haftasına giriyor. İzleyici tarafından nasıl alımlandı sergi; izleyici ile nasıl bir ilişki kurdu?

N.S.: Monitor kentin farklı bölgelerinde, bazen alışık olmadığımız yerlerde yaptığı sergilerle izleyici çeşitliliğini geliştiriyor. "Büyüdüğümüz Ev ('i geride bırakmak)", sanırım bulunduğu konumdan dolayı, Monitor'un bugüne dek en çok ziyaret edilen sergisi oldu. Bu da bizim için oldukça mutluluk verici.

Monica Papi, Anapnoi, 2021, 02'21", Full HD Video, sound

İzmir.Art: Monitor, 8. Çanakkale Bienali'ndeydi. Nasıl bir tecrübeydi Çanakkale'de olmak? Monitor, bu bienalden kendisi ve İzmir kültür sanat yaşamı için neler topladı?

N.S.: Bir arada olma hâline odaklanan 8. Çanakkale Bienali'nde, bu edisyonun genel sa-

nat yönetmeni Azra Tüzünoğlu ve CABININ'in davetiyle inisiyatiflerle işbirliği kuruldu. Antalya'dan ARE Projects, İstanbul'dan AVTO, Çanakkale'den Garp Sessions, Ankara'dan KA Atölye ve İzmir'den Monitor bienal kapsamında davet edilen inisiyatiflerdi. Her inisiyatif, bienalin odaklandığı ana kavramdan yola çıkarak kendi programını oluşturdu. Monitor "Aktığı yerden büyüyen" başlığını taşıyan sergisinde Liliya Lifanova ve Cevdet Ereğ'in çalışmalarını bir araya getirdi. Senenin sadece belirli günlerinde ibadete açık olan Mekor Hayim Sinagogu'nda gerçekleştirilen sergi mekânın isminden ilhamla yaşamın kaynağından yola çıkarak şekillendi. Bugün tecrübe ettiğimiz, çeşitli sebeplerle akışına müdahale edilmiş dünyanın bir başka türlü varoluşunu düşleyen "Aktığı yerden büyüyen" başlıklı sergi, bir aradallığın insani yanından besleniyordu. "Aktığı yerden büyüyen" geçmişin sarsıntısı ve şimdinin kayıtsızlığı arasından "ötekinin iyileştirici eli"ni geleceğe uzatan hakikati bulmaya çalışıyordu. 2019 sonunda Corridor Project Space işbirliğiyle Amsterdam'da yaptığımız "The Sound of No-One Listening" sergisinden sonra "Aktığı yerden büyüyen" ile ikinci kez İzmir dışına çıkma olanağı bulduk. Her kentin dinamiği farklı tecrübeleri de beraberinde getiriyor. Çanakkale'de kapsamlı bir etkinliğin parçası olup ülkenin farklı yerlerinde benzer dürtülerle hareket eden oluşumlarla bir araya gelmek kıymetli ve umut vericiydi

İzmir.Art: Peki, son olarak 2022 yılının son günlerini yaşarken geçtiğimiz yıla şöyle dönüp bir bakacak olursak nasıl bir yıl oldu İzmir Kültür-Sanat yaşamı açısından?

N.S.: Pandemiden dolayı bir araya gelmekten çekindiğimiz zamanın ardından bu sene daha çok dışarı yayıldığımız bir yıl oldu. Farklı disiplinlerde üreten, düşünen birçok kültür - sanat aktörü için birbirimizden beslenebileceğimiz bir zaman dilimiydi.

İzmir.Art Blog Yazısı

İYİ TASARIM/GOOD DESIGN İZMİR_7 “YAŞAMSAL/VITAL”E DAİR...

İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi tarafından düzenlenen İyi Tasarım/Good Design İzmir_7 etkinliği bu yıl “YAŞAMSAL/VITAL” temasıyla 04-15 Ekim 2022 tarihleri arasında fiziksel ve çevrimiçi olarak Kültürpark Atlas Pavyonu’nda gerçekleşti. Elif Kocabıyık Savasta, Çiçek Ş. Tezer Yıldız, Özgül Kılınçarslan, Onur Mengi ve Emre Yıldız’ın kaleminden İyi Tasarım/Good Design İzmir_7...

Elif Kocabıyık Savasta
Çiçek Ş. Tezer Yıldız
Özgül Kılınçarslan,
Onur Mengi
Emre Yıldız

2016 yılından bugüne düzenlenen İyi Tasarım/Good Design İzmir, tasarımla ilgili faaliyette bulunan tüm grupları her yıl belirli bir tema çerçevesinde bir araya getiren, hem tasarım mesleği ve eğitimi adına yapılan üretimin hem de tasarıma ilişkin düşünsel zeminde yapılan çalışmaların paylaşıldığı bir etkinlik. Sergiler, atölyeler, film gösterimleri, panel ve söyleşilerden oluşan etkinlik; tasarımcılar, öğrenciler, üreticiler, iş dünyası, eğitimciler, akademisyenler ve tasarımla ilgili tüm çevreleri canlı bir diyalog ve tartışma ortamında buluşturarak İzmir’in bir tasarım ve inovasyon kentine dönüşüm sürecine katkıda bulunmayı amaçlıyor.

İyi Tasarım/Good Design İzmir_7 etkinliğinin bu yılki teması, “YAŞAMSAL/VITAL” olarak belirlendi. Bu tema ile tasarımın etik ve sorumlu yolculuğuna bir katkı olarak tasarımın ‘yaşamsal hassasiyetleri’ artırma olasılıkları gündeme getirildi. Doğa ile kurduğu-

muza ilişkisi güçlendirebileceğimiz, insanın insan-dışı canlılarla ortak/eş yaşam oluşturabileceği, yaşamın ‘döngüsel varoluş’ ve ‘dışıl enerji’ ile sürdürülebilmesi ve aynı zamanda dayanışmacı ve kapsayıcı bir sosyal boyut yaratabilmesi için tasarımın radikal değişim yaratan rolü araştırıldı. Tasarım söyleminin ve eyleminin tüm paydaşları ile üretim alanına yenilikçi yöntemler ve ayırt edici tasarım çıktıları kazandırmak hedeflendi.

Etkinlik, açık çağrı ile gelen başvurular içerisinden yapılan bir değerlendirmeye ve davet edilen katılımcılarla programlandı. Geçen yıllarda olduğu gibi Ege Giyim Sanayicileri Derneği (EGSD) ve İzmir İtalyan Konsolosluğu etkinliğe katkı verdiler. EGSD üniversite-sanayi işbirliği ile gerçekleşen tema odaklı bir proje ve panel, İzmir İtalyan Konsolosluğu ise Giulia Tomasello ve Federica Fragapane'nin çevrimiçi söyleşilerini gerçekleştirdiler. Etkinliğin davetli konuşmacısı Parsons School of Design'dan Otto von Busch idi; "Yaşamsallık ve Sürdürülebilirlik: Sürdürülecek Olan Nedir?" başlıklı çevrimiçi konuşmasıyla etkinlik başladı. On bir gün boyunca fiziksel ve çevrimiçi ortamda 14 panel/söyleşi oturumu, 8 sergi, 9 atölye ve 1 adet film gösterimi gerçekleştirildi. Sergi turu, atölye çıktılar sergisi turu ve etkinlik sonu buluşması da programda yer aldı. Ayrıca her yıl İyi Tasarım/Good Design İzmir etkinliği kapsamında gerçekleştirilen Üniversiteler Tasarım & Sanat [ÜTAS] Mezuniyet Projeleri Sergisi bu yıl katalog olarak yayınlandı. Katalogda 7 üniversite, 12 fakülte, 21 bölümden 77 öğrencinin 60 projesi yer aldı.

İyi Tasarım/Good Design İzmir_7'nin panel/söyleşi programı, "YAŞAMSAL/VITAL" temasıyla tasarımın ortak alanlarına odaklandı. Tema ve tasarım alanlarının birbirleriyle geniş tartışma düzlemleri yaratarak keştiği, konuların ve alt başlıkların birbirleriyle katmanlaşarak çoğalan, girift ve organik bir şekilde ilişkilendiği fark edilince; program, konuşmacılar ve etkinlik katılımcılarıyla birlikte bu ilişkileri tartışmaya imkân sağlamak üzere bir hikâye yazar gibi, temelde birbirinden katı şekilde ayrılmayan üç katmanda kurgulandı. İlk aşamada, yaşamsal olanı kavrayabilmek için köklere ve yere bakıldı; kentlere ve kırlara yaşamsal bir perspektifle, tasarım aracılığıyla nasıl yeniden bakabileceğimiz ve üzerine düşünebileceğimiz konuşuldu. "Yeri; topraktan, sudan ve havadan, yapılardan, nesnelere ve tüm diğer canlılardan ayrı düşünmeden nasıl tekrar ve tekrar ele alabiliriz? Tasarım, yeri anlamak konusunda nasıl bir katkı sağlayabilir?" soruları kılavuzluk etti. İkinci aşamada, bizi saran coğrafyayla tasarım öğelerini döngüsel yaklaşımlar üzerinden anlamaya ve tasarımın bu anlayışla desteklenmesini konuşmaya odaklanıldı. "Var olan tasarım nes-

nelerini, malzemeleri, mekânları döngüsel bir tasarım anlayışıyla nasıl yeniden ele alabiliriz ve bundan sonra yaşama katılacak olanlar için nasıl bir yaşam döngüsü öngörebiliriz?" soruları kılavuzluk etti. Bu konudaki bilgi birikimi ve tecrübeler, tasarımın dönüştürücü gücünü anlamak ve bunu her alanda uygulamaya geçirmek için önemli bir zemin sağladı. Üçüncü aşama ise, eş yaşam ve ortaklıklar etrafında şekillendi. İnsan odaklı bakış sorgulandı, yeryüzü ile tasarım yoluyla nasıl ilişkilendiğimiz tekrar düşünüldü, bir arada daha eşitlikçi düzlemler yaratarak nasıl yaşayabileceğimiz, üretebileceğimiz, dayanışmayı tasarım pratiklerimize nasıl dâhil edebileceğimiz ortaya kondu. Panel/söyleşi programı dâhilinde tasarım ve tasarım dışı alanların ortaklaşa ve sıklıkla vurguladığı kavramlar 'çoğulluk', 'çeşitlilik', 'kahramansızlık/insan odaklı olmayan', 'karşılaşmalar', 'bağlantısallık/ilişkisel', 'bütünsellik' oldu.

İyi Tasarım/Good Design İzmir_7'nin sergi programı, "YAŞAMSAL/VITAL" teması dâhilinde "yaşamsallık ve ölümsüzlük arasındaki yaratıcı gerilim" odağında şekillendi. Tasarımın farklı alanlarından açık çağrı yoluyla ve davetli olarak; temayı yapay zekâ ve dijital teknolojilerden, bakterilerle, biyoatıklarla, sürdürülebilirliği merkeze alan biyotasarım araştırmalarına uzanan geniş bir çerçevede ele alan sekiz proje yer aldı. Bu projeler, pandemi sonrası hızla dijitalleşen günlük yaşam pratiğimiz ve iklim değişikliğinin getirdiği sorunlarla daha belirgin hale gelen kültür-doğa ilişkisine odaklandı. İçinde yaşadığımız ve kaynaklarını kullandığımız ekosistemle uyumlu, etik-politik sosyal sistemler aracılığıyla üretim ve tüketim ekseninde sürdürülebilir bir tasarım yaklaşımının olanaklarını araştıran projeler, özne ve içinde yaşadığı dünya ilişkisine bakarken beden ve zihin arasındaki ilişkiyi de yeniden düşünmemizi sağladı. "Bugün, içinde yaşadığımız ekolojik krizlerin çözümünde, farklı anlam biçimlerinin aynı anda işlediğini görmek ve bunu 'yaşamsal' olanın odağında çoğulcu bir anlayışla kabul etmek bir yol olabilir mi?" sorusu birbirinden farklı alanlara değinen projelerle tartışıldı.

İyi Tasarım/Good Design İzmir_7'nin atölye programı, bu yıl tasarım disiplinlerinin kendi aralarında ve hatta beşeri bilim, pozitif bilim ya da mühendislik branşlarıyla kesişim gösterdiği durumlarda ortaya çıkan disiplinler-arası değerleri göz önüne serer nitelikte idi. Atölyelerin sağladığı ve tasarım sürecinin bizzat deneyimlenebildiği bu 'mutfak', çoklu-disiplinli uygulamalara fırsat verirken, eğitim yönünden sahip olduğu değerler bakımından da taşıdığı 'okul' işlevini, etkinliğin sonunda gerçekleşen Atölye Çıktıları Sergisi'nde davetlilerle paylaşma fırsatı buldu ve etkinliğin on gün boyunca gerçekleşen tartışma, paylaşma ve üretme sürecinin bir son çıktısı olarak, çok katmanlı yapısına yeni bir boyut eklemiş oldu. Bununla beraber, atölye yürütücüleri tarafından bu yılın teması olan "YAŞAMSAL/VITAL" başlığının kapsadığı değerlere yanıt verir nitelikte bir tavırla tasarım pratiklerini sorgulamaya ve geçirenleştirmeye açarak, kapalı kapılar ve uzak coğrafyalarda gerçekleşen üretim süreçlerini birebir deneyimlemeye davet eden atölyeler gerçekleştirilmiş oldu. Bu deneyimlerle daha kapsayıcı ve empati sahibi bir tasarım anlayışı geliştirilmesi, tasarımcı olarak sürece dair aidiyetimizin artırılması, malzeme ve son ürün arasında kurduğumuz ilişkinin içselleştirilmesi ve üretim alanına yenilikçi yöntemlerle ayırt edici tasarım çıktıları ortaya koyulması amaçlandı. Çevrimiçi ve fiziki mekânda düzenlenerek farklılaşan atölyeler, pandemi sonrası iletişim etkinliklerimizdeki değişimi de benimseyerek mekânsal temsillerin sorgulandığı üretim süreçlerini kurgularken, çeşitli coğrafi okuma teknikleri önermiş oldular. Bunun

haricinde, atölye içeriklerinden nihai tasarım ürünlerinin yapı malzemelerine doğal çürüme-çözülme döngüsünün içinde var olabilen alternatifler önerenler, malzemeyle birebir deneyim şansı sunarken; bazı diğer atölyeler de, bilindik materyallerle hem uygulama hem de deneyim açısından nasıl sıra dışı işleyişler kurgulanabileceğiyle ilgili arayışlar önermiş oldu. Özellikle 'bahçe', 'toprak', 'ağaç', 'yer', 'yuva', 'aidiyet', 'beden' ve 'mekân' başlıkları arasında salınım gösteren atölyeler; katılımcıları, bu kavramları yürütücülerin yaklaşım ve okumaları ışığında çeşitli disiplinlerin çerçevesinde yorumlamaya davet ettiler.

Demokratik bir platform olan İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi'nin kapsayıcı ve katılımcı süreçlerle organize ettiği İyi Tasarım/Good Design İzmir_7, sekizinci edisyonunda tekrar bir araya gelme, canlı bir diyalog ve tartışma ortamı olma ve İyi Tasarım İzmir kimliğini sürdürme, etkinliği şehre daha çok yayma ve uluslararasılaşma fikir birliğiyle sona erdi.

iyitasarimizmir.org/
[youtube/izmirakdenizakademisi](https://www.youtube.com/channel/UCzmirakdenizakademisi)
[facebook/iyitasarimizmir](https://www.facebook.com/iyitasarimizmir)
[instagram/iyitasarimizmir](https://www.instagram.com/iyitasarimizmir)
[linkedin/iyitasarimizmir](https://www.linkedin.com/company/iyitasarimizmir)

İzmir.Art Blog Röportajı

ŞÖLEN KİPÖZ VE DERYA IRKDAŞ DOĞU İLE İYİ TASARIM/GOOD DESIGN İZMİR_7'NİN ARDINDAN

Röportaj: İzmir.Art

Geçtiğimiz Ekim ayının en önemli etkinliklerinden biri hiç kuşkusuz “YAŞAMSAL/VITAL” temasıyla bu yıl yedincisi düzenlenen İyi Tasarım/Good Design İzmir_7 idi. 04-15 Ekim arasında Kültürpark Atlas Pavyonu'nun sergi salonlarında düzenlenen etkinlik, sergiler, paneller, söyleşiler ve atölye çalışmaları ile dopdolu geçti. Alanında değerli isimler, ilgililer ve meraklılar ile bir araya geldi. Çokça konuşuldu, çokça düşünüldü; çokça tartışıldı. İzmir'in kültür ve sanat yaşamının önemli etkinliklerinden biri haline gelen İyi Tasarım/Good Design'ı hazırlayan, bu etkinliğin tema küratörleri Şölen Kipöz ve Derya İrkdaş Doğu İyi Tasarım/Good Design'a bir kez daha baktılar.

İzmir.Art : İzmir İyi Tasarım/Good Design İzmir_7'nin küratörlerindensiniz. İzmir İyi Tasarım_7 Good Design neler sundu katılımcılarına ve meraklılara?

İyi Tasarım/Good Design İzmir_7, yaşamsal temasıyla öncelikle eril ve doğrusal olan tasma-

rım alanına dışıl bilgellik içeren ekofeminist bir bakış açısı getirdi. Döngüsellığı de yaşamsalın içinde tüm aktörleriyle, geri dönüşüm söyleminin ötesine geçerek, kapalı devre bir döngü ve varoluş haliyle ele alan bir yaklaşım önerdi. Bir önceki tema olan müşterek gelecekte konuşmaya başladığımız insan ve insan dışı varlıklar arasındaki ilişki ve canlı sistemlerle tasarım söylemini de genişletti.

İzmir.Art: Bu yıl “Vital - Yaşamsal” adını verdiğiniz temanın hangi ihtiyaçlardan oluştuğunu aktarır mısınız? Nasıl bir hazırlık süreci geçirildi?

Bir dönüşüm eşiğinden geçiyoruz insanlık ve tasarım dünyası olarak. Tasarım dünyasının yüzleştiği nesnel koşullar; gezegensel sınırların zorlandığı iklim krizi, biyoçeşitlilik engeli, doğal felaketler, denizlerin ve suların biyolojik ömrünün tehdit altında olması, sosyal adaletsizlik, emek ve atık kolonileri, savaşlar, göçler, şiddet gibi insanlığı meşgul eden sorunların üstesinden gelerek yaşamı sürdürmeye çalışıyoruz. Ancak adeta kaş yaparken göz çıkarırcasına bunu yaparken bizim ve bu gezegende ortak yaşam içinde varlık gösterdiğimiz tüm canlıların ve ekolojik sistemlerin de yaşamsallık sınırlarını zorluyoruz. Üstelik bunu hala son derece eril, ilerlemeci ve doğrusal bir anlayışla yapıyoruz.

Bu kapsamda yaşamsal teması ilk duyuşta ve okunuşta aciliyet durumunu, zor zamanlara ve krize cevap verme kabiliyeti olan bir tasma-

rım eylemini düşündürebilir. Zira bu koşulların oluşmasında tasarım eyleminin rolü de azımsanmayacak ölçüde önemli. Ancak, burada hatırlamamız gereken; biz ne kadar geçici ve kısa vadeli çözümler oluşturursak oluşturalım, bu gezegende yaşayan tüm canlıların ve tüm sistemlerin birbirine ayrılmaz bir biçimde bağlı olduğu gerçeği. Bu yüzden temanın çıkış noktası da simbiyoz kavramı oldu. Koronavirüs pandemisi ile bunu radikal biçimde fark ettik. O yüzden tasarımı da yarayı saran ve günü kurtarmaya çalışan ilerlemeci bir pratikten daha öte, dirençli mekanizmalar kurarken ve kendi yaşamsallığını sürdüren onarıcı uygulamalarla, yaşamsallığa katkıda bulunan yenileyici bir eylem olarak düşünmeliyiz.

Tasarımcıyı ise sadece cazibe ve arzu nesnelere yaratan veya hikâye yazan biri olarak değil, araştırma ve yaratıcılığını bilimsel bir süzgeçten geçiren bir buluşçu; bir bilim insanı olarak görmeliyiz. Hatta tasarımı ve tasarımcıyı yaşamı idame ettiren sisteme bir paydaş, fikir ve eylemleri ile yaşamı yeniden inşa etme konusunda sorumluluk alan biri olarak görebiliriz. Bu bağlamda tasarım, biyolojik sistemlerle diyalog içerisinde insan, tüm canlılar ve teknolojik evren arasında simbiyotik, yani ortak yaşam kuran bir yapı haline geliyor.

Yaşamsallık temasında, yaşamsal hassasiyetler bağlamında çevresel ve sosyal sisteme uyarlayabileceğimiz döngüsel varoluş içerisinde dişil bilgelikten güç alarak yaşamı kutlayan, koruyan ve onarıcı biçimde dönüştüren bir yaklaşım var. Tema ekibinde de bu yüzden ağırlıklı kadın dayanışması var. Bu minvalde, insan merkezli olmayan -yani aydınlanma döneminden bu yana bilimi ve ekonomiyi doğa ve kültürün üstünde gören eril anlayışa karşı-eko-feminist bir bakışla kadınlara, çocuklara, farklı toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen bireylere, hayvanlara ve gezegeni paylaştığımız tüm canlılara saygı duyan ve yaşamsallıklarını yücelten bir anlayışı temel aldık. Aynı zamanda tasarımı yaşamdan, doğadan ve topluluktan-sosyal yapılardan aldığı kaynaklara, nesnelere ve emeğe nezaketle yaklaşan, vefa gösteren, dayanışmacı, şeffaf, kapsayıcı biçimde, hatta radikal bir şefkatle tüm insanları, tüm halkları, tüm canlıları ve farklılıkları eşit yakınlıkta kucaklayan, yuva kuran ve içine alan fikir ve eylemler geliştiren bir yapı olarak hayal ettik.

İzmir.Art: Bu tema etrafında şekillenen tasarımlara ve atölyelere dair neler söylersiniz?

İyi Tasarım / Good Design, üretim ve söylem dünyasıyla temayı yorumlamaya çalışan bir etkinlik. Üretim alanında sergiler ve atölyeler öne çıkıyor. Sergi programında Özgül Kılınçarslan ve Onur Mengi koordinasyonu ile

işlerini görme fırsatı bulduğumuz Aslı Kıyak İngin ve Simge Göksoy yürütücülüğünde Studio Sustain'ın beş yıllık süreçte yaptığı sosyal inovasyon odaklı projeler; Filiz Özbengi Uslu, Gözde Damla Turhan, Selen Çiçek'in biyoplastiklerle malzeme inovasyonu öneren ve bunları giysi tasarımlarına dönüştüren Biyofabrik Hasatı projesi; Jörn Fröclich'in moda endüstrisinin atıklarından oluşturduğu Yeniden Yapılanma projesi ve Bihter Almaç tarafından geliştirilen veri görselleştirme ve mimarlık ilişkisini aktaran projesi akılda kalan uygulama örnekleriydi.

Emre Yıldız koordinasyonu ile gerçekleştirilen atölyeler kapsamında ise bu temayı deneyimlemek isteyen öğrenciler, profesyonel tasarımcılar ve akademisyenler bir arada çalışma ve yaratma imkanı buldular. Süreç ve sonuçları itibari ile en dikkat çekici atölyeler; Dilek Himam Er, Elif Tekcan ve Melis Baloğlu tarafından yürütülen Yaşamsallığın Bahçesi adlı çalışma, 'bahçe' kavramını ritüellerin gerçekleştiği, insanın yapma eylemiyle doğanın vahşiliğini beraber varolmaya izin veren bir ara mekân, bir metafor olarak ele alan, topalayıcı olarak vahşi kadın arketipiyle bağlantı kurularak elde edilen bitki, tohum, kök, yaprak, çamur, kemik, reçine ve çeşitli mineraller gibi doğal malzemelerden elde edilen renkler ve bu renklerle boyanmış tasarımlarla kolektif ve yaşamsal bir alan olarak tanımlanmıştı. Yürütücülüğünü Berk Selamoğlu ve Mauricio Gabriel Morales Beltran'ın üstlendiği Rüzgârla Konuşmak adlı atölye çalışmasında ise atık malzemeler ve nesnelere oluşan açık alanda bir mekanik yerleştirme karşımıza çıktı.

Atölye yürütücüsü Pınar Boztepe Mutlu'nun, Byung-Chul Han'ın Yeryüzüne Övgü: Bahçelere Bir Yolculuk adlı kitabında bahsettiği "Human [insan] humusa, toprağa geri dönüyor" olarak anlattığı felsefe çerçevesinde oluşturduğu atölyede, kromotografi baskı tekniği kullanılarak katılımcıları farklı toprak yapıları üzerinden denemeler üretmeye, doğa ve insan eylemleri üzerine düşünmeye ve temsildeki yerini tartışmaya davet etmişti. Diğer bir akılda kalıcı atölye sergisi yerleştirilmesi ise Cansu Pelin İşbilen'in yürüttüğü atölye Düşünseli'ye aitti. Katılımcılarının kendi kişisel tarihlerinden ve bugünün mekânsal potansiyellerinden yola çıkan ortak bir hayal yolculuğu tasarlandığı atölyenin çıktısı şamanik bir ritüeli anımsatıyordu.

İzmir.Art: İzmir İyi Tasarım_7 Good Design konuşmalarının bu yıl için en önemli çıktıkları neydi sizce?

Bu öncü söylemin en belirgin çıktıları, Amerika'dan İtalya'ya uzanan farklı disiplinlerdeki tasarımcıların yaşamsal temasını heyecanla

yorumladığı ve katkı koyduğu tema konuşmaları olduğu söylenebilir. Etkinliğin açılış oturumunu gerçekleştiren Otto Von Busch konuşmasında, yaşamsallık ve sürdürülebilirlik ilişkini gündeme getirirken, pek de sormayı akıl edemediğimiz “neyi sürdürülebilir kılmamız gerektiği” sorusunu tartışmaya açtı. Bu çerçevede sürdürülebilir olana ulaşılabilirlik, modanın yenilenme dürtüsü ve uzun ömürlü, zamansız tasarımlar arasındaki çelişki, atık probleminin büyüme odaklı anlayışla ilişkisi gibi sorunlar çerçevesinde iyileştiren ve varoluş coşkumuza katkıda bulunan bir tasarım anlayışının gerekliliğine değindi. İtalyan tasarımcı Federica Fracapane görsel veri söylemleri ile yaşamsallığı yorumladı. En etkileyici ve temayla ilişkisi en kuvvetli konuşmalardan biri ise Guilia Tomasello'nun “Dişil Biyofilya” adlı sunumuydu. Tasarımcı, canlı sistemler ve biyoteknoloji işbirliği ile yürüttüğü projelerle bakteri büyüterek tabu olarak görülen kadın bedeninin mahrem bakımını ve iyileşme pratiklerini yine kadınlarla beraber geliştirdiği etkileyici projeleriyle sundu.

Söylem dünyasını oluşturan tema konuşmaları ve panellerde tasarım ve sosyoloji, edebiyat, sanat, bilim, ekonomi gibi tasarım dışı disiplinlerin bir araya gelerek, disiplinler ötesi bir anlayışla tasarımın yaşamsal hassasiyetlerini tartıştığı bir alan yaratıldı. Panellerin program koordinatörü Çiçek Tezer ile beraber kurguladığımız konuşmalarda, yer ve yuva kavramı, ortak yaşam tecrübeleri, ekolojik mimarlık, dayanışmacı ağlar ve ekonomilerde kolektif deneyimler, bakım ve ihtimam, kuir ve feminist üretim ve söylem, canlı sistemlerle tasarım, tasarımın ve modanın döngüsel varoluşu gibi konular öne çıktı. Örneğin ortak yaşam tecrübeleri ve olasılıklarının tartışıldığı panelde Sosyolog Ferhat Kentel, doğa ile olan ilişkimizin toplumsal kutuplaşmayı aşmak için ortak payda olabileceğinden bahsetti. Önceki iyi tasarımın tema küratörlerinden Emre Gönülügür de bağlantısal olarak dünyanın farklı yerlerinde aynı zamanda aynı sorunları fark eden ve benzer biçimde zihniyet kalıplarını değiştiren kişi ve olayların gözlenebileceğini hatırlattı. Yapının Ekolojisi odaklı panelde mimar tasarımcı Melih Aşanlı benzer bir yaklaşımla ekolojik tasarım için insanın öncelikle doğayla barışması gerekliliğini vurgularken, üretim süreçlerinde toprak etiği kadar sosyal tasarım boyutunun da önemli olduğunu hatırlattı. İyi tasarımı İzmir'in önceki edisyonlarında içerik üreticisi olarak emek veren Aren Kurtgözü'nün moderasyonunda dayanışmacı ağlarda kolektif deneyimlerin konuşulduğu panelde Yaşar Adanalı İngiliz Postanesi'nin İstanbul'da ortak yaratım alanı olarak ikinci yaşamını anlattı. Zeytince Derneği'nin kurucularından Akın Erdoğan sosyal dayanışma ekonomisinin önemine değinirken, biyolog

ve çevreci Güneşin Aydemir insan çağında, yaşamsal olanın doğanın oluş duraklarında enerji ve canlılık haline tekabül ettiğini ve insanın devinim halindeki doğada oluşan ihtiyaçları ve bağlantısallığı kavrayarak yaşamsallığını sürdürülebilirliğini hatırlattı. Kuir ekolojiler panelinde ise edebiyatta ve çağdaş sanatta insan merkezli ve cinsiyetçi üretim anlayışını zorlayan örneklerle yer verildi.

Tasarımın bilimle kesiştiği bir konuşma ise canlı sistemlerle tasarım konulu panel oldu. Tema küratörlerinden Derya İrkdaş Doğu'nun moderasyonunu yaptığı, Biyotasarım Takımı ekibinden ve Rolab Studio'dan konuşmacıların katıldığı panelde malzeme odaklı bir tasarım inovasyonunun yaşamsal hassasiyetler doğrultusunda nasıl yapılabileceği, biyotasarım odaklı uygulamalarda canlı sistemlerin ortak dil kurulan ve işbirliği yapılan insan dışı paydaşlar olduğuna dikkat çekildi. Konuşmalar tema küratörü Şölen Kipöz'ün moderasyonunu yaptığı iki panel ile sonlandı. “Modanın döngüsel varoluşu ve sürdürülebilir moda lisansı” adlı panelde Sanem Odabaşı ve Dilek Altan'dan oluşan Sürdürülebilir moda lisansı ekibi, This is Mana markası kurucusu Damla Özenç ve global moda endüstrisinde satış, pazarlama ve ürün geliştirme sorumlusu Ebru Debbağ döngüsellik moda için ve yaşamsallık için vaatlerini ve karşılaştığı risklerini, ekofeminist bir modanın varoluş olasılığını ve aktivizmin onarıcı gücünü konuştular. Son olarak İyi Tasarım / Good Design İzmir'in tek ve daimi sektörel ortağı Ege Giyim Sanayicileri Derneği ile İzmir Ekonomi Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı bölümü ortaklığında Şölen Kipöz ve asistanı Filiz Özbengi Uslu mentörlüğünde yürütülen “Moda için Yaşamsallık / Modanın Yaşamsallığa Katkısı” adlı projenin sunumu ve çıktılarını da Hugo Boss sürdürülebilirlik bölümü takım lideri Mahmut Demirkapı, Akçakaya tekstilin kurucusu Yasin Akçakaya, Egedeniz Tekstil den Fırat Yüksel ve Simurg Tasarım tekstil kurucusu Mukadder Özden'in katılımı ile geniş bir izleyici kitlesine ulaştı. Panel mekânında dokuz öğrencinin firmalarda gerçekleştirdikleri yaşamsal temalı tasarımları sergilendi ve Ege Giyim Sanayicileri Derneği Sekreteri Nukhet Şenkaya tarafından öğrencilere katılım belgeleri sunuldu.

İzmir.Art: İzmir iyi Tasarım_Good Design'in 7'cisini geride bıraktık. İyi Tasarım serisi başlangıcından itibaren, hem tasarım pratikleri bağlamında hem de kentin kültürel ve akademik yaşamı içinde nasıl bir yer edindi kendisine sizce?

İyi Tasarım İzmir'in yedinci senesinde, tasarımın kendine kentte ve hatta Türkiye'de pek

Fotoğraf: Akdeniz Akademisi

de azımsanamayacak kadar değerli bir yer edindiğini söyleyebiliriz. Uzun çabalar ve deneyimler sonucu elde edilen daimi izleyici kitlesinin dışında, bu sene beklenilenin üzerinde bir katılım talebi de aldık, bu başvuruların önemli bir bölümü de İzmir dışından geldi. 2019 yılında pandemi öncesi yapılan fiziksel etkinlik olan Döngü'den itibaren İyi tasarım İzmir'in günceli yakalayan dünyadaki tasarım söylem ve akımları ile temas kuran ve uygulama alanları itibariyle endüstriyi etkileyebilecek ve dönüştürebilecek tasarım metotlarına yer veren bir yapısı oldu. Döngü'de Türkiye ve Dünya'da bir süre sonra popüler olacak olan döngüsel tasarımın kıvılcımlarını çakarken, pandemi döneminde dijital olarak gerçekleşen müşterek gelecekler temasıyla biyotasarım ve post-human söylemleri ile paralellik ta-

şıyan tasarım yaklaşımının öncülüğünü yaptı. Güncelliği sebebiyle bu senenin teması olan Yaşamsal kavramına olan ilginin de kentin kültürel ve akademik camiasını aşan bir ilgi çektiğini söyleyebiliriz. Gene bu kapsamda biz dışil bilgeliği, yaşamsal hassasiyet ve yaşam enerjisini döngüsel varoluş ile öne çıkarmak istediğimizde bu yaklaşımların dünyada da yer bulunduğunu görebiliyoruz. Diğer taraftan bu temanın çeşitli alanlardan gelen söylem üreticileri, tasarımcılar, bilim insanları ve sektör temsilcilerini de kapsayan katılımcı kitlesi ile bu sene yoğunluğunu daha da hissettiğimiz genç kuşağın ilgisini çektiğini görebiliriz. Temanın kapsayıcı içeriği ve deneyselliği teşvik eden yaklaşımının bu sene katılımcılar dışında etkinliğin çevresindeki doğal alanlara ve canlılara da temas ettiğini söyleyebiliriz.

İzmir.Art Blog Röportajı

VİZÖRÜN ARDINDAKİ DAYANIŞMA

Röportaj: İzmir.Art

Bağımsız bir platformu olan Vatoz, “Eşitsizliği temellendiren ve toplumsal bir uzlaşma haline gelen algı ve görme biçimlerini ters yüz ederek, bunları dönüştürecek ifade biçimleri ile değişimi birlikte başlatabileceğimize inanıyoruz.” diyerek sanat alanındaki görüşlerini İzmir.Art’a anlattı.

İzmir.Art: Varız Buradayız İnisyatifi nasıl kuruldu?

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik ve ayrımcılığı dert edinen; cinsiyetçiliğin, hiyerarşinin, ırkçılığın, milliyetçiliğin kullandığı dil dışında bir dil üretmeye çalışan; ikili cinsiyet sisteminin tanımları ve algılarıyla sınırlanmayı reddeden fotoğrafçılar olarak VARIZ ve fotoğraf alanındaki bu eşitsizliğin takipçisi olarak BURADAYIZ diyerek yaptığımız çağrı ile ortaya çıktı. 2017 senesinde kadın fotoğrafçılar olarak yaşadığımız sorunları konuşmak üzere 5. Diyarbakır Fotoğraf Günleri kapsamında bir çalıştay düzenledik ve bir araya gelerek sorunlarımızı çözmek için çok önemli adımlar attık. Sonrasında bir iletişim grubu kurarak bu alandaki sorunlar üzerine tartışmaya devam ettik. 2018 yılında bir fotoğraf kampı için hazırlanan afişteki katılımcılarının çoğunun erkek olması üzerine bir bildiri yazarak, buna itiraz etmemiz gerektiğine karar verdik. “Varız Buradayız” başlığıyla yayınlanan ilk bildirimizin imzacı sayısı, kadın fotoğrafçılar ve görsel sanatçıların da destekleriyle 200 kişiye ulaştı. Yüzlerce kadın hep birlikte sesimizi yükseltmeyi başardık. Varız Buradayız İnisyatifi bu bildiri etrafında toplanan bir toplulukta ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa, dünyanın bugünkü dertlerinin çoğunun kaynağı olan tahakkümcü eril zihniyete karşı

oluşumuz bizi yan yana getiriyordu. 2022 yılında ise Vatoz’u hayata geçirerek safları sıklaştırmaya ve dayanışma pratiklerini görünür kılmaya karar verdik.

İzmir.Art: İnisyatifin kurulumundan Vatoz’un ortaya çıkışına kadar Varız Buradayız İnisyatifi ne tür çalışmalar gerçekleştirdi, neler biriktirdi?

2017’deki Kadın Fotoğrafçılar Çalıştayı’ndan sonra ilk bildirimiz Varız Buradayız’ı 2018 yılında yayınladık. Aynı yıl Akbank Sanat’ta İfsak 25. İstanbul Fotoğraf Günleri kapsamında görsel dilin toplumsal cinsiyet etkisi üzerine “Dil’e Gelince” konuşmasını gerçekleştirdik. Ve Mecra İstanbul’da 72 sanatçıyı bir araya getirdiğimiz “Çağrışimler” sergisini düzenledik. 2020 yılında ise sosyal medyada başlıyan “Uykularınız Kaçsın” kampanyasına destek olmak üzere “Artık Yeter” başlığıyla ikinci bildirimimizi yayınladık. Ve o günden sonra da artık bu bağımsız ve arada uykuya geçen; ihtiyaçlar üzerinden temellenen yapıyı feminist ve yatay örgütlenme pratikleriyle katılımcı bir süreç yürüterek ve lgbti+ ları da kapsayacak şekilde bir platforma dönüştürmeye karar verdik. 2021 yılında da çeşitli toplantılarla VATOZ şekillendi. Bu süreçte de kendi içimizde feminist ve yatay örgütlenme ve şiddetsizlik atölyelerini düzenleyerek katılımcı bir süreç geçirdik.

İzmir.Art: Farklı kentlerde farklı etkinlikleriniz var. Sanat ve kültür dünyasında toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın ya da eril aklın yansımaları ve içerdiği ayrımanın yarattığı sıkıntılar neler?

Kadınların erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü her yerde olduğu gibi fotoğraf alanında da yetersiz temsili, yüzyıl önce nasılsa ne yazık ki bugün de hala gündemimizde. Üretim kriteri ile baktığımızda, kadın fotoğrafçılar her alanlar ve üretiyorlar. Fakat karar verici konumlarda, sergilerde, yayınlarda yok denecek kadar az görünürlüğe sahipler, yok sayılıyorlar. Hemen hemen tüm erkek fotoğrafçılar, küratörler, akademisyenler, kurum yöneticileri bu konudaki eleştirilere hak verdiklerini ve hasas olduklarını ifade ediyorlar ama nedense sonuç değişmiyor. Vatoz'un çıkış noktası bu durumu değiştirmek için bir araya gelmemizle başladı.

Yetersiz temsille ilgili somut örnek vermek gerekirse, 2012'de İstanbul Modern Koleksiyonu'ndan yola çıkarak hazırlanan "Dünden Sonra İstanbul Modern Fotoğraf Koleksiyonu" sergisinde 44 erkek fotoğrafçıya karşılık sadece 4 tane kadın fotoğrafçı var. İstanbul Modern'in Müze Koleksiyonunda da 90 fotoğrafçı arasında kadın fotoğrafçıların oranı %10 bile değil. Yine 2016'da İstanbul Modern Koleksiyonundan bir seçkiyle Merih Akoğul'un küratörlüğünde hazırlanan "İnsan İnsanı Çekmiş" sergisinde Cumhuriyet'in 80 yıllık

sürecini 80 fotoğrafçının portreleriyle temsil etmişlerdi ve sadece iki kadın fotoğrafçının adı geçiyordu. Bunların yanında kadın fotoğrafçıların bireysel olarak çalışmalarını sırasında karşılaştıkları taciz ve zorlukları da biliyoruz.

İzmir.Art: Üretim alanında sıkıntılar olduğu kadar kültürel ve sanatsal üretimlere erişimde de sıkıntılar var olduğunu düşünüyor musunuz?

Kadınların ve işlerinin yüzyıllardır yok sayıldığı bir dünyada kadın ve lgbti+ fotoğrafçılar, sanatçılar olarak kimliklerimizle üretim yapıyor olmak ayrımcılık değil bir görünür olma talebidir. Fotoğrafın cinsiyet kimliği olduğu aşikar. Yaptığımız hiçbir işi ve sanat üretimini ne biyolojik ne de kültürel anlamda cinsiyet kimliklerinden soyutlayamayız. Bu alanda görünür olmanın yolu bu kimlikleri yaptığımız işlerle birlikte vurgulamaktan geçiyor. Ancak tüm dünyada benzer örneklerini de gördüğümüz gibi kadınlar her ne kadar yetenekli olurlarsa olsunlar eril düşünceye hakim yapılar ve kurumlar tarafından yukarıda da örneklendirdiğimiz gibi kurumsal olarak yok farz edilmekte ya da engellenmektedir. Buradaki amacımız bu engellenmelerin ya da yok sa-

yılmalarının bir şekilde görünür kılınması ve bu konuda farkındalık yaratılmasının önemli olduğunu savunuyoruz. Bugün güncel sanat alanı içerisinde konuşulan kavramlar, sorun edilen meseleler belli çevrelerde de olsa eril zihniyeti, tahakkümcü yapıyı kenara itmeye başladı. Çünkü postmodern ekolojik bakış açısı dışıl bir yerden konuşuyor. Fotoğraf alanı içerisinde ise hala olguların ele alınış biçimi, her ne kadar bunun aksi savunulsa da değişmedi. Tahakkümcü düşünce yapısı ve hiyerarşik düzen iktidarını koruyor. Dolayısıyla bu alan içerisinde farklı/ dışıl yaklaşımlar hor görülüyor ve değersizleştiriliyorlar. En iyi niyetli ifadeyle anlaşılıyor ve yok sayılıyorlar. Kendilerini fotoğraf aracılığıyla ifade etmeye çalışan kadınlar ve lgbti+'lar ise alan içinde yer edinmiyor ve geri çekilmek zorunda bırakılıyorlar. Fotoğraf alanında yer edinmek için gereken kriterleri kim belirliyor? Üretilen çalışmalar kime ve neye göre "başarılı" kabul ediliyor? Fotoğrafçılardan editörlere, akademisyenlerden eleştirmenlere görsel alan ile ilişkili herkesin kendine bu soruları sorması gerekiyor. Nasıl bakıyoruz? Bakış açımızda farklı kimliklere yer var mı? Yoksa beyaz eril bakışla mı üretiyor ve tüketiyoruz? Fotoğraflar sadece bize bir şeyleri göstermezler, neye nasıl bakacağımızı da gösterirler; bu yüzden bu alandaki görsel dilin geliştirilmesi çok önemli bizim için. Eşitsizliği temellendiren ve toplumsal bir uzlaşma haline gelen algı ve görme biçimlerini ters yüz ederek, bunları dönüştürecek ifade biçimleri ile değişimi birlikte başlatabileceğimize inanıyoruz.

İzmir.Art: İnisyatifi, sanatsal ve kültürel üretim ve tüketimde toplumsal cinsiyete, ırk vb temelli ayrımları aşmak için nasıl bir politikalar öngörüyor?

Fotoğraf alanındaki faaliyetlerde bugüne kadar hassasiyet gösterilmeyen cinsiyet kimliği ve yönelimine dayalı eşitsizliği giderecek politikaları ve mekanizmaları hayata geçirmek, ortak çalışma ve üretme kültürünü geliştirmek, fotoğraf dünyasının ilk gündemi olması gerektiğini savunuyoruz. Bu yüzden de;

- Her türlü kurumsal yapılanmada (dernek, vakıf, kulüp, federasyon vb.),
- Organizasyon yönetimlerinde (karma sergi, çalıştay, sempozyum, festival, konferans vb.)
- Planlanan faaliyetlere davet edildiğimizde (sergi, panel, konferans, çalıştay, sempozyum, festival, jüri grupları, akademi vb.),
- Fotoğrafa konu edilen kadınlık ve toplumsal cinsiyet temsillerinde, cinsiyet kimlikleri ve yönelimlerine dönük eşitlikçi ve pozitif ayrımcılık içeren yaklaşımı açıkça göremediğimiz durumlarda bu ayrımcı, dışlayıcı faaliyetleri ve dili teşhir ve protesto ederek ayrımcılık giderilene kadar takipçisi olacağız. Gerekti-

ğinde kurucu, yönetici, katılımcı veya izleyici olmamayı seçerek boykot edeceğiz.

İzmir.Art: Yurtdışında benzer yapılanmalar ile olan ilişkileriniz nasıl? Ortak projeler gündemde mi?

Platform üyesi olan bir çok arkadaşımızın yurtdışıyla bağlantısı var. Özellikle Women Photograph'a üye olan arkadaşlarımız orada yaşadıkları işleyiş ile ilgili deneyimlerini de bize aktarmaları oldukça kıymetli oldu bu süreçte. Bunun yanında uluslararası alanda FemLens ya da Feminist Photography Network gibi kolektiflerle de bağlantımız var. Şu an olmasa da gelecekte birlikte işbirliklerimiz olabilir.

İzmir.Art: Geçtiğimiz günlerde açık çağrısını yayınlayan Vatoz'dan bahsetmek lazım, bize çağrınızdan bahsedebilir misiniz?

Vatoz, Varız Buradayız İnisyatifi tarafından 2022 yılında hayata geçirilen bağımsız bir dayanışma platformudur. Fotoğraf alanında ki tüm kadın ve lgbti+ fotoğrafçılara, fotoğraf temelli görsel sanatçılara, fotoğraf ile ilişkilenen akademisyenlere, sanat yazarlarına, editörlere ve kültür sanat yöneticilerine dayanışma çağrısı yapan Vatoz, kültür sanat alanında karşılaştıkları dışlayıcı tutum ve politikaları protesto eder ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa ve eril zihniyete karşı, dayanışma dinamiklerini görünür kılacak araçlar üretmeyi amaçlar. Fotoğrafla ilişkilenen, fotoğrafı sanatsal bir ifade biçimi olarak kullanan veya fotoğraf çekerek hayatını kazanan, ikili cinsiyet sisteminin tanımları ve algılarıyla sınırlanmayı reddeden; toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik ve ayrımcılığı dert edinen; cinsiyetçiliğin, türçülüğün, hiyerarşinin, ırkçılığın, milliyetçiliğin kullandığı dil dışında bir dil üretmeye çalışan kadın ve lgbti+ fotoğrafçı, sanatçı, akademisyen, sanat yazarı, editör ve kültür-sanat yöneticilerini bu alanda bir araya getirerek dayanışmamızı güçlendirmeyi hayal ediyoruz.

İzmir.Art: Vatoz Platform içinde farklı modüller var: "Vatoz Konuşmalar", "Vatoz Pano", "Vatoz Atölyeler" vb. Bu alanlardan bahsedebilir misiniz?

Vatoz platform öncelikle bir dayanışma ağıdır; bu alandaki görünürlüğü arttırmak ve yan yana dert edindiğimiz bir amaç etrafında bir araya gelen bir topluluktur. Donanım ve becerilerimizle birbirimizin ihtiyaçlarını gidermek, atölyelerimizle, bilgi ve deneyimizi paylaşmak için buradayız. Ürettiklerimizle, konuşmalarımızla, yazdıklarımızla, araştırdıklarımızla, düzenleyeceğimiz etkinliklerle, oluşturacağımız arşivimizle tarihimize not düşeceğiz. Birlikte sergi, panel, çalıştay, sempozyum, festival

gibi etkinlikler hazırlamak da kısa ve orta vadede planlarımız arasında. Bunların yanı sıra birbirimizi tanımayı, birlikte üretmek dayanışmayı, temsiliyetimizi arttırmayı da çok istiyoruz. En temel amacımız da dayanışma pratiklerini görünür kılmak. Bu yüzden ilk aşamada bazı alanlar tasarladık. Örneğin Vatoz Pano; sergisi, söyleşisi, etkinliği olan kadın ve lgbti+ sanatçıların işlerinin tanıtıldığı bir alan. Vatoz Konuşmalar'da yeni başladığımız "Vatoz Çarpanlar" podcast serisinin yayın alanı. Bu alanları daha da genişleterek içeri doldürmeyi hem de fotoğraf alanındaki çalışmalarını görünür kılmayı ve dayanışmayı istiyoruz.

İzmir.Art: İnisiyatifiniz, feminist hareketten bağımsız olarak alana/ sanat alanına ne tür bir katkı sunuyor?

Bugün akademide sanat tarihi ile ilgili en önemli kitaplardan biri olan E.H. Gombrich'in kitabında kadın sanatçılardan bahsedilmiyor. Kadınlar sanat alanında "azınlık" olarak gösteriliyor. 1960'lardan sonra feminist hareket sanat alanındaki bu ayrımcılığa karşı feminist bir bakış açısı geliştirmiş ve sanat dünyasının içine kadınları da katmak için çeşitli stratejiler ortaya koydu. Dolayısıyla sanat feminist hareketten bağımsız değildir. Feminist sanat tarihçileri sanat tarihini kadın bakış açısıyla yeniden gözden geçirerek kadın sanatçıların önemini öne çıkartmak ve bütün toplumsal cinsiyet kodlarını reddederek kadınlık durumunun aslında kurulmuş bir durum olduğunu dolayısıyla kadın ya da erkek sanatçı gibi kavramların geçersizliğini ortaya koydu. Dolayısıyla akademik sanat tarihinin kabul edilmeyen değerler sistemini gözler önüne seren feminist eleştiridir. Fotoğraf alanında da Türkiye'deki yetersiz temsile karşı ses çıkarmanın yanı sıra toplumsal uzlaşa haline gelen görme biçimlerini tartışmaya açarak bunları kırmak istiyoruz. Medyada ya da görsel sanatlar alanında kadın bedenini nesneleştiren; cinsel obje, süs, seyirlik nesne olarak gösteren temsilleri de reddediyoruz. Buna dair de yapacağımız tartışmalarla mutlaka bir farkındalık yaratacağımızı düşünüyoruz. Gelenekselleşmiş, klişe anlatım dilini kullanarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten görsellerin kullanımına dair farkındalık ve anlatılarımızı başka türlü kurmanın yollarını aramak bu yüzden çok önemli.

İzmir.Art: Şiddetin görselleştirilmesiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Platformda kadınların, lgbti+'ların, hayvanların ve çocukların haklarını korumayı önceliyor ve ilkelerimiz gereği hak ihlali içeren eserleri yayınlamıyoruz. Bu yüzden kadınların, lgbti+'ların, çocukların, hayvanların kurbanlaştırıldığı, çaresizleştirildiği, zayıf ya da aciz gösterildiği görseller ile şiddet içeren ve şiddetin pornografisini üreten görselleri kabul etmiyoruz. Şiddete uğramış kadın ya da lgbti+'ların zarar görmüş bedenlerini göstererek, kadınları karanlık köşelerde eliyle dur işareti yaparak kurgulayan, dayak yemiş gibi yapan kadın temsilleri, onların zayıf, kendilerini koruyamayan, aciz varlıklar olduğu izlenimini yaratır ve şiddet eğiliminde olan faileri cesaretlendirerek, kadına yönelik şiddetle mücadeleye zarar verir. Şiddetin her zaman görünür olmadığı da unutulmamalıdır. Aynı şekilde çocukları nesneleştiren, güçsüzlük, çaresizlik mesajları içeren fotoğraflar da cinsel istismarla mücadeleye zarar verir. İstismarın "kader" olduğu, "engellenemeyeceği" ya da "çocuğun hayatının mahvolduğu" algısını oluşturacak bir dil kullanmamaya özen göstermek önceliğimiz olmalıdır. Üstü başı yırtık kıyafetler içinde, yalnızca belirli bir yaş grubu ve cinsiyete sahip genellikle kız çocuklarının kullanıldığı fotoğraflar / görseller genelleme yapılarak cinsel istismardan sadece belirli bir grubun etkilendiği ya da cinsel istismarın sadece belirli bir grubu etkilediği algısını oluşturur. Çocukların cinsel istismarı konusunda görsellerin yetişkin algısına hizmet edecek bir yerden kullanılması hak ihlali ve hatta çocuk istismarıdır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadeleyi dert edinen ve bu konuyu çalışmalarında işleyen fotoğrafçıların, yıllardır medyada örneklerini sıklıkla gördüğümüz kadın ve çocuk temsillerinin tekrarlarından oluşan klişe görsel anlatım dilinden kaçınmalarını ve portfolyoları için gönderecekleri görsellerde yukarıdaki noktalara özellikle dikkat etmelerini rica ediyoruz. Eşitsizliği temellendiren ve toplumsal bir uzlaşa haline gelen algı ve görme biçimlerini ters yüz ederek, bunları dönüştürecek ifade biçimleri ile değişimi birlikte başlatabileceğimize inanıyoruz.

İzmir.Art Blog Yazısı

MEKÂNIN HAFIZASI, HAFIZANIN MEKÂNI-FABRİKA: BİR FABRİKAYI YENİDEN İNŞA ETMEK

Kahraman Çayırılı

Bergama Odeon Pergamon Kültür Sanat Alanı'nda 13 Kasım 2022'ye dek süren Mekânın Hafızası, Hafızanın Mekâni-Fabrika sergisi, Sümerbank Bergama Tekstil Fabrikası'nı sayısız fotoğrafla, duygu ve hatıra yüklü kelimelerle, samimi tanıklıklarla kalplerimizde yine yeniden, yeniden inşa ediyor.

Onca fotoğraf, onca hayat. Vardiyalar, grev, kreş, konfeksiyon, poplinler, pamuk balyaları, lojmanlar. Tüm bunlardan oluşan bir evren, kendi başına apayrı bir kainat: Fabrika.

Bergama her adımınızda tarihi duyumsadığınız, hatta tarihe dokunduğunuz bir yer. Hal böyle olunca özünde bir fabrika tarihi yer alan Mekânın Hafızası, Hafızanın Mekâni-Fabrika sergisinin tarih üzerine olmasını ilginç bulmuyorsunuz. Ancak bu tarih, Bergama'nın kent tarihiyle, fabrikadaki özellikle kadın emeğinin tarihiyle, bir üretim mekâni olarak fabrikanın kendisiyle birleşince sergi katman katman derinleşiyor. Fabrika emekçilerinin tanıklıkları, hatıraları, fotoğrafları; bir yandan bir kasabanın yavaş yavaş kentleşmesi iç içe geçiyor. Çoğunlukla kadın emekçilerden müteşekkil fabrika çalışanlarının ev işleri - iş yeri zorlukları dengesine dair yaşadıkları tüm güçlükler üzerine anlattıkları ilmek ilmek bir tarihi örüyor. Fabrikayı, Bergama'yı, hafızayı ve mekâni tek bir potada eritiyor.

Sarı Denizaltı Sanat İnisiyatifi'nin yeni projesi olan sergi, üç kısımdan müteşekkil: Mekânın Hafızası, Hafızanın Mekâni ve Bir Gelecek

Tahayyülü Olarak Fabrika. Mekânın Hafızası, tüm Sümerbank fabrikalarının Türkiye genelindeki sanayileşmeye ve toplumsal dönüşüme olan etkisinin Bergama'daki yansımalarına bakıyor. Fabrikanın kuruluşundan itibaren özelleştirme politikaları sonucunda kapatıldığı dönemi kapsayarak günümüze kadar devam eden süreç kurumsal ve kişisel, yazılı ve görsel arşivlerden yararlanarak oluşturulan kronolojik bir anlatı olarak yer alırken; toplumsal hafızanın inşa edilmesinde etkili olan, geçmişle günümüz arasında bağ kuran kültürel belleğin fotoğraftaki temsillerine de yer veriliyor. Hafızanın Mekâni, fabrika emekçilerinin portrelerinden, hatıra fotoğraflarından ve fabrikaya ilişkin hafıza kayıtlarından yola çıkarak fabrikanın dününe ve bugününe ilişkin sözel ve görsel anlatıları bütünleştiriyor. Bu bölümde ayrıca 2019 yılında açılan ve 3 yıl içinde 1900 kişiye ulaşan "Sümerbank Bergama Tekstil Fabrikası" adlı facebook grubu aracılığıyla arşivlenen fabrikanın görsel hafızasıyla, 122 kelimedenden oluşan bir fabrika sözlüğünün yan yana geldiği bir etkileşim alanı yer alıyor. Bu kısımda ayrıca fabrikada kadın işçi olmayı, kadının ikinci vardiyasını anlatan İkinci Vardiya: Bir Başkası Yapmış Gibi ve işçi emeğini merkezine alan üst üste ses kurgusu yöntemiyle oluşturulmuş Böyle Şeyler De Yaşadık İşte adlı video çalışmaları da bulunuyor. Bir Gelecek Tahayyülü Olarak Fabrika, 2022 Nisan ve Mayıs aylarında Gazhane Çevre Gönüllüleri'nin desteği ve Rastminus Tasarım Kolektifi'nin katılımıyla hazırlanan "Bir

Gelecek Tahayyülü Olarak Endüstriyel Miras" tasarım atölyeleri sonunda Rastminus Tasarım Kolektifi'nden Alper Aksu, Alp Emre Çelik, İzzet İlgün, Selin Tutku Aslan, İldem Dinar ve Şeyma Bıyık'ın, Mimar Fatih Kurunaz'ın danışmanlığında, Bergama Tekstil Fabrikası'nın geleceğine ilişkin fikirler geliştirerek ürettikleri iki mimari tasarım projesini içeriyor[1].

Adım Adım Fabrika Tarihi

Sergiyi ve fabrikanın Türkiye ekonomisi için önemini daha net kavramamız için Bergama Tekstil Fabrikası'nın tarihine yakından bakmamız şart: 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kurulur, 1933'te Sanayi ve Maadin Bankası kapatılır, yerine Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Bankası kurulur. Aynı yıl Sümerbank kurulur (3 Haziran 1933 tarih ve 2262 sayılı Sümerbank Kanunu olarak bilinen kanuna istinaden kuruluşu 11 Temmuz 1933'te gerçekleşir). 1935'te Sümerbank'ın ilk büyük fabrikası olan Kayseri Bez Fabrikası kurulur (16 Eylül 1935). Kayseri Bez Fabrikası'nı ülkenin farklı yerlerinde açılarak bir sanayi ağı oluşturacak olan diğer Sümerbank fabrikaları izler.

1954'te Bergama Pamuk İpliği ve Dokuma Fabrikası T.A.Ş. (Sümerbank Bergama Tekstil Fabrikası) kurulur (Bergama'nın bir tarım kasabası kimliğinden kentli kimliğine geçişinde; halkının ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümünde katkıları yadsınamayacak olan Bergama Pamuk İpliği ve Dokuma Fabrikası, kasabanın henüz nüfus yoğunluğunun oluşmadığı Şeytankırı mevkiinde inşa edilir[2]). 1955 yılında fabrikanın ana giriş kapısı ve kantin binası inşa edilir, 1956'da fabrikanın ana binasının inşaatına başlanır; 400 işçi kapasiteli olarak planlanan fabrikanın ilk işçisi Bergama doğumlu Adem Yaşar 1 Ekim 1957'de işe alınır, fabrikanın ilk müdürü Celal Enkavi 14 Haziran 1957'de göreve başlar. Fabrikanın sermayesi 1958'de 21 milyon TL'ye yükseltilir. Fabrikanın kalifiye insan kaynağı ihtiyacı ilk aşamada Konya'daki Sümerbank Ereğli Bez Fabrikası'ndan getirilen ustalar Ali Çetin, Hüseyin Avkaya, Mehmet Dilbaz ve Rifat Özgüzel ile karşılanır.

17 Mayıs 1960 tarihinde Sümerbank Bergama Tekstil Fabrikası, dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından açılır. Aynı yıl Sümerbank Bergama Satış Mağazası, İstiklal Meydanı'na çıkan Eski Elektrik Fabrikası Caddesi'nde açılır; mağaza 10 yıl kadar sonra Bankalar Caddesi, Karadut mevkiindeki Man-kalyalı Apartmanı'na, daha sonra ise Cumhuriyet Meydanı'na çıkan Galenos Caddesi'ndeki nihai yerine taşınır. Fabrikanın sermayesi 1961'de 35 milyon TL'ye yükseltilir. Fabrika için yeni yatırımlar yapılarak dokuma ünitesinin kapasitesi arttırılır (1962). 1966'da fabri-

kanın Türkiye ekonomisine katkısı 13,2 milyon TL'ye yükselir.

Fabrikadaki kadın işçi sayısının artması üzerine çocukların kreşten yararlanma yaşının üst sınırı 1'den 7'ye yükseltilir (1983). 1985'te Bergama Tekstil Fabrikası'nda çalışan işçi sayısı 1134 olurken fabrikada çalışan memur sayısı 62'dir. Bu yıl büküm dairesindeki makineler yenilenir. 1986 yılında konfeksiyon bölümüne 30'a yakın Juki marka dikiş makinesi alınır.

11 Eylül 1987'de Sümerbank'ın özelleştirilmesi süreci başlar; Sümerbank, Sümerbank Holding A.Ş. olarak yeniden yapılandırılır. 1993'te Sümerbank Holding A.Ş., Sümer Holding A.Ş. ve Sümerbank A.Ş. olarak ikiye bölünür; yeniden yapılandırma kapsamına alınarak modernizasyon ve rasyonalizasyon tedbirlerinin uygulanması yoluyla özelleştirme sürecine alınan Bergama Tekstil Fabrikası'nın işçi sayısı 800'e, memur sayısı 6'ya düşürülür. 56 kişi ise sözleşmeli personel olarak çalışmaktadır. 1994'te Cumhuriyet Meydanı, Galenos Caddesi'ndeki Sümerbank Bergama Satış Mağazası özelleştirme kapsamında mağazanın son müdürü Mahmut Altınsoy'a satılır. 1997 yılında Ege Bölgesi Sanayi Odası tarafından Bergama Pamuk İpliği ve Dokuma San. T.A.Ş.'ye "1996 Yılı Kamu Kesiminde En Yüksek Üretim VII. Derece Ödülü" verilir.

2000'de özelleştirme sürecindeki Bergama Tekstil Fabrikası'nın zararı 4 trilyon 444 milyar TL olarak açıklanır. 29 Haziran 2001 tarihinde fabrikada yapılan son işe alımda İbrahim Dönmez 4102. ve son işçi olarak işe alınır. 2004'te Bergama Pamuk İpliği ve Dokuma Sanayi T.A.Ş. talep olmadığı için satılamayınca Özelleştirme Yüksek Kurulu / Özelleştirme İdare Başkanlığı'nın kararı doğrultusunda kapatılır (6 Ekim 2004).

2005 yılında ise fabrika, Bergama Belediye Başkanlığı'na devredilir. Seferihisar merkezli deprem sonrasında hasarlı hale gelen Bergama Lisesi öğrencileri, basit onarımla okula dönüştürülen fabrikanın idari binasında eğitime başlar. 2006'da fabrikanın üretim alanı özel bir tekstil fabrikasına kiraya verilir. Kısa süre sonra firma zarar edince üretim yeniden durur, fabrika bir kez daha kapanır. Çok sayıda işçi, alacaklarını tahsil edemediği için işsiz kalır (2008).

2010'da Tekstil Fabrikası'nın içindeki kreş binası, Bergama Belediyesi yönetimi ve İzmir Kalkınma Ajansı'nın ortak çalışmasıyla Türkiye'nin ilk oyuncak kütüphanesine dönüştürülür. 2011 yılında fabrikanın bazı üretim araçları, ileride kurulabilecek bir sanayi müzesinde sergilenmek üzere depolara kaldırılırken geriye kalan ve ekonomik ömrünü doldurmuş

atıl durumdaki makineler Bergama Belediyesi tarafından ihaleyle satışa çıkarılır. Satıştan elde edilen gelirle fabrikanın idari binası ve lojmanları onarılır; okul ve öğrenci yurdu olarak düzenlenir. Bu süreçte idari bina ile üretim alanı arasındaki orijinal yapının geçiş alanı yıkılır. 19 Nisan 2012 tarihinde Bergama Belediyesi ile Dokuz Eylül Üniversitesi arasında yapılan bir protokol ile idari bina ve yurt binası, Dokuz Eylül Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu olarak kullanılmaya başlanır. 2017’de fabrika içinde yer alan iki depo alanı Danimarka menşeli rüzgar enerji santrali üreticisi LM Wind Power’a kiralanır. Dokuz Eylül Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu yönetimi, fabrikanın 60 yıllık ana giriş yapısını (nizamiye) yıkarak yeni bir giriş düzenlemesi yapar.

2019’da Bergama Belediyesi, fabrika yapısının endüstriyel kültür mirası olarak tescillenmesi için İzmir 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu’na başvuruda bulunur. 2020’de belediye yönetimi fabrika arazisinin bulunduğu parseli ikiye bölme kararı alır; 24 Temmuz 2020 tarihinde İzmir 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Bergama Belediyesi yönetiminin başvurusunu karara bağlayarak Sümerbank Bergama Tekstil Fabrikası Yerleşkesi’nde yer alan ana fabrika binası, idari bina, sosyal tesis (3 yapı), 6 adet lojman ve 8 adet atölye yapısını 13104 sayılı kararıyla taşınmaz kültür varlığı olarak tesciller[3].

“Hayatımın en kötü anı”

13 Kasım’a dek sürecektir sergi kapsamında 22 Ekim’de Serhan Ada, Fatih Kurunaz ve Yaşagül Ekinci’nin konuşmacı olarak yer aldığı

“Endüstriyel Miras ve Kent”; Eda Yiğit, Seda Naniç Zeybek ve Maya Arıkanlı Özdemir’in konuşmacı olarak yer aldığı “Emeğin Miras Hakkı ve Hafıza” panelleri gerçekleşti. “Bir Hatırlama ve Paylaşma Yürüyüşü: Fabrika Çevresinde”; fabrika emekçilerinin izleyicilerle buluşacağı “Yaşayan Kitap” etkinlikleri ile Gülten Ataman ve Nazlı Tecimer’in fabrika çeperindeki performansları da serginin farklı disiplinlerle birleşmesini sağlıyor. Proje kapsamında Günseli Baki ve Yücel Tunca tarafından hazırlanan araştırma kitabı Fabrika okuyucularla buluşurken fabrikanın görsel arşivini, sözlü tarih kayıtlarını ve proje içeriğini kapsayan www.fabrikabergama.com web sitesi de 30 Kasım’da yayınlanacak[4].

“Fabrika kapandığında bir yanımın yok olduğunu hissettim. Hayatımın en kötü anı.” diyor fabrikanın Ticaret Bölümü Ambarlar Servisinde ustabaşı olarak çalışan [1978-2002, 24 yıl 3 ay 1 gün] Akil Güleç Bir fabrikaya dair aidiyeti, bir mekana ait hissiyatı anlatan belki de en güzel, en yüklü kelimeler. Mekânın Hafızası, Hafızanın Mekânı-Fabrika sergisi işte o fabrikayı fotoğraflarla, kelimelerle, hatıralarla, tanıklıklarla kalplerimizde yine yeniden, yeniden inşa ediyor.

[1]<https://www.saridenizalti.com/fabrika2022>

[2] Fabrika, Günseli Baki, Yücel Tunca, s.19

[3] Bilgiler, sergide yer alan yazılardan temin edilmiştir.

[4]<https://www.saridenizalti.com/fabrika2022>

İzmir.Art
için
Ne
Dediler?

Ahmet Altan:

Kentin buna ihtiyacı vardı. Zor bir proje çünkü bunun her dakika güncellenmesi gerekir, bu taraflar işin güç tarafı ama İzmir Büyükşehir Belediyesi bunun altından kalkacaktır ondan eminiz. Gerçekten bir ihtiyacı bu iyi tarif edilmiş bir ihtiyaç. İzmir'in kültür hayatına etki edeceğini hatta ülkeye de etki edeceğini düşündüğüm bir çalışma, bir önderlik projesi bu aslında. Bütün kentler belki benzer şeyler yapacaklar ve nihayet çorak topraklarda sanat yeşertmiş olacağız, ümidimiz bu, dileğimiz bu projeye başarılar diliyorum içtenlikle.

Ayşegül Kurtel:

Bence çok büyük bir eksikliği kapatacak. Hakikaten ben çok uzun zamandır İzmir'de sanatla kültürle ilgili çalışmalar yapıyorum ve kimin nerede ne yaptığı bazen bilinmiyor. Bunu toplu olarak görebileceğimiz bir ortam, bir platform çok büyük eksiklikti. Bunu yerine getirdiği için Büyükşehir Belediyesi'ne çok teşekkür ediyoruz. Çok önemli bir proje. Emeği geçen herkese çok çok teşekkürler.

Ertuğrul Tugay:

Bizim işimizi kolaylaştırdı, İzmir'in işi kolaylaştı. İzmir'e gelecek olan misafirlerimizin konuklarımızın, turistlerimizin de "bu akşamı ya da yarın akşamı nasıl değerlendiririm" ya da "cumartesiye nasıl değerlendiririm" dediğinde hemen önüne bütün veriler akacak. İster devlet dairelerinin hazırladığı etkinliklerde ister Büyükşehir Belediyesi'nin etkinliklerinde ya da özel tiyatrolarda, sinemalarda, sergilerde zamanını nerede değerlendirmek istiyorsa önüne açılacak olan bu verilerle hemen karar vermiş olacak. Çok kolaylaştırıcı bir çalışma, herkese ve İzmir'e hayırlı olsun diyorum.

Filiz Ceritoğlu Sengel:

İzmir.Art sadece İzmir'in merkezi özelinde değil otuz ilçe için de çok önem arz eden bir internet portalı olmuş. Aslında bakarsanız, İzmir'e dışarıdan gelecekler İzmir içerisinde yaşayanlar için kültür ve sanat şehri olan İzmir'de neler yapılabileceğini birebir tek tuşla görebileceğimiz bir alan. O anlamda çok keyifli. Emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Ve belirtmeden yapamayacağım; jingle'daki Hayko Cepkin ezgileri de müthiş.

Hayko Cepkin:

İzmir.Art'ı ismimle var olmayı isteyecek kadar çok önemsiyorum, bu manada tanıtım müziğini yapmam için bana güvendikleri için ayrıca teşekkür ediyorum. Güzel bir çalışma temposuyla karşılıklı neredeyse her konuda çok hızlı bir şekilde anlaşarak bence keyifli bir iş ortaya çıkardık. Herkesin ilgilenip faydalanabileceği, fayda sağlayabileceği bir alan ve platform olduğu için yaptığımız çalışmalara değerli sonuçları olacaktır diye düşünüyorum.

Recep Tuna:

Lansmanınızı çok güzel, canlı ve heyecanlı buldum açıkçası. Pandemi sürecinde bir araya gelmeyi çok özledik, burada da belli kurallar çerçevesinde de olsa eski dostları yeniden bu kadar kanlı canlı, sıcak görmek iyi geldi. İzmir.Art'ı çok önemli bir proje olarak görüyorum, özellikle pandemi sürecinde sanatın sokaklardan dijital ortama taşındığı dönemde. Tabii ki dijital ortam, fiziksel temasın yerini alamaz ama melez iş birlikleri ve etkinlikler düzenlenecek artık. İzmir.Art da bu hem çevrimiçi hem çevrimdışı ortamda düzenlenen etkinlikler ve bunların paylaşılması, insanlar arasında diyaloga sebep olacak şekilde uygulanması yönünde çok iyi bir platform oluşturuyor. O yüzden mutluyuz İzmir.Art gibi girişimin İzmir'de hayata geçirilmesinden dolayı, başarılar diliyoruz ekibe.

Yekta Kopan:

Çok güzel bir buluşma oldu, yoğun bir ilgi olması çok sevindirici. Lansmandaki bu yoğunluk aynı zamanda İzmir'deki kültür üreticilerinin, inisiyatiflerin ve STK'ların bu konuya ne kadar ilgi duyduğunun da bir göstergesi. İçeriğe gelince; içerik çok çok değerli, içeriğin çok demokratik ve katılımcı olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda İzmir'deki bütün kültür sanat, sadece etkinliklerin değil aynı zamanda kültür sanat değerlerinin de bir envanterinin oluşması bu sayede mümkün olacak. Kültürün dijitalleşmesi dediğimiz şeyin tam karşılığını bulduğumuz bir çalışma İzmir.Art çalışması.

İzmir.Ar't'a
Dair
Kullanıcı
Yorumları

Onur Keser:

Dahi anlamında kullanılan -de kural olarak nasıl ayrı yazılıyorsa İzmirArt'da ilerde İzmir'e kültür ve sanat anlamında kattıklarıyla belediyenin tüm yaptığı işlerden ayrı yazılacak bir oluşum olacak. Emeği geçen, düşünen, uygulamaya koyan herkesi tebrik ederim.

Tuğçe Ç. :

Amaçladığınız gibi kentin kültürel ve sanatsal üretimlerini görülür ve bilinir kılmakla kalmıyorsunuz, daha fazla üretilmesine ve daha geniş kitlelere yayılmasına, kentle bütünleşmesine katkı sağlıyorsunuz. İzmir.Art'ın kentimizde sanatı ve sanatçıyı desteklediği tüm çalışmalarının artarak devam etmesi dileklerle.

Esra Çetiner:

Kültür ve sanatı bize yakınlaştırdığınız için teşekkürler.

Nuran Alkan:

Şehrin kültür – sanat rotası: İzmir.Art

Ferhat Ali Aktaş:

Sanatı halka yakınlaştıran, geleceğin aydın insanların yetişmesine yön veren kuruluşunuza kutluyorum. Sürekli takip ediyorum.

Kader Akgündüz Akyol:

Hergüne sanatın ışığıyla aydınlanarak başlayan bir şehrin, ön kapısı gibi İzmir Art., Kapıyı açar Art arda gelir, keyifli ve heyecan verici, sanat dolu dakikalar.

Hande Tepekule:

Gençlere şehri ve sanatı ulaşılabilir kılan, şehri de gençlerle buluşturan İzmirimiz'in platformu/uygulamasıdır. Çünkü bizim gençliğimiz var.

Büşra Yorulmaz:

Sanat İzmir içindir.

Tülin Şerefli Kartal:

Sanatın birleştirici gücünü yaşamamanın yolu İzmir.Art'tan geçer.

Şirvan Yalman:

İzmir.Art, İzmir'in kültür sanat patikalarında bir rehber niteliğinde!

Efe Şenel:

İzmir.Art; karışık çerez tabağında, son kalan antep fıstığı tadında sayfa.

Gamze İpek:

Sevdiğimin instagram hesabından daha çok etkileşimde olduğum kültür ve sanat hesabı olur kendileri...

Hülya Aydın:

Yeni yılda hep evde kaldık
Dedi ki İzmir.Art kalmayın evde Adnan Saygun'da dağıtıyoruz bilet...
Konser mis Ruhumuzun besinleri...
İzmir.Art'ı hep takipteydik şimdi yapmadık takip
Gönlümüz sanat, Sanat İzmir.Art
Son ya da ilk harflere bakmadım ama Seviyoruz seni Sanat.

Yazarlar Özgeçmiş

Anıl Yıldız

Ankara doğumlu. Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi. 2016 yılında Alsancak'ta "Artölye" isimli sanat merkezini kurdu ve koordinatörlüğünü yürüttü. Çeşitli yerlerde söyleşiler, sempozyumlar düzenledi, makaleleri yayınlandı. Edebiyat ve felsefe üzerine atölyeler düzenledi. Yayınlanmış 2 tane kitabı bulunmaktadır. Son yayınlanan eseri "Alacakaranlık Edebiyatı" isimli bir deneme kitabıdır. İzmir'de sosyoloji, edebiyat, felsefe alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

Ayşegül Düşek

1986 Taşova'da doğdu. 2004 Ordu Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'nden mezun oldu. 2009 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-iş Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2011 Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü'ne girdi ve aynı yıl Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak göreve başladı. 2016 Heykel Bölümü'nden mezun oldu. 2020 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Bölümü yüksek lisansını "1990 sonrası sanatında edebi metinlerin kullanımı" teziyle tamamladı. 2021 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlilik programına kabul edildi.

Begüm Tatari

Begüm Tatari, Özel İzmir Amerikan Lisesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi İngilizce İşletme bölümü mezunudur. Üniversiteden sonra, 5,5 yıl İzmir Ticaret Odası Dış Ekonomik İlişkiler Müdürlüğü'nde uzman yardımcısı olarak çalışmıştır. Ardından, 6 yıl İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi ile Tanıtım ve Dış İlişkiler Birimlerinde uzman ve birim başkanı olarak görev yapmıştır. İZKA'da çalıştığı süreçte, EXPO 2020 İzmir Genel Sekreterliği'nde de görevlendirilmiş ve önce iletişim uzmanı, sonra lobi koordinatörü olarak çalışmıştır. Takiben, İzmir Fuarçılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri Tic. A.Ş.'de (İZFAŞ) 1,5 yıl tanıtım ve organizasyon koordinatörlüğü yapmıştır. Tüm bu çalışmalarıyla, dış ilişkiler, bölgesel kalkınma, kentsel pazarlama, planlama, lobicilik, kurumsal iletişim, etkinlik yönetimi gibi alanlarda deneyim kazanmıştır.

Profesyonel çalışmalarını 2016'dan bu yana kültür-sanat alanında sürdürmektedir. 2016-2018 senelerinde, K2 Güncel Sanat Merkezi'nin düzenlediği PORTIZMIR4'ün (4. İzmir Uluslararası Güncel Sanat Trienali) genel koordinatörlüğünü yürütmüştür. 2018'den beri

K2'nin genel koordinatörüdür. 2019-2021 yıllarında, T.C. ve AB tarafından desteklenen, K2'nin koordine ettiği Daire Konuk Sanatçı Programı'nın ekibinde danışman-iletişim uzmanı olarak yer almıştır. Bağımsız çalışmalar da yürütmekte olup, koordine ettiği "Güncel Sanat Atölyeleri: Anlama ve Yazma" projesi 2019'da, geliştirip koordine ettiği "Sanatçılar için Kendini Anlatma ve Sanat Piyasasına Giriş" projesi 2020'de Kültür için Alan fonuyla düzenlenmiştir. 2017-2020 yıllarında, Haber Ekspres gazetesinde kültür-sanat alanında haftalık köşe yazıları yazmıştır. Köşe yazılarına, İzmir Gazeteciler Cemiyeti tarafından çıkarılan Dokuz Eylül Gazetesi'nde aylık olarak devam etmektedir. İzmir Akdeniz Akademisi yayını Yeniden Akdeniz'in editörlüğünü yapmıştır. "Global Nomadic Art Project - Europe 2017" ve Dr. Necmi Sönmez'in küratörlüğündeki "Evrin/ Evolve" projelerinin katalogları için yazılar yazmıştır.

Altı yaşından beri piyano çalmaktadır; İstemihan Taviloğlu ile bir yıl kompozisyon çalışmıştır. Üç yıl Ressam Gülperin Sertdemir'in atölyesinde sanat akımlarını çalışmış, Atölyenin beş karma sergisinde yer almıştır. Central Saint Martins College of Art and Design (Londra) ve Nuova Accademia di Belle Arti'de (NABA, Milano) grafik tasarım kurslarına katılmıştır.

Emre Can Acar

19 Ağustos 1990 yılında İzmir'de doğdu. 2012 yılında girdiği Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi, Film Tasarımı ve Yazarlık bölümünden mezun olduktan sonra İstanbul'a yerleşerek 3 sene reklam yazarı ve freelancer yazar olarak çalıştı. 2020 de İzmir'e kesin dönüş yaptı, halen burada yaşamaktadır.

Kahraman Çayırılı

1986 Muğla-Köyceğiz doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme bölümü mezunu. Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisansı tamamlanmadı. Muhtelif gazetelerde makaleleri ve köşe yazıları; edebiyat dergilerinde öyküleri, şiirleri ve yazıları yayımlandı. Halen düzenli olarak Gazete Oksijen'de kitap ve sergi tanıtımları ve röportajları yapmaktadır; K24'te sinema ve edebiyat yazıları yazmaktadır. Fransızcadan çeviri: Yabancılaşma ve Özgürlük Üzerine Yazılar / Frantz FANON (Sel Yayınları, 2020) Kitapları Hayat Kadınları Aldatmaz (Roman, 2007 Cinius Yay.) Maya Takvimi ve İzmir (Şiir, 2012 Yasakmeyve Yay.) Soğuk Defter (Öykü, 2013 Noktürn Yay.) Lisa Brennan-Jobs [Steve Jobs'un kızı] ve Robert Greene ile İngilizce; Annie Ernaux, Arik Levy ile Fransızca röportaj yapmıştır.

Günseli Baki

Lens temelli görsel sanatçı, fotoğrafçı ve sanat projeleri yöneticisidir. Sanat üretiminde ağırlıklı olarak hafıza/mekan; kent/birey ve toplumsal cinsiyet konularıyla ilgileniyor. Beden ve cinsiyet temalı çalışmalarında cinsiyet kimliğinin inşasında geçmiş deneyimlerin, içselleştirilen davranışların hafızadaki izlerini araştırıyor ve görünür kılmaya çalışıyor. Hafıza ve mekan üzerine yaptığı görsel, metinsel üretimler; arşivden beslenen, araştırma odaklı uzun süreli transdisipliner çalışmalara dayanıyor. Tüm bu çalışmalarda sanatsal ifade aracı olarak fotoğraf, metin, video ve kolaj kullanıyor. Çalışmalarını kurucularından biri olduğu Sarı Denizaltı Sanat İnisyatifi'nde, İzmir'de sürdürüyor. Belirli bir kavramsal çerçevede tasarladığı kolektif sergi ve etkinlik projelerini yönetiyor. Feminist Eleştiri ve Sanat ile temel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği atölyelerini ve Kendine Ait Bir Yol- Psikocoğrafya ve Anlatı atölyelerini yürütüyor. Odeon Pergamon Kültür Sanat Alanı, Bağımsızlar ve Vatoz Platform gibi bağımsız kolektif kültür sanat alanlarında gönüllü yürütücülerinden biri olarak destek veriyor.

Kahraman Çayırılı

1986 Muğla-Köyceğiz doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme bölümü mezunu. Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisansı tamamlanamadı. Muhtelif gazetelerde makaleleri ve köşe yazıları; edebiyat dergilerinde öyküleri, şiirleri ve yazıları yayımlandı. Halen düzenli olarak Gazete Oksijen'de kitap ve sergi tanıtımları ve röportajları yapmaktadır; K24'te sinema ve edebiyat yazıları yazmaktadır. Fransızcadan çeviri: Yabancılaşma ve Özgürlük Üzerine Yazılar / Frantz FANON (Sel Yayınları, 2020) Kitapları Hayat Kadınları Aldatmaz (Roman, 2007 Cinius Yay.) Maya Takvimi ve İzmir (Şiir, 2012 Yasakmeyve Yay.) Soğuk Defter (Öykü, 2013 Noktürn Yay.) Lisa Brennan-Jobs [Steve Jobs'un kızı] ve Robert Greene ile İngilizce; Annie Ernaux, Arik Levy ile Fransızca röportaj yapmıştır.

İsmail Okay

1976 yılında Bursa'da doğdu. 2002 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nden mezun oldu. Lisansüstü çalışmalarını aynı üniversitenin Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde 'Müze tasarımı' ve 'Sanal Müzeler' üzerine uzmanlaşarak tamamladı. Oyun tasarımı ve gamification konuları üzerine çalışan Okay, 2007 yılından bu yana ders verdiği Yaşar Üniversitesi'nin Sanat

ve Tasarım Fakültesi Çizgi Film ve Animasyon Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Murat Meriç

1972'de doğdu. Çanakkale ve İzmit'te okudu. Ankara'da kimya mühendisliği eğitimi alırken, dinlediği müziğin tarihine merak saldı ve oradan ilerledi. Kendini bildi bileli plak topluyor; okuyor, dinliyor, dinlediklerini yazıyor, sevdiklerini çalıyor. Kedi gibi meraklı. Rakı, roka, bamya, erik seviyor. Çanakkale - İstanbul arasında yaşıyor ama Ankaracı. 1996'da Müzük adlı dergiyi çıkartan ekipten. Sonrasında Roll/Express mürettebatına katıldı. Mürrekkep, Birikim, Milliyet Sanat, Virgül, Bant, KAFA gibi dergilerde yazıları yayımlandı. Yeni Binyıl, Radikal ve BirGün ve Gazete duvaR'ın yazarlarındandı. Ankara'da Radyo Arkadaş'ın kuruluşuna katıldı, radyo programları başta TRT, pek çok radyoda yayımlandı; kimi televizyon programlarının danışmanlığını yaptı, metnini yazdı. 2002 - 2003 yıllarında TRT için Kırkbeşlik adlı televizyon programını hazırladı ve sundu. Kalan Müzik için bir Tülay German albümü (Burçak Tarlası 64 - 87, 2001) derledi, pek çok albüme yazar ve danışman olarak katkıda bulundu. Pop Dedik / Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği (İletişim Yayınları, 2006), 100 Şarkıda Memleket Tarihi (Ağaçkakan Yayınları, 2016), Yerli Müzik (bi'bak Berlin, 2018) ve Hayat Dudaklarda Mey / Memleketin Anason Kokan Şarkıları (Anason İşleri Kitapları, 2019) adlı dört kitabı, üzerinde çalıştığı pek çok projesi var. Üniversitelerde ve kültür merkezlerinde müzik tarihi üzerine seminerler verdi, veriyor. Açık Radyo için hazırladığı Harici Bellek başlıklı program salı günleri 19.30'da yayımlanıyor.

Serhan Ada

1997'den bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi Sanat ve Kültür Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi ve Kültür Politikası ve Yönetimi Araştırma Merkezi Müdürü. Aynı zamanda Üniversite'nin Kültür Politikası ve Kültürel Diplomasi UNESCO Kürsüsü Başkanı. Doç. Dr. Ada, Paris, Barselona, Lyon, Beyrut, Torino, Hildesheim, Venedik, Warwick ve New Jersey'de çeşitli üniversitelerde misafir öğretim üyesi olarak dersler ve seminerler verdi. Türkçe ve İngilizce iki dilli olarak yayınlanan Kültür Politikası Yıllık dergisinin genel yayın yönetmeni ve Türkiye'de Kültür Politikası'na Giriş (2009) ile Türkiye'nin kültür politikasına sivil toplum yaklaşımına odaklanan ve Ulusal Rapor'a bir alternatif olarak hazırlanan Sivil Toplum Gözüyle Türkiye Kültür Politikası (2011) kitaplarının editörü ve yazarıdır. Doç. Dr. Ada'nın

kültür politikası, kentler ve sanat kuramı üzerine çok sayıda yazısı ve yayını vardır. İzmir Akdeniz Akademisi'ne Kültür Koordinatörü olarak katkıda bulundu (2012-2022); aynı zamanda UCLG (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler) Kültür Komitesi'nde uzman olarak çalışıyor. Doç. Dr. Ada, İstanbul Avrupa Kültür Başkenti (2010) çalışmalarına Kent Kültürü ve Büyük Etkinlikler Direktörü olarak katıldı ve Osmanlı'dan kalan, işlevini yitirmiş İstanbul'un ilk elektrik fabrikasının sanat, kültür ve eğitim merkezi olarak santralistanbul adıyla dönüşümünde (2007) kurucu direktör olarak görev aldı.

2021'de Amerikalı-Lübnanlı sanatçı Etel Adnan'ın İstanbul Pera Müzesi'nde düzenlenen "İmkânsız Eve Dönüş" başlıklı retrospektif sergisinin küratörlüğünü yaptı.

Doç. Dr. Ada, Aralık 2022'den beri UNESCO Venedik Bölge Bürosu Bilim Kurulu üyesi ve Şubat 2023'de İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi Başkanlığı'na getirildi.

Doç. Dr. Ada, aynı zamanda şiir ve denemeler yazıyor.

Şenay Aydemir

1975 yılında Şavşat'ta doğdu. 1997'den itibaren sırasıyla Evrensel, Referans ve Radikal gazetelerinde muhabir ve editör olarak çalıştı. Evrensel Kültür, Milliyet Sanat, Arka Pencere ve Altyazı başta olmak üzere birçok dergide eleştirileri yayımlandı. "1960'ların Türkiye Sineması", "1970'ler Türk Sineması" ve "Reha Erdem Sineması: Aşk ve İsyan", "Marka, Takva, Tuğra" kitaplarına yazılarıyla katkı sundu. "Organik Bozukluk" ve "100 Sinema Klişesi" adıyla iki kitap yazdı. Birçok festivalde jüri üyeliği görevlerinde bulundu. Gazete Duvar ve Evrensel'de film eleştirileri yazıyor.

Özge Ç. Denizci

Alfabeden önce nota okumayı öğrendi. Konservatuvarı bıraktığında 7, İstanbul Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi'nden sonunculukla mezun olduğunda 17, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü'nü çift dikiş bitirdiğinde 26, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Etnomüzikoloji ve Folklor Yüksek Lisans Programı'ndan derecesini aldığıda 35 yaşındaydı. 28 yaşında anne oldu. Chiy yazıları Yayınevi'nden ilk kitabı "Gürcüler" basıldığında 28, yine aynı yayınevinden "27" isimli ikinci kitabı yayınlandığında 33 yaşındaydı. 40 yaşına geldiğindeyse Selda Dudu ve Evrim Hikmet Öğüt ile birlikte yazdıkları "Türkiye'de Müzik Emeğinin Durumu" yayın-

lanmış oldu. Çocukluğundan beri müziği de sevdi yazı yazmayı da ama herhalde en çok yazmayı sevdi. Konserler organize etti, festivallerde bir işin ucundan tuttu, zaman zaman sahneye kendi de çıktı. Çocuklarla ses atölyeleri yaptı. Pek çok farklı yayında, başta müzik olmak üzere yazıları yayımlandı ve yayınlanmaya devam ediyor. Bugünlerde organizasyon, prodüksiyon ve post-prodüksiyon alanlarında Endemik Yapım adıyla kendine de sürprizler yapmaya hazırlanıyor.

Yücel Tunca

Belgesel fotoğrafçı ve araştırmacıdır. İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. 1997 yılına kadar aktif olarak basın fotoğrafçılığı yaptı. Orta öğretim okulları ve üniversite gibi eğitim kurumları ile özel ve kamu kurum ve kuruluşlarında fotoğraf üzerine dersler, seminerler ve konferanslar verdi, panellere katıldı. 1996-2005 yılları arasında İstanbul Saydam Günleri'nin, 2007 yılında da ULİSfotoFEST'in kurucusu olarak düzenleme komitelerinde yer aldı. 1997'de Koridor Reklam ve Tanıtım Fotoğrafçılığı'nı Nurdan Sözgen ve Mehtap Yücel ile birlikte kurdu. 2004 yılında kurulan Fotoğraf Vakfı'nın kurucu üye vasfıyla yönetim kurulu başkanlığını yaptı. 2004 yılında Galata Fotoğrafhanesi'ni kurdu ve fotoğraf alanındaki çalışmalara 2017 yılına kadar burada devam etti. 2018 Mart'ında Günseli Baki ile birlikte Sarı Denizaltı'nı kurdu. Çalışmalarına İzmir, Bergama'da devam ediyor.

**Kültür ve Sanata Dair
Her Şey
Burada**

sen de katıl

www.izmir.art

İZMİR • | ART

Notlar:

A series of horizontal dotted lines for writing notes, spanning the width of the page.

Notlar:

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

TUNÇ SOYER
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

KÜLTÜR ve SANAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI
KÜLTÜR ve SANAT ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

İZMİR
• | ART

www.izmir.art

Bandrol Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında
Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde
bandrol taşıması zorunlu değildir.

